

Trộm
CƠ lấy
từ **may**
vận
rủi

Vũ Thị Minh Thủy dịch

RYAN HOLIDAY

LỜI GIỚI THIỆU

Chia sẻ ebook : Chiasetailieu.net

Chuyện đang ở trước mặt bạn đây. Vấn đề này. Trở ngại này – một chuyện không được lường trước, đầy rắc rối và làm bạn tức điên, đang cản trở bạn làm việc mình muốn. Điều mà bạn khiếp sợ hoặc hy vọng rằng sẽ không bao giờ xảy ra. Nếu điều đó không tệ đến mức đó thì sao?

Sẽ ra sao nếu trong đó có sẵn những lợi ích nhất định dành riêng cho bạn? Bạn sẽ làm gì? Bạn nghĩ phần lớn mọi người sẽ làm gì?

Có lẽ điều họ thường làm và cũng là điều chính bạn đang làm là: không làm gì cả.

Hãy trung thực: phần lớn chúng ta đều khiếp sợ. Dù mục tiêu cá nhân của chúng ta là gì, phần lớn chúng ta thường ngồi chờ đợi dẫn trước những trở ngại hiển hiện trước mắt.

Chúng ta hy vọng là không phải vậy. Nhưng đúng là thế đấy.

Những thứ ngăn cản chúng ta rất rõ ràng. Từ các vấn đề mang tính hệ thống: các thể chế mục ruỗng, thất nghiệp gia tăng, chi phí giáo dục tăng vọt, các thảm họa công nghệ... đến các vấn đề mang tính cá nhân: bạn quá thấp, quá già, quá sợ hãi, quá nghèo, quá căng thẳng, không có các mối quan hệ, không có người nâng đỡ, không có sự tự tin. Chúng ta quá tài giỏi trong việc kìm hãm bản thân!

Mỗi trở ngại thường mang tính duy nhất đối với mỗi người. Nhưng phản ứng mà nó tạo ra là giống nhau: Sợ hãi. Bối rối. Tuyệt vọng. Trầm cảm. Và giận giữ.

Bạn biết mình muốn làm gì, nhưng dường như một kẻ thù giấu mặt đang túm lấy bạn, đè bạn xuống bằng những chiếc gọng. Bạn cố gắng tới một nơi nào đó, nhưng thường xuyên có thứ gì đó chặn đường, đeo bám và phá hủy từng bước tiến của bạn. Bạn chỉ có đủ tự do để thấy mình có thể tiến lên, chỉ vừa đủ để cảm thấy mình có lỗi

khi đường như không thể đi tiếp hoặc lấy đà tiến lên.

Chúng ta không hài lòng về công việc, về các mối quan hệ và vị trí của mình trên thế giới này. Chúng ta cố gắng đến một đích nào đó, nhưng có thứ gì đó ngáng đường.

Vì thế chúng ta chẳng làm gì cả.

Chúng ta đổ lỗi cho cấp trên, cho nền kinh tế, cho các chính trị gia và người khác. Chúng ta tự coi mình là kẻ thất bại hoặc cho rằng những mục tiêu của chúng ta là bất khả thi. Trong khi đó, chỉ có một thứ duy nhất có lỗi: thái độ và cách tiếp cận của chính chúng ta.

Có vô số những bài học (và sách) nói về việc đạt được thành công, nhưng chưa có ai từng dạy chúng ta cách vượt qua thất bại, cách suy nghĩ về những trở ngại, cách ứng xử và chiến thắng nó. Và thế là chúng ta mắc kẹt. Khi bị tấn công từ mọi phía, phần lớn mọi người trở nên mất phương hướng, bị động và lúng túng. Chúng ta không biết phải làm gì.

Nhưng không phải tất cả đều hoảng sợ. Chúng ta kinh ngạc khi thấy có những người đã biến chính những trở ngại – thứ đã khiến chúng ta rối bời – thành bộ phóng cho họ. Họ làm như thế nào? Bí mật là gì?

Các thế hệ đi trước không có nhiều công cụ và mạng lưới an toàn bằng chúng ta khi đối mặt với những vấn đề tồi tệ. Họ cũng phải đương đầu với những vấn đề tương tự ngày nay, cộng thêm những vấn đề mà họ phải vất vả để loại bỏ khỏi con cái của họ và người khác. Vậy mà... chúng ta vẫn mắc kẹt.

Những con người này có gì mà chúng ta thiếu? Rất đơn giản: một phương pháp và một khuôn khổ cho việc hiểu, đánh giá và hành động để đáp lại những trở ngại mà cuộc đời gây ra cho chúng ta. Với John D. Rockefeller, đó là giữ một cái đầu lạnh và tinh thần kỷ luật. Với Demosthenes, nhà hùng biện thành Athen, đó là sự đốc thúc không ngừng để hoàn thiện bản thân qua những hành động thực tế. Với Abraham Lincoln, đó là sự khiêm nhường, sự quyết tâm và lòng trắc ẩn.

Có nhiều cái tên bạn sẽ bắt gặp nhiều lần trong quyển sách này: Ulysses S. Grant, Thomas Edison, Margaret Thatcher, Samuel Zemurray, Amelia Earhart, Erwin Rommel, Dwight D. Eisenhower, Richard Wright, Jack Johnson, Theodore Roosevelt, Steve Jobs, James Stockdale, Laura Ingalls Wilder, Barack Obama.

Một số người trong họ đã đối mặt với những tai ương không thể tưởng tượng nổi, từ bị bỏ tù tới bệnh tật hiểm nghèo, bên cạnh những rắc rối thường nhật không khác gì chúng ta. Họ đã đương đầu với sự cạnh tranh, khủng hoảng chính trị, bị kịch cá

nhân, sự phản kháng, sự bảo thủ, sự đổ vỡ, sự căng thẳng và khủng hoảng kinh tế. Hoặc tệ hơn thế.

Dưới những áp lực đó, các cá nhân này đã tự chuyển hóa. Giống như Andy Grove, cựu giám đốc điều hành của Intel, đã mô tả về những gì đã xảy ra với các công ty trong thời gian khủng hoảng: “Các công ty tôi bị khủng hoảng xóa sổ, các công ty tốt trở nên tốt hơn nhờ khủng hoảng.”

Các cá nhân vĩ đại cũng như các công ty vĩ đại luôn tìm ra cách để biến điểm yếu thành sức mạnh. Đó quả là một thành tựu đáng kinh ngạc và cảm động. Họ nắm lấy chính những thứ có thể đã kìm hãm họ – cũng có thể là những gì đang kìm hãm bạn ngay lúc này, và tựa vào chúng để tiến lên.

Cuối cùng thì ai cũng biết, có một thứ mà tất cả những người đàn ông và phụ nữ vĩ đại trong lịch sử đều có. Như khí oxy đối với lửa, các trở ngại biến thành nhiên liệu cho tham vọng của họ. Không gì có thể chặn họ, không gì đã và sẽ làm họ phải nản lòng hay từ bỏ. Mỗi khó khăn chỉ khiến cho ngọn lửa trong họ cháy dữ dội hơn mà thôi.

Những con người này đã đảo ngược trở ngại. Họ sống theo lời răn của Marcus Aurelius¹ và đi theo phương châm của một nhóm mà triết gia cổ đại Cicero thuộc trường phái khắc kỷ² gọi là “những triết gia đích thực”, dù ông chưa bao giờ đọc các tác phẩm của họ. Những người này có khả năng nhìn thấy rõ bản chất của những trở ngại, có tài năng để xử lý chúng và một ý chí để đương đầu với một thế giới gần như vượt khỏi tầm kiểm soát và khả năng thấu hiểu của họ.

Hãy trung thực. Trong phần lớn thời gian, chúng ta không phải đối mặt với những tình thế khủng khiếp. Thay vào đó, chúng ta chỉ đối mặt với một vài bất lợi nhỏ, mắc kẹt trong những tình thế không được thuận lợi cho lắm, hoặc thấy mình không đủ tâm, kiệt sức khi đang cố gắng làm việc gì đó. Vậy thì hãy áp dụng tư duy tương tự. Đảo ngược nó. Tìm ra một số lợi ích trong nó. Biến nó thành nhiên liệu.

Điều đó đơn giản. Đơn giản, nhưng tất nhiên không dễ dàng.

Đây không phải là cuốn sách nói về sự tích cực mơ hồ. Đây không phải là cuốn sách khuyên bạn phủ nhận thực tế rằng mọi thứ đang tồi tệ hay kiềm chế việc đáp trả khi bị người khác làm cho khốn đốn. Trong cuốn sách này sẽ không có các câu nói truyền thống hay những thành ngữ đáng yêu nhưng vô dụng.

Đây cũng không phải là một nghiên cứu mang tính học thuật hay lịch sử về triết học khắc kỷ. Đã có rất nhiều công trình về triết học khắc kỷ, phần lớn do những nhà tư tưởng vĩ đại nhất viết ra. Lặp lại những điều họ đã viết là không cần thiết – các bạn có

thể tìm đọc bản gốc. Không có công trình triết học nào dễ đọc hơn chúng. Chúng dường như được viết ra vào năm ngoái chứ không phải ở thiên niên kỷ trước.

Nhưng tôi đã cố gắng để sưu tầm, thấu hiểu và bây giờ xuất bản những bài học và bí quyết của họ. Các triết gia cổ đại không quan tâm nhiều về quyền tác giả và tính sáng tạo – tất cả tác giả đã cố gắng để dịch và diễn giải sự thông thái của những bộ óc vĩ đại, được thể hiện trong sách, nhật ký, các bài hát, bài thơ và câu chuyện. Tất cả những kiến thức này đã được chắt lọc thông qua kinh nghiệm của nhân loại trong hàng ngàn năm.

Cuốn sách này sẽ chia sẻ với các bạn sự thông thái tập thể của họ, nhằm giúp bạn đạt được mục tiêu cụ thể và ngày càng cấp bách của mình: vượt qua các trở ngại. Trở ngại về tinh thần. Trở ngại về vật chất. Trở ngại về tình cảm. Và mọi trở ngại bạn đang bận tâm.

Chúng ta đối mặt với nó hàng ngày và toàn xã hội đều bị nó làm cho tê liệt. Nếu tất cả những gì cuốn sách này có thể làm là giúp cho việc đối mặt và tháo gỡ những chướng ngại này trở nên dễ dàng hơn chút ít, như vậy là đủ rồi. Nhưng tôi có mục tiêu cao hơn. Tôi muốn chỉ cho bạn cách biến trở ngại trở thành lợi thế.

Vì vậy, đây sẽ là cuốn sách nói đến thực tế trần trụi và những câu chuyện trong lịch sử về sự kiên trì không mệt mỏi và tài năng không thể đánh bại. Nó dạy bạn cách thoát khỏi bế tắc, khỏi sự tội tệ và cách tự giải phóng, cách biến những tình huống tiêu cực chúng ta gặp phải trong cuộc sống thành những điều tích cực, hoặc ít nhất là nắm lấy bất cứ lợi ích nào từ chúng – cách lấy trộm vận may từ vận rủi.

Không chỉ là: Làm thế nào để tôi nghĩ rằng điều đó không tệ đến thế? Không, cuốn sách này sẽ khiến bạn thấy điều đó nhất định là một điều tốt – một cơ hội để có một vị trí mới, để tiến lên và đi về hướng tốt hơn. Không phải là “hãy tích cực” mà là học cách không ngừng sáng tạo và nắm được cơ hội.

Không phải là: Điều này không đến nỗi tệ, mà là: Tôi có thể biến điều này thành điều tốt.

Bởi vì chúng ta có thể làm được. Trong thực tế, nó đã và đang xảy ra hàng ngày. Đó sẽ là quyền lực mà chúng ta sẽ giải mã trong cuốn sách này.

NHỮNG TRỞ NGẠI TRƯỚC MẮT CHÚNG TA

Có một câu chuyện cổ xưa nói về một ông vua thấy thần dân của mình ngày càng yếu đuối và đòi hỏi. Không hài lòng với việc này, ông muốn dạy cho họ một bài học. Kế hoạch của ông rất đơn giản: ông đặt một tảng đá lớn ở giữa đường cái, chặn toàn bộ lối vào thành, sau đó nấp ở gần đó và theo dõi phản ứng của người dân.

Họ sẽ phản ứng ra sao? Họ có tập hợp lại và cùng nhau khiêng nó đi? Hay họ sẽ chán nản, bỏ cuộc và đi về?

Với nỗi thất vọng ngày một lớn dần, ông vua chứng kiến từng thần dân của mình đến gần tảng đá và quay lưng bỏ đi, hoặc khá lắm thì cố gắng lấy lệ trước khi bỏ cuộc. Nhiều kẻ còn công khai phàn nàn, chửi rủa nhà vua hoặc kêu ca về sự bất tiện, nhưng không một ai cố gắng làm điều gì đó.

Vài ngày sau, có một người nông dân đi vào thành. Ông ta không bỏ đi mà gắng sức đẩy tảng đá ra khỏi đường. Rồi ông ta nảy ra một ý tưởng: vào khu rừng gần đó tìm kiếm thứ gì đó làm đòn bẩy. Cuối cùng, ông quay lại với một cành cây to đã được đẽo thành tay đòn và dùng nó đẩy tảng đá ra khỏi vệ đường.

Ở bên dưới tảng đá là một hủ bao đựng những đồng vàng với lời nhắn của nhà vua:

“Trở ngại nằm trên lối đi chính là con đường. Đừng bao giờ quên, mỗi trở ngại đều có một cơ hội cải thiện hoàn cảnh của chúng ta.”

Vậy điều gì đang kìm hãm bạn?

Thế chất? Chúng tộc? Khoảng cách? Tật nguyên? Tiền bạc?

Tinh thần? Nỗi sợ? Sự không chắc chắn? Sự thiếu kinh nghiệm? Định kiến?

Có lẽ mọi người không coi trọng bạn. Hoặc chính bạn nghĩ rằng mình đã quá già hay thiếu sự ủng hộ và nguồn lực. Có thể các luật lệ, quy tắc, bổn phận, những mục tiêu sai lầm và sự tự nghi ngờ bản thân đang hạn chế lựa chọn của bạn.

Dù đó là gì thì bạn cũng đang ở đây, tất cả chúng ta đang ở đây.

Và...

Đó là những trở ngại. Tôi hiểu. Không ai phủ nhận điều này.

Nhưng hãy nhìn vào danh sách những người đi trước bạn. Những vận động viên nhỏ bé. Những phi công có thị lực không đủ tốt. Những người có ước mơ vượt trước thời đại. Người của chủng tộc này hay chủng tộc kia. Những kẻ bỏ học, những người bị mắc chứng khó đọc. Những kẻ xấu xa, dân nhập cư, người giàu xổi, kẻ ăn bám, người có đức tin, kẻ mộng mơ. Những người không có gì cả hoặc tệ hơn là đến từ những nơi mà sự tồn tại của họ bị đe dọa hằng ngày. Điều gì xảy ra với họ?

Đúng, nhiều người đã bỏ cuộc, nhưng một số khác thì không. Họ coi “tốt hơn gấp đôi” là một thử thách. Họ tập luyện nhiều hơn. Tìm kiếm đường tắt và điểm yếu. Tìm kiếm đồng minh từ những người lạ. Đôi lúc họ bị gạt ra. Tất cả mọi thứ là trở ngại mà họ phải đảo ngược.

Vậy thì sao?

Giữa những trở ngại đó là một cơ hội. Họ đã nắm lấy nó. Họ làm điều gì đó đặc biệt về nó. Chúng ta có thể học được từ họ.

Dù đang gặp khó khăn khi tìm việc làm, chống lại sự phân biệt đối xử, mắc kẹt trong mối quan hệ tồi tệ, cạnh tranh với một đối thủ đáng gờm hoặc đang tắc tị ý tưởng sáng tạo, chúng ta cần biết rằng luôn có một con đường. Khi gặp nghịch cảnh, ta có thể biến nó thành lợi thế bằng cách noi theo những tấm gương đi trước.

Tất cả những chiến thắng vĩ đại, dù trong chính trị, kinh doanh, nghệ thuật hay tình ái đều bao hàm việc giải quyết những vấn đề đáng ghét bằng một ly cocktail nồng độ mạnh của sự sáng tạo, tập trung và gan dạ. Khi bạn có một mục tiêu, những trở ngại thực chất lại dạy cho bạn cách vạch ra con đường để đến đích. Benjamin Franklin viết rằng: “Những thứ khiến ta đau đớn sẽ dạy dỗ ta.”

Ngày nay, phần lớn trở ngại của chúng ta đến từ bên trong chứ không phải bên ngoài. Kể từ Thế chiến II, chúng ta đã sống trong một thời đại thịnh vượng nhất trong lịch sử. Chúng ta phải đối mặt với ít quân đội, ít các bệnh chết người hơn và có một mạng lưới an ninh tốt hơn nhiều. Nhưng thế giới vẫn hiểm khi làm chính xác điều chúng ta muốn.

Thay vì đối đầu với kẻ thù, chúng ta căng thẳng từ sâu thẳm bên trong. Chúng ta giận dữ. Chúng ta thất vọng. Chúng ta bất lực. Và cả những cảm xúc mạnh mẽ mà

loài người luôn có: buồn bã, đau đớn, mất mát.

Rất nhiều vấn đề của chúng ta đến từ việc có quá nhiều: công nghệ thay đổi quá nhanh, thức ăn nhanh, những truyền thống dạy chúng ta phải sống như thế nào. Chúng ta yếu đuối, đòi hỏi nhiều và sợ xung đột. Thời gian sung sướng chính là lúc tốt nhất để làm con người ta yếu đuối. Sự thịnh vượng có thể là trở ngại của chính nó.

Hơn bao giờ hết, thế hệ chúng ta cần một cách tiếp cận mới để chiến thắng trở ngại và phát triển giữa sự hỗn độn. Một phương pháp mới có thể giúp chúng ta biến các vấn đề thành phong nền để vẽ nên những kiệt tác. Cách tiếp cận linh hoạt này có thể phù hợp cho doanh nhân, nghệ sĩ, kẻ chinh phạt hay huấn luyện viên, dù bạn là một nhà văn đang vật lộn, một nhà tư tưởng hay một bà mẹ cầu toàn.

CON ĐƯỜNG VƯỢT QUA CHÚNG

Phán xét khách quan, ngay lúc này.

Hành động không vị kỷ, ngay lúc này.

Sẵn sàng chấp nhận – ngay tại thời điểm này – tất cả những sự kiện bên ngoài.

Đó là tất cả những gì bạn cần

— **Marcus Aurelius.**

Vượt qua trở ngại là một kỹ luật gồm ba bước quan trọng.

Nó bắt đầu với cách chúng ta nhìn vào những vấn đề cụ thể, thái độ và cách tiếp cận của chính mình; tiếp theo là năng lượng và tính sáng tạo mà chúng ta chủ động dùng để phá vỡ các trở ngại và biến chúng thành các cơ hội; cuối cùng là sự nuôi dưỡng và duy trì một ý chí nội lực, giúp chúng ta đối phó với thất bại và khó khăn.

Đó là ba loại kỹ luật phụ thuộc và liên hệ chặt chẽ với nhau: Nhận thức, Hành động và Ý chí.

Chúng ta sẽ lần theo việc thực hiện quá trình này của những người đã sử dụng nó xuyên suốt lịch sử, kinh doanh và văn học. Khi nhìn vào những ví dụ cụ thể, chúng ta sẽ học cách nắm lấy thái độ này và khả năng của nó; và qua đó khám phá cách tạo ra những khởi đầu mới khi một cánh cửa đóng lại.

Từ những câu chuyện này, chúng ta sẽ học được cách xử lý – ngay cả khi đang bị kìm hãm và bao vây giữa những trở ngại thường gặp – cùng với cách tiếp cận chung đối với cuộc sống. Bởi trở ngại không chỉ khiến ta phải lưỡng lự mà còn để ta nắm lấy.

Phần I

NHẬN THỨC

NHẬN THỨC LÀ GÌ? Đó là cách chúng ta nhìn nhận và hiểu những gì xảy ra xung quanh – và ý nghĩa mà chúng ta quyết định gán cho chúng. Nhận thức của chúng ta có thể là một nguồn năng lượng căng tràn hoặc yếu ớt. Nếu là người nhạy cảm, chủ quan và thiên cận, chúng ta chỉ tự tạo thêm rắc rối cho mình. Để tránh bị thế giới xung quanh lấn át, chúng ta phải học cách tiết chế niềm đam mê và sự kiểm soát của nó đối với cuộc sống. Cần có kỹ năng và kỷ luật để loại bỏ sự tồi tệ của nhận thức sai lầm, để phân biệt những tín hiệu đáng tin cậy hay sai lạc, để sàng lọc những định kiến, mong đợi và nỗi sợ của chúng ta. Nhưng đó là điều đáng làm bởi vì những gì còn lại là sự thật. Trong khi những người khác vui mừng hoặc sợ hãi, chúng ta bình thản và an nhiên. Chúng ta sẽ nhìn nhận mọi thứ một cách đơn giản và thẳng thắn như chính bản thân chúng – không tốt cũng không xấu. Đây là một lợi thế đáng kinh ngạc cho chúng ta trong cuộc chiến chống lại mọi trở ngại.

KỶ LUẬT CỦA NHẬN THỨC

Trước khi trở thành tài phiệt dầu mỏ, John D. Rockefeller là một kế toán và nhà đầu tư đầy hoài bão tại một công ty tài chính nhỏ ở Cleveland, Ohio. Là con trai của một kẻ nghiện rượu và đã từ bỏ gia đình, chàng Rockefeller trẻ tuổi nhận công việc đầu tiên của mình vào năm 1855 ở tuổi 16 (ngày mà ông gọi là “Ngày công việc” trong suốt đời mình). Mức lương ông nhận được là 50 xu/ngày.

Thế rồi khủng hoảng xảy ra. Năm 1857, một cuộc khủng hoảng tài chính nghiêm trọng bắt nguồn từ bang Ohio đã gây ảnh hưởng nặng nề đến Cleveland. Vì kinh doanh thất bại và giá lúa mì sụt giảm khắp cả nước, việc mở rộng về phía Tây bị đình lại. Hậu quả là một cuộc suy thoái kéo dài vài năm.

Rockefeller đã có thể sợ hãi. Đó là một cuộc khủng hoảng thị trường lớn nhất trong lịch sử và đã làm ông điêu đứng khi vừa mới tạm ổn định. Ông đã có thể bỏ cuộc như cha mình. Ông đã có thể từ bỏ ngành tài chính và theo đuổi một nghề nghiệp ít rủi ro hơn. Nhưng ngay cả khi còn non trẻ, Rockefeller đã có sự điềm tĩnh đáng nể trước áp lực.

Thay vì than vãn về biến động của nền kinh tế, Rockefeller hăm hở quan sát sự kiện chấn động này. Ông chọn cách nhìn nhận nó như là một cơ hội để học hỏi thử thách của thị trường. Ông lặng lẽ để dành tiền và tìm hiểu xem người khác đã làm sai điều gì. Ông thấy sự yếu kém của nền kinh tế mà nhiều người coi là đương nhiên và điều đó đã khiến họ đối phó với thay đổi một cách bị động như thế nào.

Ông đã chốt lọc một bài học cho riêng mình và giữ nó mãi mãi: Thị trường vốn rất khó dự đoán và khốc liệt – chỉ những bộ óc đầy lý trí và kỷ luật mới có cơ hội được hưởng lợi từ nó. Ông nhận thấy sự đầu cơ sẽ dẫn đến thảm họa và ông phải luôn lờ đi “đám đông điên khùng” và sức ảnh hưởng của nó.

Rockefeller lập tức áp dụng những ý tưởng này vào thực tế. Ở tuổi 25, một nhóm các nhà đầu tư đồng ý bỏ vốn 500.000 đô la nếu ông có thể tìm được các giếng dầu thích hợp để đầu tư. Biết ơn vì cơ hội này, Rockefeller mày mò những mỏ dầu lân cận. Vài ngày sau, ông khiến các nhà đầu tư sững sốt khi tay không trở về Cleveland, không tiêu một đồng nào từ quỹ. Cơ hội có vẻ không thích hợp với ông vào thời điểm đó, bất chấp việc thị trường đang phấn khích như thế nào. Vì thế ông trả lại tiền và tránh

xa việc khai thác.

Chính kỷ luật cá nhân cao độ và phán đoán khách quan đã cho phép ông nắm lấy lợi thế trước mỗi trở ngại trong cuộc đời, suốt thời Nội chiến và thời kỳ khủng hoảng 1873, 1907 và 1929. Như ông từng nói: “Tôi có khuy nh hướng nhìn ra cơ hội trong mỗi thảm họa.” Và chúng ta có thể nói thêm rằng: Ông có sức mạnh để chống lại sự cám dỗ và phẫn khích, bất kể chúng hấp dẫn đến đâu, bất kể tình huống là gì.

Trong 20 năm khủng hoảng đầu tiên, một mình Rockefeller kiểm soát 90% thị trường dầu mỏ. Các đối thủ tham lam của ông đã lụi tàn. Những đồng nghiệp lo lắng đã bán cổ phần và từ bỏ kinh doanh. Còn những kẻ nghi ngờ ông đã tụt lại phía sau.

Trong suốt phần đời còn lại, tình thế càng hỗn loạn thì Rockefeller càng bình tĩnh, đặc biệt là trong lúc những người xung quanh ông sụp đổ hoặc phát điên vì lòng tham. Ông đã kiếm được phần lớn tài sản trong lúc thị trường trời sập, bởi vì ông đã nhìn ra cơ hội, còn người khác thì không. Sự sáng suốt này được thể hiện qua châm ngôn nổi tiếng của Warren Buffet rằng “Biết sợ hãi khi người khác tham lam và biết tham lam khi người khác sợ hãi.” Cũng giống những nhà đầu tư vĩ đại khác, Rockefeller đã củng cố lại được sự bốc đồng bằng một lý trí lạnh lùng và cứng rắn.

Với sự nể sợ đế chế của Rockefeller, một nhà nghiên cứu đã mô tả tập đoàn Standard Oil Trust như một “sinh vật thần thoại” có thể biến hóa khôn lường trước mọi nỗ lực triệt tiêu của các đối thủ cạnh tranh hoặc chính phủ. Đó là một lời phê bình, nhưng thực tế lại thể hiện rõ cá tính của Rockefeller: kiên cường, dễ thích nghi, điềm tĩnh và xuất chúng. Không gì có thể làm ông bối rối – khủng hoảng, ảo tưởng rực rỡ của những cơ hội giả tạo, những kẻ thù hung hăng hay những công tố viên liên bang (với họ, ông khét tiếng là một nhân chứng vô cùng khó để kiểm tra chéo, không bao giờ mắc mưu hay lúng túng).

Có phải ông sinh ra đã như vậy? Không. Đây là một thái độ mà ông đã học được. Nó bắt đầu trong cuộc khủng hoảng 1857 mà ông gọi là “trường học của vận rủi và căng thẳng”.

“Những chàng trai trẻ thật may mắn khi phải chật vật đấu tranh cho khởi đầu của cuộc sống,” ông từng nói, “tôi sẽ không bao giờ ngừng biết ơn ba năm rưỡi học nghề và những khó khăn mà tôi phải vượt qua trong suốt chặng đường.”

Tất nhiên, nhiều người cũng từng tham dự trường học của vận rủi và căng thẳng giống như Rockefeller, nhưng ít người phản ứng như ông. Không nhiều người tự rèn luyện để nhìn thấy cơ hội bên trong trở ngại và thấy rằng điều xảy ra với họ không phải là tai ương mà là món quà mang tính giáo dục – một cơ hội để học từ một thời

điểm hiếm hoi trong lịch sử kinh tế.

Bạn sẽ gặp những trở ngại như thế trong cuộc đời – công bằng và bất công. Và hết lần này qua lần khác, bạn sẽ khám phá ra rằng điều quan trọng nhất không phải là trở ngại đó là gì, mà là cách chúng ta nhìn nhận chúng và giữ điềm tĩnh như thế nào. Bạn sẽ học được rằng phản ứng này sẽ quyết định chúng ta thành công ra sao trong việc vượt qua trở ngại – hay thậm chí là phát triển nhờ chúng.

Khi một người nhìn thấy khủng hoảng, người khác nhìn thấy cơ hội. Khi một người bị mờ mắt bởi thành công, người khác nhìn thực tế tàn nhẫn. Khi một người bị mất kiểm soát với cảm xúc, người khác vẫn bình tĩnh. Thất vọng, tuyệt vọng, sợ hãi, bất lực – những phản ứng này chính là chức năng nhận thức của chúng ta. Bạn phải nhận ra rằng: không điều gì bắt chúng ta cảm thấy vậy, mà chúng ta tự cảm thấy thế. Hoặc giống như Rockefeller, hãy chọn không cảm thấy thế.

Và chính sự khác biệt này, giữa cách Rockefeller nhận thức và cách mà phần còn lại của thế giới nhận thức – đã tạo ra sự thành công của ông. Sự tự tin, cẩn trọng của ông là một biểu hiện đáng kinh ngạc của quyền lực. Những gì người khác coi là tiêu cực, ông lại tiếp cận một cách lý tính, sáng suốt, và quan trọng hơn, ông coi đó như một cơ hội chứ không phải điều để sợ hãi hay kêu ca.

Trong chưa tới một thập kỷ, chúng ta chứng kiến hai thời kỳ bong bóng kinh tế, toàn bộ nền công nghiệp rệu rã, cuộc sống bị đảo lộn. Con người sợ hãi, chán nản, giận dữ và bối rối, tụ tập với nhau ở Zuccotti Park³ hay những cộng đồng mạng. Bởi vì họ nên làm thế, đúng không?

Không nhất thiết.

Vẻ bề ngoài dễ đánh lạc hướng. Thứ nằm bên trong chúng, nằm bên dưới chúng mới quan trọng.

Chúng ta có thể học cách nhận thức chúng một cách khác, đập vụn những ảo tưởng mà người khác tin tưởng hoặc sợ hãi. Chúng ta có thể thôi nhìn nhận “vấn đề” trước mặt là những vấn đề. Chúng ta có thể tập trung vào bản chất của sự việc.

Chúng ta thường xuyên phản ứng với cảm xúc, trở nên thoái chí và đánh mất lập trường. Điều đó chỉ khiến điều tồi tệ trở nên thực sự tồi tệ. Những nhận thức vô dụng có thể xâm chiếm tâm trí bạn – nơi thiêng liêng của lý trí, hành động và ý chí – và làm bạn lạc lối.

Bộ não của chúng ta tiến hóa từ một môi trường rất khác với môi trường mà chúng ta đang sống. Kết quả là chúng ta mang theo mọi loại gánh nặng sinh học. Loài

người vẫn được lập trình để phát hiện ra những hiểm nguy và sự đe dọa hiện không còn tồn tại. Hãy nghĩ về những giọt mồ hôi lạnh khi cảm thấy căng thẳng về tiền bạc, khi đang tranh cãi, hay khi bị cấp trên hét vào mặt. Sự an toàn của bạn không thực sự bị đe dọa ở đó (dù đôi khi chắc chắn bạn cảm thấy vậy).

Bạn có thể lựa chọn cách phản ứng trong tình huống này: để những cảm xúc sơ khai đó điều khiển hoặc tìm hiểu và học cách sàng lọc chúng. Kỹ luật trong việc nhận thức sẽ giúp bạn thấy rõ những lợi thế của quá trình hành động đúng đắn mà không hoảng loạn và sợ hãi.

Rockefeller hiểu rõ điều này và đã vứt bỏ những nhận thức tồi tệ, có hại. Ông mài giũa khả năng kiểm soát, điều khiển và thấu hiểu những tín hiệu này. Đó là một quyền lực siêu nhiên, bởi vì đại đa số loài người không tiếp cận được phần này trong họ. Họ là nô lệ cho sự bốc đồng và bản năng mà họ không bao giờ chất vấn.

Chúng ta có thể nhìn nhận tai họa một cách lý tính. Hay như Rockefeller, chúng ta có thể thấy cơ hội trong từng thảm họa và chuyển hóa tình huống tiêu cực đó thành một bài học, một gói kỹ năng hay một tài sản. Nếu được nhìn nhận đúng đắn, tất cả những gì xảy ra – dù là sự sụp đổ kinh tế hay bi kịch cá nhân, đều là một cơ hội để tiến lên, ngay cả khi đó là những khó khăn không được lường trước.

Có một vài thứ bạn cần ghi nhớ khi đương đầu với những chương ngại tưởng chừng không thể vượt qua. Bạn phải cố gắng:

Khách quan.

Kiểm soát cảm xúc và bình tĩnh.

Nhìn ra điều tốt đẹp trong một tình huống.

Giữ vững tinh thần.

Lờ đi những gì làm dao động hay hạn chế người khác.

Nhận thức đúng tầm quan trọng của vấn đề.

Trở lại thời hiện tại.

Tập trung vào những gì có thể kiểm soát được.

Đây là cách bạn nhìn ra cơ hội trong một trở ngại. Nó không tự xảy ra. Đó là một quá trình, kết quả của kỹ luật và logic.

Và logic đó có sẵn cho bạn. Bạn chỉ cần triển khai nó.

NHẬN RA QUYỀN LỰC CỦA BẢN THÂN

Chọn để không bị làm hại – bạn sẽ không cảm thấy bị làm hại.

Không cảm thấy bị làm hại thì bạn chưa bao giờ bị làm hại.

— **Marcus Aurelius.**

Khi đang ở đỉnh cao của sự nghiệp giữa những năm 1960, Rubin Carter “Bão tố”, võ sĩ đấm bốc hàng đầu của hạng cân trung bình đã bị kết án oan tội giết ba người, phải chịu một phán quyết đầy thành kiến và vô cùng tồi tệ: ba án tù chung thân.

Đó là một cú ngã khủng khiếp từ đỉnh cao của thành công và danh tiếng. Carter vào tù trong một bộ vét đắt tiền, đeo một chiếc nhẫn kim cương trị giá 5.000 đô-la và một chiếc đồng hồ vàng. Trong lúc xếp hàng đợi vào phòng giam, anh yêu cầu được nói chuyện với người phụ trách.

Nhìn thẳng vào mắt người cai tù, Carter nói với ông ta và dám lính canh rằng anh sẽ không từ bỏ thứ cuối cùng ông có thể kiểm soát: đó là chính mình. Trong tuyên bố đáng nhớ của mình, anh nói rằng: “Tôi biết các vị không liên quan gì đến sự bất công đã khiến tôi phải vào đây. Tôi sẵn sàng ở đây cho đến khi được thả. Nhưng tôi sẽ không để bị đối xử như một tù nhân, dù bất kỳ hoàn cảnh nào, bởi tôi không và sẽ không bao giờ bắt lụy.”

Thay vì suy sụp, Carter từ chối giao nộp sự tự do vốn có của mình – thái độ, niềm tin và sự lựa chọn. Dù họ ném anh vào tù hay khu biệt giam trong nhiều tuần, Carter quyết tâm rằng anh vẫn có sự lựa chọn mà không ai có thể lấy đi của mình, ngay cả khi thiếu đi sự tự do về thân thể.

Khi đó, Carter có tức giận về những gì xảy ra không? Hẳn nhiên là có. Nhưng hiểu rằng sự giận dữ cũng không giúp ích gì, anh từ chối nổi cơn thịnh nộ. Anh từ chối suy sụp, quỳ gối hay tuyệt vọng. Anh không mặc áo tù, không ăn cơm tù, không tiếp khách viếng thăm, không dự những phiên đánh giá để được hưởng quản thúc hay phục vụ giáo đoàn để được giảm án. Không ai được đụng vào anh. Không ai được chạm tay vào anh, trừ phi họ muốn đánh nhau.

Tất cả những điều này có chung một mục đích: từng giây từng phút, anh dành hết năng lượng của mình cho bản án. Mỗi phút đi dạo được dành cho việc đọc: sách luật, triết học, lịch sử. Họ không thể hủy hoại được cuộc đời anh, họ chỉ trói buộc được thể xác anh mà thôi. Anh học hỏi, đọc và tận dụng thời gian mình có. Anh sẽ rời nhà tù không chỉ với tư cách là một người tự do và vô tội, mà còn là một người tốt và hoàn thiện hơn.

Phải mất 19 năm cùng hai phiên tòa để lật lại phán quyết, nhưng khi bước ra khỏi chốn ngục tù, Carter chỉ đơn giản tập trung gây dựng lại cuộc sống của mình. Không khởi kiện đòi bồi thường, Carter thậm chí còn không yêu cầu một lời xin lỗi từ tòa án. Bởi với anh, điều đó đồng nghĩa với việc họ đã lấy đi một thứ gì đó của anh và mắc nợ vì nó. Không bao giờ anh nghĩ như vậy, ngay ở nơi tối tăm nhất của khu biệt giam. Anh đã có lựa chọn của mình: điều này không thể làm hại tôi – tôi không muốn nó xảy ra, nhưng tôi sẽ quyết định cách nó ảnh hưởng tới mình. Không một ai khác có quyền đó.

Chúng ta quyết định mình sẽ làm gì với từng tình huống. Chúng ta quyết định mình sẽ suy sụp hay chống cự. Chúng ta quyết định mình sẽ đồng tình hay từ chối. Không ai có thể ép buộc chúng ta từ bỏ hay tin vào điều gì không đúng. Nhận thức là thứ chúng ta có thể hoàn toàn kiểm soát.

Họ có thể bỏ tù, quy chụp, lấy hết tài sản của chúng ta, nhưng họ không bao giờ có thể khống chế được suy nghĩ, niềm tin và phản ứng của chúng ta.

Điều đó có nghĩa rằng, chúng ta không bao giờ hoàn toàn bất lực.

Ngay cả khi trong tù, bị tước đoạt gần như mọi thứ, bạn vẫn còn một chút tự do. Trí óc vẫn là của bạn (nếu may mắn, bạn còn có sách) và bạn có thời gian – rất nhiều thời gian. Carter không có nhiều quyền lực nhưng anh hiểu rằng điều đó không có nghĩa là bất lực. Những gương mặt vĩ đại, từ Nelson Mandela tới Malcolm X đã hiểu rõ sự khác biệt này. Đó là cách họ biến nhà tù thành nơi để cải thiện bản thân và chuyển hóa người khác.

Nếu một án tù bất công không những có thể được cứu vãn mà còn có tác dụng chuyển hóa và mang lại lợi ích, vậy thì không gì chúng ta trải qua lại không có những lợi ích tiềm năng. Trên thực tế, nếu sáng suốt, chúng ta có thể lùi lại và phát hiện ra rằng những tình huống không tốt đẹp hay tồi tệ đó là phán xét mà chính chúng ta tự gán cho chúng.

Một tình huống có thể tiêu cực với người này, nhưng lại có thể tích cực với người khác. Như Shakespeare từng nói: “Không gì là tốt đẹp hay tồi tệ, nhưng suy nghĩ

“khiến chúng thành ra như vậy.”

Laura Ingalls Wilder, tác giả của cuốn tiểu thuyết kinh điển Ngôi nhà nhỏ đã sống với phương châm đó. Bà đã đối đầu với những điều kiện khắc nghiệt nhất của trái đất: đất đai khô cằn, lãnh địa của người da đỏ, những cánh đồng cỏ vùng Kansas và rừng rậm ẩm ướt Florida. Nhưng bà không sợ hãi và chán nản, vì bà nhìn nhận chúng như một cuộc phiêu lưu. Nơi nào cũng là cơ hội để thử cái mới, để trải nghiệm với tinh thần phấn khích của người tiên phong.

Điều này không có nghĩa bà nhìn thế giới với cặp kính màu hồng. Đơn giản là bà chỉ quyết định nhìn từng tình huống như chính bản thân nó, cùng với sự chăm chỉ và tinh thần lạc quan. Những người khác thì ngược lại. Chúng ta gặp phải những thứ không thực sự đáng sợ nhưng lập tức quyết định cảm thấy sợ hãi.

Đó chính là cách trở ngại biến thành trở ngại.

Nói cách khác, qua cách nghĩ về các sự việc, chúng ta tham gia vào việc tạo ra (cũng như phá bỏ) từng trở ngại của chính mình.

Sẽ chẳng có những điều tốt đẹp hay xấu xa nếu như thiếu chúng ta. Chỉ có nhận thức ở đó. Chỉ có sự kiện và câu chuyện mà chúng ta tự nói với mình về ý nghĩa của chúng. Đó là suy nghĩ làm thay đổi mọi thứ, phải không?

Chỉ bởi tâm trí nói với bạn rằng có thứ gì đó khủng khiếp, khó lường hay tiêu cực không có nghĩa bạn phải đồng ý với điều đó. Chỉ bởi ai đó nói thứ gì đó vô vọng, điên khùng hoặc đã hỏng, không có nghĩa là chúng thực sự như vậy. Chúng ta quyết định câu chuyện nào để nói hoặc không nói với bản thân.

Chào mừng đến với quyền lực của nhận thức. Có thể áp dụng được trong mọi tình huống, không thể bị cưỡng lại. Chỉ có thể bị từ bỏ.

Và đó là quyết định của bạn.

GIỮ VỮNG TINH THẦN

Điều người đàn ông cần không phải là sự can đảm mà là khả năng điều khiển tinh thần của mình, một cái đầu lạnh. Điều này chỉ có được nhờ rèn luyện.

— **Theodore Roosevelt.**

Một lần Ulysses S. Grant⁴ ngồi làm mẫu để Mathew Brady⁵ chụp ảnh. Phòng chụp quá tối và Brady yêu cầu người trợ lý lên gác để mở mái che. Người trợ lý trượt chân và làm vỡ kính. Những người xung quanh kính hãi chứng kiến những mảnh kính cỡ 5cm từ trần nhà văng xuống, vỡ vụn xung quanh Grant, mỗi mảnh có thể gây thương tích nặng nề.

Khi miếng kính cuối cùng rơi xuống sàn, Brady nhìn lên và thấy Grant không hề dịch chuyển. Ông không bị thương. Grant ngược nhìn lỗ hổng trên trần và quay lại nhìn vào máy ảnh như không hề có chuyện gì xảy ra.

Trong chiến dịch Overland⁶, khi Grant đang đi khảo sát thực tế bằng ống nhòm, một quả pháo của kẻ thù phát nổ giết chết con ngựa ngay cạnh ông. Ông vẫn quan sát trận địa, mắt không rời khỏi ống nhòm. Có một câu chuyện khác về Grant ở City Point, trụ sở chính của phe Liên Bang gần Richmond. Quân đội đang bốc dỡ hàng hóa từ một tàu hơi nước thì nó bất ngờ nổ tung. Tất cả mọi người nằm rạp xuống trừ Grant, người ta thấy ông chạy về phía chỗ nổ khi các mảnh vỡ và cả xác người đang rơi xuống.

Đó là người đàn ông giữ được sự điềm tĩnh một cách chuẩn mực, một tinh thần thép.

Nhưng nhìn lại cuộc sống của chúng ta xem...

Chúng ta là một tập hợp của những dây thần kinh non nớt.

Các đối thủ cạnh tranh trong kinh doanh. Các vấn đề nan giải bất ngờ xuất hiện. Nhân viên giỏi nhất bỏ việc. Chúng ta đến giới hạn của bản thân. Cấp trên bắt chúng ta làm tất cả mọi việc. Mọi thứ rối tung và sụp đổ đúng vào lúc chúng ta không thể chịu đựng thêm được nữa.

Chúng ta có đối đầu với nó không? Hay lờ đi? Chớp mắt đôi lần và nâng mức tập

trung lên đôi lần? Hay chúng ta run rẩy? Hay chúng ta uống thuốc an thần để đẩy lùi những cảm xúc tồi tệ này đi.

Và đó mới chỉ là những thứ vô tình xảy ra. Đừng quên rằng ngoài kia luôn có người chờ cơ hội để làm hại bạn. Họ muốn đe dọa bạn. Thúc ép bạn ra quyết định trước khi có đủ thông tin. Họ muốn bạn suy nghĩ và hành động theo yêu cầu của họ, không phải của bạn.

Vậy câu hỏi là bạn có để họ làm vậy không?

Khi nhắm đến mục tiêu cao cả, đó cũng là lúc chúng ta cảm thấy áp lực và căng thẳng đến tột cùng. Có những thứ xảy ra sẽ làm chúng ta mất cảnh giác và sợ hãi. Sự ngạc nhiên (phần lớn thường không mấy dễ chịu) là chắc chắn.

Trong những tình huống này, tài năng không phải là phẩm chất cần có nhất, mà là phong thái và sự tự chủ. Chúng ta phải có điều mà Voltaire⁷ đã giải thích về bí mật thành công của đội quân vĩ đại của Công tước đệ nhất xứ Marlborough⁸ rằng: “Sự can đảm lặng lẽ nằm giữa sự lộn xộn và bình thản của một trí óc đang trong tình thế nguy hiểm, người Anh gọi đó là ‘một cái đầu lạnh’.”

Bất chấp bạn thực sự bị nguy hiểm ở mức độ nào, căng thẳng luôn đặt bạn vào những phản ứng sợ hãi và bản năng.

Đừng nghĩ rằng phong thái, tự chủ và sự tĩnh lặng là phẩm chất yếu đuối của một số nhà quý tộc. Bởi cuối cùng, khí phách thể hiện ở sự kháng cự và kiểm soát.

Giống như: Tôi từ chối công nhận điều đó. Tôi không đồng ý bị đe dọa. Tôi chống lại ý muốn gọi đó là thất bại.

Nhưng khí phách cũng là sự chấp nhận: Vậy thì tôi nghĩ đó là trách nhiệm của tôi. Tôi không thừa xa xỉ để lo sợ về nó hay nghĩ về việc né tránh nó. Tôi quá bận và có nhiều người đang trông cậy vào tôi.

Sự kháng cự và chấp nhận đi cùng nhau theo nguyên tắc sau: bao giờ cũng có sự chống trả, có một lối thoát và cách vượt qua, vì thế chẳng có lý do gì để lo lắng cả. Không ai nói điều này sẽ dễ dàng, nhưng con đường đã ở sẵn đó cho những người sẵn sàng bước lên.

Đó là điều chúng ta phải làm. Và chúng ta biết điều đó sẽ khó khăn hay thậm chí là đáng sợ nữa.

Nhưng chúng ta sẵn sàng cho điều đó. Chúng ta bình thản, nghiêm túc và sẽ không

để khó khăn làm cho sợ hãi.

Điều này chuẩn bị cho những tình huống thực tế của chúng ta, giữ vững tinh thần để có thể đối phó trở ngại một cách tốt nhất. Rèn luyện tinh thần. Vứt bỏ những thứ tồi tệ, và tiếp tục tiến lên, nhìn thẳng về phía trước như chưa có gì tồi tệ xảy ra.

Bởi nếu bạn giữ vững tinh thần, không có gì thực sự “xảy ra” – nhận thức của chúng ta không còn quan trọng.

KIỂM SOÁT CẢM XÚC

Bạn muốn có một đế chế vĩ đại ư? Hãy thống trị chính bản thân bạn.

– **Publius Syrus.**

Khi người Mỹ chạy đua để đưa con người đầu tiên vào vũ trụ, họ huấn luyện cho các phi hành gia một kỹ năng quan trọng hơn bất cứ kỹ năng nào khác: nghệ thuật không hoảng sợ.

Khi hoảng sợ, con người thường mắc sai lầm. Họ bỏ qua hệ thống. Họ phớt lờ các quy tắc và luật lệ. Họ đi chệch khỏi kế hoạch. Họ trở nên đờ đẫn và không còn sáng suốt. Họ chỉ phản ứng – không phải với những gì cần phải phản ứng, mà với những hormone sinh tồn đang chảy trong mạch máu.

Chào mừng đến với căn nguyên của hầu hết mọi vấn đề trên trái đất. Mọi việc đã được lên kế hoạch đến từng chi tiết, thế rồi một vài thứ đi chệch hướng, và rồi việc đầu tiên chúng ta làm đó là khủng hoảng.

Trước lần phóng đầu tiên, NASA cho các phi hành gia mô phỏng từng bước hàng trăm lần – từ việc làm gì cho bữa sáng đến đi vào khoảng không. Dần dần, thông qua một loạt “cọ xát” ở các mức khác nhau, phi hành gia được làm quen với từng tiếng động và cảnh vật của trải nghiệm bay vào không gian. Họ đã làm quá nhiều lần, đến mức nó đã trở thành tự nhiên và quen thuộc như việc hít thở. Họ đã luyện tập mọi thứ cho việc phóng vào vũ trụ, đảm bảo có thể giải quyết mọi biến cố và loại bỏ mọi sự không chắc chắn.

Sự không chắc chắn và sợ hãi có thể được giảm đi bằng sự huấn luyện. Huấn luyện chính là uy quyền. Nó là cái van xả. Với sự cọ xát đủ, bạn có thể xóa bỏ những nỗi sợ thông thường bắt nguồn từ sự không quen thuộc. Rất may mắn là sự không quen thuộc thì đơn giản (nhưng không dễ) để xử lý. Điều này giúp làm tăng khả năng chịu đựng căng thẳng và sự không chắc chắn.

John Glenn, phi hành gia người Mỹ đầu tiên bay vòng quanh quỹ đạo Trái đất giữ được nhịp tim dưới 100 nhịp một phút suốt một ngày trong không gian. Người đàn ông đó không chỉ ngồi trong buồng điều khiển con tàu mà còn điều khiển chính bản

thân mình. Một người đàn ông đã được rèn luyện “thứ đúng đắn” như cách Tom Wolfe⁹ gọi.

Còn bạn... khi phải đối mặt với một khách hàng hay một người lạ, tim bạn như muốn xổ ra khỏi lồng ngực. Hay khi được yêu cầu nói trước một đám đông, bụng bạn quặn đau.

Đã đến lúc để nhận ra đó là một sự nuông chiều bản thân. Trên vũ trụ, sự khác biệt giữa sống và chết nằm ở việc điều khiển cảm xúc.

Ấn nhầm một nút, đọc sai hướng dẫn, khởi động một chu trình quá sớm, một lần phóng của con tàu Apollo không thể cho phép bất cứ sai sót gì như vậy, hậu quả sẽ thật khôn lường.

Vì vậy, câu hỏi đặt ra với các phi hành gia không phải là bạn giỏi đến mức nào mà bạn có thể điềm tĩnh đến đâu? Bạn có thể đè bẹp sự sợ hãi và chỉ tập trung vào những điều có thể thay đổi hay những việc phải làm trước mắt không?

Cuộc sống thực sự không có gì khác biệt. Các trở ngại khiến chúng ta bối rối, nhưng cách duy nhất để chúng ta sống sót hay vượt qua chúng là giữ những cảm xúc này trong tầm kiểm soát, vững vàng trước bất cứ sự biến động nào.

Người Hy Lạp có một từ để chỉ điều này, đó là *apatheia* (sự lãnh đạm).

Sự bình thản có được từ sự vắng mặt của những cảm xúc cực đoan hay phi lý trí. Đừng để sự tiêu cực lấn vào, hãy nói: Không, cảm ơn, tôi không được phép sợ hãi.

Đây là kỹ năng cần phải nuôi dưỡng – tự do thoát khỏi mọi sự quấy rối và xáo trộn – và vì thế bạn có thể tập trung năng lượng của mình để giải quyết các vấn đề thay vì phản ứng với chúng.

Một email khẩn từ sếp. Một cuộc điện thoại từ ngân hàng từ chối đơn xin vay tiền. Một tiếng gõ cửa báo có tai nạn xảy ra.

Như Gavin De Becker đã viết trong *The Gift of Fear* (tạm dịch: Món quà của sự sợ hãi): “Khi bạn lo lắng, hãy tự hỏi chính mình: ‘Tôi chọn không nhìn thấy điều gì ngay bây giờ?’ Điều quan trọng nào bạn đã bỏ lỡ khi bạn đã chọn sự lo lắng thay vì sự suy xét, tỉnh táo và sáng suốt?”

Nói cách khác, trở nên lo lắng có cho bạn nhiều sự lựa chọn hơn không?

Đôi khi có. Nhưng trong trường hợp này thì sao?

Không, tôi cho là không.

Đúng rồi, vậy đó.

Nếu một cảm xúc không thể thay đổi hoàn cảnh mà bạn đang đương đầu, đó chỉ là thứ cảm xúc vô ích. Thậm chí rất có thể đó là một cảm xúc gây hại.

Nhưng tôi cảm thấy như thế.

Đúng, không ai nói bạn không được cảm thấy gì hết. Không ai nói bạn không được khóc. Lãng quên “sự nam tính” đi. Nếu cần thiết thì hãy cứ khóc. Sức mạnh thực sự nằm ở sự kiểm soát, hay như Nassim Taleb¹⁰ gọi là “sự thuần hóa cảm xúc”, chứ không phải ở việc giả vờ như chúng không tồn tại.

Bạn cứ việc cảm thấy thế. Nhưng đừng để cảm xúc ảnh hưởng tới cách giải quyết một tình huống. Bởi hai việc đó khác nhau hoàn toàn.

Bạn có thể nhắc nhở bản thân: Tôi, chứ không phải cảm xúc của tôi, đang làm chủ. Tôi biết chuyện gì đang diễn ra. Tôi không phấn khích, cũng không bối rối.

Chúng ta chiến thắng cảm xúc bằng logic, ít nhất là vậy. Logic là những câu hỏi và tuyên bố. Với đầy đủ logic, ta có thể đi tới nguyên nhân gốc rễ (thường dễ giải quyết hơn).

Chúng ta sẽ thua lỗ.

Nhưng chẳng phải thua lỗ là chuyện bình thường trong kinh doanh sao?

Đúng.

Những thua lỗ này có phải là thảm họa không?

Không đến mức ấy.

Vậy điều này không bất ngờ lắm phải không? Vậy nó đâu có tồi tệ đến thế? Tại sao bạn lại xúc động vì một điều sẽ xảy ra ít nhất đôi lần?

Vâng, ừ thì... tôi...

Và không chỉ vậy, bạn còn từng đương đầu với những chuyện tồi tệ hơn. Chẳng phải sẽ tốt hơn nếu bạn vận dụng tài năng của mình hơn là giận dữ?

Cố gắng tự nhủ theo lối đó và quan sát xem những cảm xúc cực đoan đó tồn tại được

bao lâu. Sẽ không lâu đâu, hãy tin điều đó.

Sau tất cả, bạn sẽ không thể chết vì điều đó.

Sẽ có tác dụng nếu mỗi khi thấy lo lắng, bạn nhắc đi nhắc lại điều này: Tôi sẽ không chết vì điều này. Tôi sẽ không chết vì điều này. Tôi sẽ không chết vì điều này.

Hoặc thử dùng câu hỏi của Marcus: “Việc đã xảy ra có ngăn cản bạn hành động với sự rộng lượng, tự chủ, cẩn trọng, khiêm nhường và thẳng thắn?”

Không? Vậy thì hãy quay lại làm việc!

Trong tiềm thức, chúng ta nên tự hỏi mình rằng: Tôi có cần phải hoảng sợ vì điều này không?

Và câu trả lời – cũng giống như câu trả lời cho các phi hành gia, những người lính, bác sĩ và nhiều ngành nghề khác, phải là: Không, bởi vì tôi đã tập luyện để đương đầu với tình huống này và tôi có thể kiểm soát bản thân. Hoặc Không, bởi vì tôi kiểm chế và nhận ra rằng điều đó chẳng đem lại chút ích lợi nào.

THỰC HÀNH SỰ KHÁCH QUAN

Đừng để sự ấn tượng đánh gục bạn ngay từ lần đầu tiên, hãy nói với nó: chờ một chút, để ta xem người là thứ gì và người thể hiện điều gì.

– Epictetius.

Câu nói “Điều này xảy ra thật tồi tệ” thực ra chứa đựng hai ý. Ý thứ nhất – “Điều này xảy ra” – là khách quan. Ý thứ hai – “thật tồi tệ” – là chủ quan.

Miyamoto Musashi, võ sĩ Samurai thế kỷ XVI, đã chiến thắng trong vô số trận đấu, thậm chí nhiều lần không cần dùng kiếm. Trong cuốn Ngũ luân thư¹¹, ông nói về sự khác biệt giữa quan sát và nhận thức: con mắt nhận thức thì yếu, còn con mắt quan sát thì khỏe.

Musashi hiểu rằng con mắt quan sát chỉ đơn giản nhìn thấy những gì hiển hiện ở đó. Con mắt nhận thức lại nhìn thấy nhiều hơn.

Con mắt quan sát không bị phân tâm, phóng đại và hiểu sai. Con mắt nhận thức lại nhìn thấy “những trở ngại không thể vượt qua”, những “chướng ngại khổng lồ” hay toàn những “vấn đề”. Con mắt này mang những vấn đề của chính nó vào cuộc đấu. Nói tóm lại, con mắt quan sát có ích, còn con mắt nhận thức thì không.

Theo diễn giải của Nietzsche¹², sự hời hợt (chỉ đánh giá sự việc qua một góc nhìn) đôi khi lại là cách tiếp cận sâu sắc nhất.

Trong cuộc sống, có bao nhiêu vấn đề dường như bắt nguồn từ việc chúng ta phán xét những thứ khó kiểm soát, cứ như thể nó sẽ phải xảy ra theo một cách nào đó? Bao nhiêu lần bạn nhìn thấy những thứ mà bạn nghĩ là nên ở đó hoặc phải ở đó, thay vì nhìn thấy những thứ đang thực sự ở đó?

Khi đã giữ vững tinh thần và kiềm chế cảm xúc, bạn có thể nhận thấy bản chất của sự việc. Và bạn chỉ làm được điều đó với con mắt quan sát.

Các nhận thức chính là vấn đề. Chúng cho ta những “thông tin” không cần thiết, đúng vào lúc mà sẽ tốt hơn nhiều nếu chỉ tập trung vào những thứ trực tiếp ở trước mặt. Tất cả là vì bộ não loài vật của chúng ta đang cố gắng ép chặt khoảng cách giữa

ấn tượng và nhận thức. Chúng ta nghĩ, nhận thức và hành động – chỉ trong một phần triệu tích tắc.

Bộ não của một con hươu bảo nó phải bỏ chạy khi gặp nguy hiểm. Nó bỏ chạy. Nhưng đôi khi lại chạy đúng vào đường giao thông.

Chúng ta có thể chất vấn bản năng đó. Chúng ta có thể không đồng ý với nó. Chúng ta có thể khống chế nó, và xem xét mối đe dọa trước khi hành động.

Nhưng việc này đòi hỏi sức mạnh. Đó là một loại cơ bắp cần được phát triển. Mà cơ bắp thì cần được phát triển bằng việc căng, nâng và giữ.

Đó là lý do mà Musashi và phần lớn người luyện võ tập trung vào việc rèn luyện tâm trí nhiều như rèn luyện thể chất. Cả hai quan trọng như nhau, đều đòi hỏi sự rèn luyện và thực hành quyết liệt như nhau.

Trong những tác phẩm của các triết gia khắc kỷ, chúng tôi thấy một bài tập có tên gọi là Diễn đạt hạ thấp (Contemptuous expressions). Các nhà khắc kỷ sử dụng sự hạ thấp như một cách để bóc mẽ mọi thứ và “gạt đi những huyền thoại bao bọc chúng”.

Epictetus¹³ khuyên các học trò của mình rằng: “Khi trích dẫn lời của một số nhà tư tưởng vĩ đại, hãy hình dung như thể đang quan sát một người đang quan hệ tình dục vậy.” Điều này nghe thật nực cười, nhưng bạn có thể thử nếu có ai đó đe dọa bạn hay làm bạn mất tự tin. Hãy hình dung cảnh người đó lúng túng và vụng về trong đời sống riêng tư, cũng giống như bạn vậy.

Marcus Aurelius có một bài tập tương tự khi ông không dùng ngôn ngữ bóng bẩy để mô tả những thứ hào nhoáng, đắt tiền: thịt rán chỉ là súc vật chết và rượu nho chỉ là nho ôi lên men. Mục đích là để nhìn nhận sự vật như đúng bản chất của chúng, không tô vẽ.

Bạn có thể làm thế với bất cứ ai hay bất cứ thứ gì cản đường bạn. Những kẻ hay chỉ trích, công kích khiến bạn cảm thấy mình nhỏ bé, vậy hãy để họ vào đúng chỗ. Sẽ tốt hơn nhiều nếu nhìn sự việc như nó vốn vậy, chứ không phải như nó được tâm trí bạn tạo ra.

Sự khách quan có nghĩa là bỏ đi phần “tôi” (phần chủ quan) trong phương trình. Thử nghĩ xem, điều gì xảy ra khi chúng ta khuyên bảo người khác? Với chúng ta, những vấn đề của họ sáng tỏ như pha lê, và các giải pháp thì rõ ràng. Gánh nặng – thứ có mặt khi chúng ta đối đầu với vấn đề của bản thân không bao giờ ở đó như khi chúng ta lắng nghe vấn đề của người khác. Với vấn đề của người khác, chúng ta có thể khách quan.

Chúng ta nhìn nhận vấn đề của người khác chân thực hơn và ngay lập tức giúp họ giải quyết nó. Một cách ích kỷ và ngu ngốc, chúng ta để dành sự thương tiếc, đổ lỗi và những lời phàn nàn cho cuộc sống của chính chúng ta.

Nhìn nhận tình huống của bạn và vờ như nó không xảy ra với mình. Vờ như nó không quan trọng, nó sẽ không còn quan trọng nữa. Nếu bạn biết phải làm gì, mọi việc sẽ dễ dàng hơn nhường nào? Bạn sẽ đánh giá tình hình, đưa ra giải pháp nhanh chóng và bình thản hơn như thế nào? Bạn có thể loại bỏ nó, đón chào nó một cách bình tĩnh.

Hãy nghĩ về các cách người khác đã giải quyết một vấn đề cụ thể. Hãy thực sự suy nghĩ. Hãy dành cho mình sự sáng suốt chứ không phải sự thông cảm – sẽ có thời gian cho điều đó sau. Đây là một bài tập, nghĩa là nó cần được làm đi làm lại nhiều lần. Càng thực hành nhiều bao nhiêu, bạn càng làm nó tốt nó bấy nhiêu. Bạn càng thành thạo nhìn nhận mọi thứ như chính nó thì nhận thức càng hữu ích cho bạn hơn.

THAY ĐỔI QUAN ĐIỂM CỦA BẠN

Con người không chỉ tồn tại mà còn luôn quyết định sự tồn tại của mình sẽ ra sao, mình sẽ trở thành gì trong thời điểm tiếp theo. Điều đó có nghĩa là mỗi cá nhân có tự do để thay đổi bất cứ lúc nào.

– **Viktor Frankl.**

Khi Pericles, tướng của thành Athen xuất quân trận thủy chiến Peloponnensian thì nhật thực bất ngờ xảy ra, làm 150 chiến thuyền bị bóng tối bao phủ.

Bất ngờ trước tình huống này, quân lính của ông rơi vào hoảng loạn. Nhưng Pericles chẳng hề nao núng. Ông tới chỗ thuyền trưởng, tháo chiếc áo choàng đang mặc và trù lên mặt người này. Ông hỏi người đó có sợ vì không nhìn thấy gì không.

Tất nhiên là không.

“Vậy nguyên nhân khác gây ra bóng tối thì có sao đâu?” Pericles nói với ông ta như vậy.

Câu nói này không chỉ hàm chứa triết lý khắc kỷ, mà còn mang cả yếu tố tâm lý học nhận thức: Quan điểm là tất cả.

Điều đó có nghĩa là khi bạn bẻ nhỏ thứ gì đó hoặc nhìn nó dưới một góc độ mới thì nó sẽ mất đi quyền lực với bạn.

Sự sợ hãi làm chúng ta suy yếu, mất đi sự tập trung và lý trí. Pericles tuyệt đối hiểu điều này và ông đã sử dụng quyền lực của quan điểm để đánh bại nó.

Người Hy Lạp hiểu rằng con người thường thích chọn những lời giải thích có hại thay vì những lời giải thích đơn giản. Chính việc đó đã làm hại chúng ta. Chúng ta sợ hãi những trở ngại bởi quan điểm của chúng ta sai lầm – nhưng chỉ với một chút thay đổi giản đơn cũng có thể thay đổi hoàn toàn phản ứng của bản thân ta. Như Pericles đã chỉ ra, nhiệm vụ này không phải là lờ đi nỗi lo sợ mà là giải thích nó. Khi sợ hãi, hãy bẻ vỡ nó thành từng mảnh.

Hãy nhớ rằng: Chúng ta chọn cách nhìn nhận sự việc và đưa quan điểm vào một tình huống. Chúng ta không thể thay đổi các trở ngại. Vế đó của phương trình đã cố định, nhưng sức mạnh của quan điểm có thể thay đổi cách mà trở ngại thể hiện. Cách chúng ta tiếp cận, nhìn nhận, bối cảnh hóa một trở ngại và ý nghĩa mà ta gán cho nó quyết định mức độ khó khăn và mệt mỏi để vượt qua nó.

Bạn có quyền lựa chọn đặt từ “Tôi” trước một thứ gì đó, hoặc không (Tôi ghét nói trước đám đông, tôi làm hỏng việc, tôi bị điều này làm hại). Như vậy một yếu tố mới được thêm vào: Bạn nằm trong mối quan hệ với trở ngại đó. Với quan điểm sai lầm, bạn bị những thứ nhỏ nhặt ám ảnh và lấn át. Vậy tại sao bạn lại đầu hàng nó?

Quan điểm đúng có thể đập tan và bẻ vụn các trở ngại và nghịch cảnh một cách lạ lùng.

Vì lý do gì chẳng nữa, chúng ta có khuynh hướng nhìn sự việc trong sự riêng rẽ. Chúng ta trừng phạt mình vì làm hỏng một hợp đồng hay bỏ lỡ một cuộc họp. Về mặt cá nhân, điều đó đúng là tệ hại – chúng ta đã bỏ lỡ cơ hội đó 100%.

Nhưng chúng ta quên mất rằng trong trường hợp đó, như tỷ phú Richard Branson đã nói: “Các cơ hội kinh doanh như những chiếc xe buýt: xe này đi sẽ lại có xe khác đến.” Một cuộc họp chẳng là gì trong một núi cuộc họp của cuộc đời bạn, một thỏa thuận chỉ là một thỏa thuận. Trên thực tế, có lẽ chúng ta đã né được một nguy cơ. Cơ hội tiếp theo biết đâu sẽ tốt hơn.

Cách nhìn nhận thực sự cho chúng ta quan điểm, hay chính nó là thứ gây ra vấn đề? Đó là câu hỏi.

Việc chúng ta nên làm là điều chỉnh quan điểm để có thể bình tĩnh và sẵn sàng đương đầu với nhiệm vụ trước mắt. Nghĩ về nó như biên tập có chọn lọc – không nhằm lừa dối người khác nhưng để định hướng chúng ta một cách đúng đắn.

Và nó thực sự có tác dụng. Sự chuyển hướng nhỏ có thể thay đổi những thứ tưởng chừng không thể. Bỗng nhiên thứ chúng ta yếu kém lại trở nên mạnh mẽ hơn. Với quan điểm đúng, chúng ta phát hiện ra lợi thế mà chúng ta không biết là mình có.

Quan điểm có hai định nghĩa:

Bối cảnh: một cảm nhận rộng lớn hơn về thế giới, không chỉ về những gì hiển hiện ngay trước mắt chúng ta.

Đặt định: cách duy nhất nhìn vào thế giới của một cá nhân, một cách diễn giải các sự kiện của thế giới.

Cả hai đều quan trọng, và cả hai đều có thể được sử dụng hiệu quả để thay đổi một tình huống tưởng chừng đáng sợ hay bất khả thi trước đó.

Những năm đầu ở Hollywood, George Clooney¹⁴ luôn bị từ chối trong các lần thử vai. Ông muốn các nhà sản xuất và đạo diễn thích mình, nhưng họ thì không. Ông đau khổ và đổ lỗi cho họ vì không nhận ra tài năng của ông.

Quan điểm này có vẻ quen thuộc. Đó chính là cách phần lớn chúng ta nhìn nhận về phỏng vấn xin việc, thuyết phục khách hàng hay cố gắng làm quen với một cô nàng hấp dẫn trong quán cà phê. Một cách vô thức, chúng ta đầu hàng cái mà Seth Godin¹⁵ gọi là “sự bạo ngược của việc bị lựa chọn”.

Tất cả đã thay đổi với Clooney khi ông thử một quan điểm mới. Ông nhận ra rằng việc tuyển diễn viên cũng là trở ngại đối với các nhà sản xuất – họ cần một ai đó và hy vọng rằng người bước vào tiếp theo là người phù hợp. Các cuộc thử vai là một cơ hội để giải quyết vấn đề của họ, không phải của ông.

Với quan điểm mới này, Clooney thấy mình chính là giải pháp. Ông không phải là người luôn cúi để được đóng phim. Ông là người có cái gì đó đặc biệt để đóng góp. Ông là câu trả lời cho những ước muốn của nhà sản xuất chứ không phải là ngược lại. Đó là cách ông bắt đầu lên kế hoạch cho những lần thử vai. Không hoàn toàn bằng kỹ năng diễn xuất mà bằng việc thể hiện rằng ông chính là người phù hợp cho công việc. Ông hiểu người tuyển diễn viên và nhà sản xuất muốn gì trong từng vai diễn cụ thể và ông sẽ làm đúng điều đó trong từng tình huống, từ dựng phim, quay phim đến quảng cáo.

Sự khác biệt giữa quan điểm đúng đắn và sai lầm là tất cả.

Cách chúng ta diễn giải các sự kiện trong cuộc đời, quan điểm của chúng ta là khuôn khổ để chúng ta ứng phó. Chúng ta có phản ứng không? Hay chỉ nằm đó và chấp nhận?

Cái đầu đi đâu thì thân thể theo sau đó. Quan điểm đi trước hành động. Hành động đúng sẽ đi sau quan điểm đúng.

ĐIỀU ĐÓ TÙY THUỘC VÀO BẠN?

Trong cuộc đời, công việc đầu tiên chúng ta làm là phân biệt sự việc thành hai loại: những thứ ở bên ngoài mà tôi không thể kiểm soát được. Nhưng tôi kiểm soát lựa chọn của mình đối với những thứ này. Tôi tìm thấy điều tốt đẹp và tôi tặc ở đâu? Ở trong tôi, trong sự lựa chọn của tôi.

– **Epictetus.**

Tommy John là một trong những cầu thủ ném bóng chày có phong độ ổn định và dày dặn nhất trong 26 mùa giải liên tiếp. Khi ông bắt đầu chơi, Kennedy đang làm tổng thống. Năm cuối cùng ông chơi là khi George H. W. Bush đương nhiệm. Ông ném bóng cho Mickey Mantle¹⁶ và Mark McGwire¹⁷.

Đó là thành tựu của một siêu cầu thủ. Và ông đạt được nó bởi ông rất giỏi trong việc hỏi bản thân và người khác một câu nhiều lần, dưới nhiều dạng khác nhau: Có cơ hội nào không? Tôi có cơ hội không? Tôi có thể làm gì?

Tất cả những gì ông kiếm tìm là một câu trả lời “có”, dù cơ hội có nhỏ hay chỉ là tạm thời. Nếu có cơ hội, ông sẵn sàng nắm lấy và tận dụng nó – sẵn sàng nỗ lực để làm nó xảy ra. Nếu như cố gắng có thể ảnh hưởng đến kết quả, ông sẽ cố gắng đến tận hơi thở cuối cùng trên sân trước khi để cơ hội bị uống phí.

Vào giữa mùa giải 1974, Tommy John bị chấn thương ở tay. Dây chằng ở khuỷu tay thuận của ông bị thương tổn vĩnh viễn. Trong bóng chày và y khoa thể thao, khi một cầu thủ bị chấn thương ở tay cũng có nghĩa là sự nghiệp của anh ta coi như chấm hết.

John không chấp nhận điều đó. Có cách nào có thể giúp ông quay lại sân không? Hóa ra là có. Bác sĩ gợi ý một phẫu thuật thử nghiệm thay thế dây chằng bằng phần gân ở tay khác. “Cơ hội để tôi trở lại chơi bóng là bao nhiêu?”, “1/100.” “Nếu không làm thế?” “Thì sẽ không có cơ hội nào cả”, họ nói vậy.

Ông đã có thể giải nghệ. Nhưng có một trong một trăm cơ hội. Với trị liệu và tập luyện, John có thể phần nào kiểm soát cơ hội đó. Ông đã vô cùng nỗ lực để nắm lấy nó. Và cuối cùng, John đã chiến thắng thêm 165 trận trong 13 mùa giải tiếp theo.

Ngày nay, phương pháp phẫu thuật đó rất nổi tiếng và được gọi là “phẫu thuật Tommy John”.

Gần 10 năm sau, John tiếp tục giữ vững tinh thần này khi con trai ông bị ngã từ cửa sổ tầng ba, thụt lưỡi vào trong và cận kề cái chết. Ngay cả trong cảnh hỗn loạn của phòng cấp cứu, khi bác sĩ tin chắc cậu bé không thể qua khỏi, John nhắc gia đình mình rằng dù phải mất một năm hay 10 năm, họ sẽ không bỏ cuộc trừ phi họ không thể làm gì.

Vậy mà cuối cùng, con trai ông đã bình phục hoàn toàn.

Đến năm 1988, ở độ tuổi 45, sự nghiệp bóng chày của ông gần như kết thúc khi ông bị đội Yankees sa thải vào cuối mùa giải. Nhưng ông vẫn không chấp nhận nó. Ông gọi cho huấn luyện viên và hỏi nếu ông tham gia tập huấn để làm dự bị cho mùa xuân năm sau thì có được xem xét không. Họ trả lời rằng ông không nên tiếp tục chơi bóng chày vào tuổi đó nữa. Ông nhắc lại: “Hãy thẳng thắn với tôi, nếu tôi đến đó thì tôi có cơ hội không?” Người ta trả lời ông: “Thôi được, chúng tôi sẽ xem xét.”

Và thế là Tommy John là người đầu tiên đến trại huấn luyện mỗi ngày. Ông hăng say tập luyện với từng bài tập mà ông đã thành thạo trong suốt một phần tư thế kỷ và vào đội với tư cách là cầu thủ già nhất. Ông bắt đầu trong trận khai mạc mùa giải và thắng, chỉ để mất hai điểm trong bảy lượt đấu.

Điều mà Tommy John có thể thay đổi – khi có cơ hội – là tập hợp 100% nỗ lực ông có thể bỏ ra. John từng nói với các huấn luyện viên rằng ông có thể chết trước khi ngừng chơi. John hiểu rằng là một vận động viên chuyên nghiệp, ông có thể nhìn ra sự khác biệt giữa điều “không chắc có thể” và điều “không thể”. Việc nhận ra sự khác biệt tí xíu này đã làm nên con người ông.

Để khai thác loại quyền lực này, những người cai nghiện đang hồi phục thường học Lời nguyện an tĩnh:

Lạy Chúa, cho con an tĩnh.

Để chấp nhận những điều con không thể thay đổi.

Can đảm để thay đổi những điều con có thể.

Và sự khôn ngoan để biết khác biệt giữa hai điều.

Đây là cách họ tập trung nỗ lực. Chống lại cơn nghiện trở nên dễ hơn rất nhiều khi bạn không cùng một lúc chống lại thực tế rằng bạn đã được sinh ra, rằng cha mẹ bạn

là những con quái vật, hoặc bạn đã mất tất cả. Những việc đó đã xảy ra, đã là quá khứ rồi. Cơ hội để thay đổi chúng là số không tròn trĩnh.

Vậy nếu bạn có thể tập trung vào cái bạn có thể thay đổi thì sao? Đó là chỗ bạn có thể tạo ra sự khác biệt.

Lời nguyện an tĩnh mang nét tương đồng với triết lý của câu ngôn ngữ 2.000 năm tuổi của các triết gia khắc kỷ: “Ta eph’hemin, ta ouk eph’hemin.” (Cái gì tùy thuộc vào chúng ta. Cái gì không tùy thuộc vào chúng ta.)

Vậy điều gì tùy thuộc vào chúng ta?

Cảm xúc của chúng ta

Phán xét của chúng ta

Sự sáng tạo của chúng ta

Thái độ của chúng ta

Quan điểm của chúng ta

Ước muốn của chúng ta

Quyết định của chúng ta

Quyết tâm của chúng ta

Đó là sân chơi của chúng ta. Tất cả ở đó đều công bằng.

Còn những gì không tùy thuộc vào chúng ta thì sao?

Bạn biết mà, mọi thứ còn lại. Thời tiết, kinh tế, hoàn cảnh, cảm xúc, phán xét của người khác, các khuynh hướng, thiên tai, v.v..

Nếu những gì tùy thuộc vào chúng ta là sân chơi thì những thứ còn lại là điều kiện và luật của trò chơi. Đó là các yếu tố mà các vận động viên thắng cuộc tận dụng tối đa và không tranh cãi (bởi vì đó là điều vô ích).

Tranh cãi, phàn nàn hay tệ hơn là bỏ cuộc, chúng là những lựa chọn. Những lựa chọn mà trong phần lớn trường hợp không giúp chúng ta về đích.

Khi nói đến nhận thức, cần phải có sự phân biệt quan trọng này: sự khác biệt giữa những thứ chúng ta kiểm soát được và những thứ chúng ta không thể. Đó là sự khác biệt giữa người làm được những điều lớn lao và những người không thể cai nghiện ma túy, rượu và tất cả các loại nghiện ngập.

Điều tệ hại nhất mà chúng ta theo đuổi là thứ khiến chúng ta nghĩ rằng mình có khả năng thay đổi những thứ nằm ngoài quyền lực của bản thân. Việc một người nào đó không góp vốn cho công ty của bạn nữa không tùy thuộc vào bạn. Nhưng quyết định cải thiện và nâng cao khả năng cạnh tranh của công ty thì sao? Nó là của bạn. Nếu ai đó ăn cắp ý tưởng của bạn hoặc có nó trước bạn? Không tùy thuộc vào bạn. Thế còn nâng cấp nó, đấu tranh giành lại nó vì nó là của bạn? Có.

Chỉ tập trung vào những gì chúng ta có thể chi phối và làm tăng quyền lực của chúng ta. Dành dù chỉ một chút năng lượng cho thứ ngoài tầm ảnh hưởng của chúng ta là sự phí phạm, tự nuông chiều và tự hủy hoại. Rất nhiều quyền lực của chúng ta và của người khác thường mất đi theo cách này.

Nhìn một trở ngại như một thách thức và tận dụng nó một cách tốt nhất cũng là một lựa chọn – lựa chọn này tùy thuộc vào chúng ta.

Tôi có cơ hội không, huấn luyện viên?

Ta eph'hemin?

Điều này có tùy thuộc vào tôi không?

SỐNG TRONG KHOẢNH KHẮC HIỆN TẠI

Mẹo để quên đi bức tranh lớn là nhìn mọi thứ ở khoảng cách gần.

– **Chuck Palahniuk.**

Hãy làm một việc có ích là nhìn vào danh sách các doanh nghiệp ra đời vào giai đoạn kinh tế suy thoái hay khủng hoảng.

Tap chí Fortune (90 ngày sau khi thị trường sụp đổ năm 1929)

FedEx (khủng hoảng dầu mỏ 1973)

UPS (khủng hoảng tài chính 1907)

Walt Disney Company (Sau 11 tháng làm ăn suôn sẻ, tháng thứ 12 là lúc thị trường sụp đổ năm 1929)

Hewlett-Packard (Đại suy thoái, 1935)

Charles Schwab (thị trường sụp đổ 1974–1975)

Standard Oil (Rockefeller mua đối tác sau này trở thành Standard Oil và tiếp quản nó vào tháng Hai năm 1865, năm cuối của cuộc Nội Chiến)

Coors (Suy thoái 1873)

Costco (giảm sút kinh tế những năm 1970)

Revlon (Đại suy thoái, 1932)

General Motors (khủng hoảng tài chính 1907)

Proctor & Gamble (khủng hoảng tài chính năm 1837)

United Airlines (1929)

Microsoft (suy thoái giai đoạn 1973–1975)

LinkedIn (2002, sau bong bóng dot-com)

Phần lớn những doanh nghiệp này không biết rằng họ đang ở trong những giai đoạn suy thoái đáng nhớ trong lịch sử. Tại sao? Bởi những người sáng lập còn quá bận sống trong hiện tại, đối đầu với những gì đang xảy ra. Họ không biết tình hình sẽ tốt hơn hay xấu đi, họ chỉ biết cái gì đang xảy ra. Họ có công việc phải làm, một ý tưởng lớn họ tin tưởng, hay một sản phẩm họ nghĩ có thể bán được. Họ biết họ phải trả lương cho nhân viên.

Vậy mà trong cuộc đời của mình, chúng ta không chấp nhận đối đầu với những thứ xảy ra theo cách của chúng. Chúng ta mất thời gian nghĩ xem mọi thứ có “ý nghĩa” gì. Điều gì đó có “công bằng” hay không và thứ gì nằm “đằng sau” sự việc đó. Sau đó chúng ta tự hỏi sao không có đủ năng lượng để thực sự giải quyết vấn đề của mình. Hoặc lo nghĩ nhiều đến mức nếu chúng ta bắt tay vào việc thì có lẽ đã xong từ lâu.

Hiểu biết của chúng ta về thế giới kinh doanh bị trộn lẫn với các câu chuyện truyền miệng và huyền thoại. Điều đó thật nực cười vì chúng ta để lỡ câu chuyện có thật của các cá nhân. Thực tế là một nửa số công ty nằm trong danh sách 500 của tạp chí Fortune khởi nghiệp trong bối cảnh giá cổ phiếu đang sụt giảm hoặc thị trường đang suy thoái.

Một nửa. Điều đó có nghĩa là phần lớn mọi người bắt đầu từ sự bất lợi (mà thường không biết điều đó) và vẫn làm tốt. Điều đó không phải là bất công, đó là điều phổ quát. Những người vượt qua khủng hoảng tồn tại được là bởi họ giải quyết công việc từng ngày một – và đó là bí mật thực sự.

Hãy tập trung vào hiện tại, không phải vào những con quái vật có thể đang hoặc không nằm ở phía trước.

Một doanh nghiệp phải chấp nhận những trở ngại trong môi trường vận hành của nó và làm việc để đạt được các lợi nhuận tiềm năng. Những con người mang tinh thần kinh doanh có may mắn là họ không có thời gian và không thể nghĩ về những khả năng khác có thể xảy ra hay cách họ muốn chúng xảy ra.

Với tất cả các loài, trừ con người, sự việc luôn đúng như nó vốn có. Vấn đề của chúng ta là chúng ta luôn muốn biết mọi thứ có ý nghĩa gì – tại sao mọi việc lại diễn ra như vậy. Cứ như thể tại sao mới là điều quan trọng. Emerson đã đúng khi nói: “Chúng ta không thể dành cả ngày để giải thích.” Đừng phí thời gian vào những lập luận sai lầm.

Không cần bận tâm đó có phải là thời gian tốt nhất hay tồi nhất để sống không, thị trường có đang thuận lợi hay khó khăn với bạn không, hay trở ngại mà bạn đang gặp đáng sợ và nặng nề hay không... Điều quan trọng là hiện tại, là ngay lúc này.

Trở ngại của chúng ta chỉ mang tính lý thuyết – chúng tồn tại trong thời quá khứ và tương lai. Còn chúng ta sống ở thì hiện tại. Và chúng ta càng chấp nhận điều đó thì việc đương đầu và loại bỏ trở ngại càng dễ dàng.

Bạn có thể sử dụng những rắc rối như một cơ hội để tập trung vào hiện tại. Phớt lờ toàn bộ hoàn cảnh của mình và tập hài lòng với những gì đã xảy ra. Không có “cách” nào để tương lai có thể trở thành đúng như bạn dự đoán vì bạn không có dự đoán nào. Hãy để mỗi khoảnh khắc xóa sạch những gì đã xảy ra và những gì người khác đã hy vọng là sẽ đến.

Bạn sẽ tìm thấy phương pháp tốt nhất nhất, nhưng có nhiều cách để bạn đắm mình trong hiện tại: Tập thể thao điên cuồng. Cắt đứt mọi thứ gây xao nhãng. Đi dạo trong công viên. Thiền. Nuôi chó (chúng thường xuyên nhắc nhở chúng ta hiện tại dễ chịu đến mức nào).

Có một điều chắc chắn. Đây không phải là việc chỉ đơn giản nói: Vâng tôi sẽ sống trong hiện tại. Bạn phải làm việc để điều đó xảy ra. Tóm lấy tâm trí khi nó lang thang, đừng để nó rời xa bạn. Loại bỏ những ý nghĩ gây mất chú ý. Để mọi việc yên ổn, bất kể bạn muốn làm khác đi đến thế nào.

Mọi việc sẽ dễ dàng hơn khi bạn loại bỏ những thứ quá nhiều như một cách biên tập có chọn lọc. Hãy nhớ rằng khoảnh khắc này không phải cả cuộc đời của bạn, nó chỉ là một thời điểm trong cuộc đời của bạn. Hãy tập trung vào những thứ trước mắt, ngay bây giờ. Phớt lờ việc nó gợi ý gì, nó có nghĩa gì hay tại sao nó xảy ra với bạn.

Còn nhiều thứ đang diễn ra ngay ở đây để quan tâm hơn là bất cứ điều gì kể trên.

NGHĨ KHÁC ĐI

Thiên tài là khả năng làm cho những thứ trong tâm trí bạn có hiệu lực. Không có định nghĩa nào khác.

– F. Scott Fitzgerald

Steve Jobs nổi tiếng trong lĩnh vực “bóp méo hiện thực”, như người ta vẫn thường gọi như vậy. Một phần là chiến lược kích lệ, một phần bắt nguồn từ tham vọng và quyết tâm của ông, lĩnh vực này khiến ông nổi tiếng là người luôn phủ nhận những cụm từ như “Điều này không thể làm được” hay “Chúng tôi cần thêm thời gian.”

Ngay từ khi còn trẻ, ông đã học được rằng thực tế bị bóp méo bởi những quy tắc và thỏa hiệp mà con người được dạy khi còn bé, ông có ý tưởng mạnh mẽ về điều gì là có thể hay không thể. Ông cho rằng một khi tầm nhìn và đạo đức nghề nghiệp đã được cân nhắc, phần lớn cuộc đời có thể thay đổi theo ý mình.

Chẳng hạn, trong giai đoạn thiết kế con chuột cho một sản phẩm mới của Apple, Jobs đặt ra yêu cầu rất cao. Ông muốn nó có thể di chuyển linh hoạt tới bất cứ hướng nào – một bước phát triển mới của chuột máy tính vào thời điểm đó. Thế nhưng một thành viên trong nhóm thiết kế đã nói với kỹ sư trưởng rằng ý tưởng đó là bất khả thi. Điều Jobs muốn không thực tế và sẽ không bao giờ thành công. Ngày hôm sau, kỹ sư trưởng đến nơi làm việc và được biết người nói câu đó đã bị sa thải. Khi kỹ sư thay thế đến làm việc, câu đầu tiên anh ta nói là “Tôi có thể tạo ra con chuột đó.”

Đó chính là quan điểm của Jobs về thực tế trong công việc: thích nghi, cứng rắn, tự tin. Không phải một cách ảo tưởng, mà để đạt được thứ gì đó. Ông biết rằng đặt mục tiêu thấp có nghĩa là chấp nhận kết quả tầm thường. Nhưng nhắm vào mục tiêu cao, nếu mọi thứ diễn ra suôn sẻ thì sẽ tạo ra thứ phi thường. Giống như khi Napoleon hét vào quân lính: “Chẳng có cái núi Alps nào hết!”

Với phần lớn chúng ta, sự tự tin đó không đến dễ dàng. Điều đó có thể hiểu được. Quá nhiều người đã được giảng giải về việc cần phải “thực tế”, “thận trọng” hay tệ hơn là “đừng khuấy động mọi chuyện lên”. Đó là một bất lợi lớn khi có cơ hội thử những điều lớn lao. Vì tuy rằng sự nghi ngờ (và tự nghi ngờ) có vẻ như là thật, chúng chẳng

có ảnh hưởng gì tới những gì có thể hoặc không thể.

Ở một mức độ lớn đến mức đáng ngạc nhiên, quan điểm của chúng ta quyết định những gì chúng ta có thể hoặc không thể làm. Chúng ta quyết định chính thực tế trong nhiều cách khác nhau. Khi chúng ta tin vào trở ngại hơn là mục tiêu, cái gì tất nhiên sẽ chiến thắng?

Chẳng hạn như, hãy nghĩ về những nghệ sĩ. Chính tầm nhìn và tiếng nói duy nhất của họ đã làm cho khái niệm “nghệ thuật” phát triển. Điều gì là có thể đối với người nghệ sĩ trước và sau khi Caravaggio [18](#) làm chúng ta sửng sốt bằng những kiệt tác của mình là hai thứ rất khác nhau. Hãy nghĩ về những nhà tư tưởng, nhà văn hay họa sĩ vào thời của họ, điều tương tự cũng xảy ra.

Đó là lý do tại sao chúng ta không nên quá để ý lời của người khác (và cả những lời nói ở trong đầu chúng ta). Chúng ta sẽ thấy mình rất cuộc chẳng làm được gì.

Hãy cởi mở và đặt câu hỏi.

Mặc dù chúng ta không kiểm soát được thực tế, nhưng nhận thức của chúng ta có ảnh hưởng đến nó.

Một tuần trước khi đến hạn giao hàng chiếc máy tính Macintosh đầu tiên, các kỹ sư nói với Jobs rằng họ không thể kịp thời hạn, phải hai tuần nữa mới xong. Jobs bình thản trả lời, giải thích với các kỹ sư rằng nếu họ có thể làm xong trong hai tuần, họ có thể làm trong một tuần, không có sự khác biệt trong thời gian ngắn như vậy. Và quan trọng hơn, vì họ đã đến được bước này và đã làm được nhiều việc, nên họ không thể nào không giao hàng vào ngày 16 tháng 1 như đã định. Những kỹ sư phản đối và đặt lại thời hạn. Sự khăng khăng của Jobs một lần nữa đã đẩy họ vượt qua giới hạn của mình.

Bạn và tôi thường phản ứng thế nào với những thời hạn không thể đạt được mà cấp trên giao cho? Chúng ta phàn nàn. Chúng ta giận dữ. Chúng ta chất vấn. Sao họ có thể? Thế nghĩa là sao? Họ nghĩ tôi là ai? Chúng ta cố tìm một lối thoát và cảm thấy thương bản thân.

Tất nhiên, chẳng hành động nào trên đây ảnh hưởng đến thực tế khách quan của thời hạn đó. Không giống như cách “cứ tiến lên phía trước là có thể làm được”. Jobs từ chối khoan dung những người không tin vào khả năng thành công của bản thân. Ngay cả khi các yêu cầu của ông là không công bằng, khắc nghiệt hoặc quá tham vọng.

Những sản phẩm của ông rất tuyệt diệu và thần kỳ. Ông đã vượt qua những gì người

khác nghĩ là vượt quá giới hạn, để từ đó sáng tạo ra một thứ hoàn toàn mới. Không ai tin Apple sẽ làm ra được những sản phẩm như bây giờ. Thực tế là Jobs đã bị loại khỏi công ty vào năm 1985 vì thành viên hội đồng lúc đó nghĩ rằng việc Apple đặt chân vào lĩnh vực đồ gia dụng là một kế hoạch điên rồ. Tất nhiên là họ đã sai.

Jobs đã học cách gạt đi mọi lời phán xét và sự phản đối – vốn bắt nguồn từ nỗi sợ hãi. Khi ông yêu cầu một loại kính đặc biệt cho chiếc iPhone đầu tiên trong thời hạn vượt quá khả năng, ông đã khiến các nhà sản xuất kính hãi. “Chúng tôi không thể làm được”, họ nói. “Đừng sợ,” Jobs trả lời, “các vị có thể làm được. Đặt hết tâm trí vào đó, các vị sẽ làm được.” Chỉ qua một đêm, các nhà sản xuất biến công xưởng thành một nhà máy sản xuất kính khổng lồ và trong sáu tháng họ đã làm đủ kính cho toàn bộ lô điện thoại đầu tiên.

Điều này hoàn toàn khác với những gì chúng ta đã được dạy để hành động. Hãy thực tế. Nghe góp ý. Phối hợp tốt với người khác. Thỏa hiệp. Người ta bảo vậy. Vậy nếu “người ta” sai thì sao? Những tri thức thông thường liệu có quá bảo thủ? Những phản ứng tức thời, phổ biến nhất như phàn nàn, trì hoãn và bỏ cuộc là thứ kìm hãm chúng ta.

Một nhà kinh doanh là người có niềm tin vào khả năng tạo ra thứ của mình khi chưa có gì trước đó. Với họ, việc chưa từng có ai làm điều này lại là một điều tốt. Khi được giao một nhiệm vụ không công bằng, họ nhìn nó như một cơ hội để thử xem mình có gì, để cống hiến tất cả những gì họ có, trong khi biết rất rõ là để chiến thắng sẽ rất khó khăn.

Họ xem chúng như một cơ hội, bởi trong tình trạng không còn gì để mất, chúng ta trở nên sáng tạo nhất.

Ý tưởng tốt nhất của chúng ta đến từ đó, khi các trở ngại soi rọi những lựa chọn mới.

TÌM KIẾM CƠ HỘI

Một người tốt tô màu các sự kiện của mình bằng màu sắc của chính mình... và khiến bất cứ điều gì xảy ra sẽ mang lại lợi ích cho bản thân.

– Seneca.

Một bước tiến mới đáng sợ nhất trong lịch sử chiến tranh hiện đại là “chiến tranh chớp nhoáng¹⁹”. Trong Thế chiến I, người Đức muốn tránh việc giao tranh dọc theo chiến hào kiểu cũ. Thay vào đó, họ tập trung sử dụng những đoàn quân với lực lượng nhỏ, tấn công chớp nhoáng khiến kẻ địch hoàn toàn bất ngờ.

Như mũi của một ngọn giáo, các đoàn xe tăng tiến vào Ba Lan, Hà Lan, Bỉ, Pháp và gây ra hậu quả khủng khiếp mà gặp phải rất ít sự kháng cự. Trong phần lớn các trận đánh, tướng lĩnh của quân đối phương chỉ đơn giản là đầu hàng thay vì đương đầu với một con quái vật không thể bị đánh bại đang đè bẹp họ. Chiến lược của Blitzkrieg nhằm vào sự nao núng của kẻ thù – chúng sẽ sụp đổ khi thấy một lực lượng gây hoảng loạn. Chiến thắng hoàn toàn phụ thuộc vào phản ứng này. Chiến lược này thành công bởi phe bên kia cảm thấy đối thủ của họ như một trở ngại khổng lồ.

Đó là lý do quân Đồng Minh chỉ nhìn thấy Blitzkrieg trong phần lớn cuộc chiến. Họ chỉ nhìn thấy sức mạnh của đối phương và sự yếu đuối của mình. Sau vài tháng chiếm đóng vùng Normandi thành công, quân Đồng Minh lại phải đối mặt một lần nữa với đòn phản công khổng lồ của quân Đức. Làm thế nào để dừng nó lại. Nó có bắt họ phải lùi vào bờ biển mà họ chiếm được với tổn thất rất lớn không?

Một nhà lãnh đạo vĩ đại đã trả lời câu hỏi này. Trong phòng họp ở tổng hành dinh Malta, tướng Dwight D. Eisenhower²⁰ tuyên bố: ông sẽ không chấp nhận sự run sợ từ các tướng lĩnh của ông. “Thời điểm hiện tại phải được coi là một cơ hội, chứ không phải là tai họa,” ông ra lệnh, “sẽ chỉ có những bộ mặt vui vẻ ngồi quanh bàn họp này.”

Khi đang bị phản công, Eisenhower nhận thấy giải pháp chiến lược đã có ở đó suốt thời gian qua: chiến lược của quân Đức có tính tự hủy diệt.

Chỉ đến lúc đó, quân Đồng Minh mới nhận ra cơ hội nằm trong trở ngại. Nhìn nhận một cách đúng đắn, nếu quân Đồng Minh có thể cầm cự mà không bị tan vỡ, đợt tấn công này sẽ khiến 50 ngàn quân Đức chui đầu vào một cái rọ, hay “cối xay thịt” như Patton²¹ đã mô tả tài tình.

Trận chiến Bulge và trận chiến Falaise Pocket trước đó bị coi là bước thụt lùi và mất đà của quân Đồng Minh, thực ra lại là chiến thắng vĩ đại của họ. Để cho mũi tiến công của Quân Đức đi qua và sau đó tấn công chúng từ hai bên sườn, quân Đồng Minh đã bao vây hoàn toàn quân Đức từ hai bên. Sự thọc sâu của những đoàn xe tăng Đức bất khả chiến bại không chỉ vô ích mà còn là hành động tự sát. Đây là một bài học kinh điển về việc tại sao bạn không bao giờ được phép để hở sườn của mình.

Quan trọng hơn, đó là một bài học để đời về vai trò nhận thức của chúng ta trong việc chiến thắng hay thua cuộc đối thủ của mình.

Đó là việc không để các trở ngại làm chúng ta chán nản hay sợ hãi. Dù rất khó để làm được, nhưng sau khi đã kiểm soát được cảm xúc của mình, bạn có thể nhìn nhận một cách khách quan và đứng vững, bước tiếp theo sẽ trở nên khả thi. Đó là bước ngoặt, một sự thay đổi về tinh thần, bạn sẽ không nhìn vào trở ngại mà nhìn vào cơ hội trong đó. Như Laura Ingalls Wilder²² từng nói: “Trong mọi thứ đều có điều tốt đẹp, chỉ khi chúng ta tìm kiếm nó.”

Thế nhưng, con người lại rất dở trong việc tìm kiếm. Chúng ta thường nhắm mắt trước món quà. Hãy tưởng tượng bạn là Eisenhower khi phải đối mặt với một đoàn quân đang lao tới và điều duy nhất bạn nhìn thấy là thất bại. Nếu như vậy, cuộc chiến sẽ kéo dài thêm bao lâu và bao nhiêu người nữa sẽ mất mạng?

Nhận thức chính là vấn đề. Nó nói với chúng ta rằng mọi việc cần phải xảy ra theo một cách nhất định, và khi không đúng như vậy, chúng ta mặc nhiên cho rằng mình đã mất lợi thế và theo đuổi một giải pháp lãng phí thời gian khác. Trong khi thực ra đó là trò chơi công bằng và mỗi tình huống là một cơ hội để hành động.

Xin lấy ví dụ một chuyện mà ai cũng từng gặp: một vị cấp trên tồi tệ chẳng hạn. Tất cả chúng ta nhìn thấy điều đó như một địa ngục và chúng ta phải chịu đựng. Chúng ta chán nản.

Nếu coi đó là một cơ hội thay vì một thảm họa thì sao?

Nếu bạn thật lòng khi nói mình không chịu đựng hơn được nữa và muốn bỏ việc, bạn đang có một cơ hội duy nhất để phát triển và hoàn thiện bản thân. Một cơ hội duy nhất để thử nghiệm những giải pháp khác nhau, những chiến thuật khác nhau và bắt tay vào những dự án mới để tăng thêm kỹ năng. Quan sát người sếp tồi tệ này

và học từ ông ta trong khi vẫn đang viết sơ yếu lý lịch và tìm kiếm công việc tốt hơn. Bạn có thể chuẩn bị cho việc đó với một cách giao tiếp mới hoặc đứng lên đấu tranh cho bản thân, bởi vì bạn có một tương lai an toàn: dù sao bạn cũng sẽ bỏ việc mà.

Với một thái độ mới và tinh thần không sợ hãi, biết đâu bạn lại được nhượng bộ và thích công việc đó trở lại thì sao? Sẽ có một ngày cấp trên phạm sai lầm và bạn sẽ nắm lấy cơ hội và làm tốt hơn ông ta. Làm như vậy thì tốt hơn kêu ca, nói xấu, giả dối hay bạc nhược. Hãy nghĩ về đối thủ trong công việc (hay công ty cạnh tranh) thường làm bạn đau đầu. Hãy nhớ rằng họ cũng có tác dụng:

Giữ cho bạn tỉnh táo.

Khiến bạn quyết tâm hơn.

Khích lệ bạn chứng minh rằng họ sai.

Khiến bạn cứng rắn hơn.

Giúp bạn trân trọng những người bạn thực sự.

Cho bạn một tấm gương về một kiểu người bạn không muốn trở thành.

Vậy nếu cái máy vi tính tự nhiên tắt làm mất hết số liệu mà bạn vất vả mãi mới làm được? Bạn sẽ giỏi hơn gấp đôi vì phải làm một lần nữa.

Quyết định kinh doanh hóa ra là một sai lầm? Bạn đã có một giả thuyết và nó đã sai. Tại sao để nó làm bạn chán nản? Điều đó sẽ không làm một nhà khoa học thất vọng, bởi nó sẽ giúp anh ta. Có lẽ lần sau không nên đặt cược vào nó nhiều thế. Và bạn học hai điều: bản năng của bạn đã sai, và bạn yêu thích rủi ro ở mức độ nào.

Phước lành và các gánh nặng không loại bỏ lẫn nhau. Thực tế phức tạp hơn nhiều. Socrates có một bà vợ xấu tính và hay cắn nhằn. Ông nói rằng lấy bà ta là một cách thực hành triết học rất tốt.

Tất nhiên, bạn sẽ muốn tránh những điều tai hại nếu có thể. Nhưng bạn có nhớ hành động đến sau tình huống không may mà bạn cố hết sức để né tránh?

Gần đây, các nhà tâm lý học thể ỨC muốn giúp đỡ người khác, có cách nhìn khác và thao thực hiện một nghiên cứu về những vận động viên đỉnh cao bị các chấn thương nghiêm trọng. Lúc đầu, họ kể về cảm giác bị cô lập, khủng hoảng cảm xúc và sự hoài nghi về khả năng lấy lại phong độ của mình. Thế nhưng sau đó họ lại trở nên mạnh mẽ. Nói cách khác, nỗi sợ hãi và hoài nghi xuất hiện trong lúc chấn thương đã biến thành năng lực tốt hơn trong chính những lĩnh vực đó.

Đó là một ý tưởng đẹp. Các nhà tâm lý học gọi đó là “sự phát triển sau chấn thương

và nghịch cảnh”. “Cái gì không giết tôi sẽ làm tôi mạnh mẽ hơn” không chỉ là một khẩu hiệu mà còn là một thực tế.

Cuộc chiến chống lại trở ngại thúc đẩy người dũng sĩ chiến đấu ở một tầm cao mới. Quy mô của cuộc chiến sẽ quyết định mức độ tiến bộ. Trở ngại là một thuận lợi chứ không phải là một nghịch cảnh. Kẻ thù của chúng ta chính là bất cứ nhận thức nào ngăn cản chúng ta nhận ra điều này.

Trong tất cả các chiến thuật mà chúng ta nói đến, đây là chiến thuật bạn có thể sử dụng: mọi thứ đều có thể lật ngược hay được nhìn nhận với một cái nhìn sắc lạnh, phớt lờ vỏ bọc để nhìn thấy món quà bên trong; hoặc chúng ta có thể vật lộn đấu tranh trong suốt quá trình.

Kết quả là như nhau. Trở ngại vẫn ở đó. Cách thứ nhất thì ít đau đớn hơn. Các lợi ích vẫn ở đó, dưới vỏ bọc. Tên gốc nào mà không nắm lấy?

Những thứ người khác sợ và lẩn tránh thì ta lại cảm thấy biết ơn.

Khi người khác:

Thô lỗ và thiếu tôn trọng: họ đánh giá thấp chúng ta. Một lợi thế lớn.

Xấu xa: chúng ta không phải xin lỗi khi lấy họ làm ví dụ.

Phê phán hay nghi ngờ khả năng của chúng ta: các mong đợi thấp thì dễ vượt qua.

Lười biếng: khiến những thứ ta đạt được càng đáng khâm phục hơn.

Thật đáng kinh ngạc: Đó là những điểm khởi đầu hoàn hảo, thậm chí đôi khi còn tốt hơn bất cứ điều gì bạn từng mong đợi. Bạn được lợi gì khi ai đó lịch sự hay đang giờ nắm đấm? Đằng sau một hành vi khiêu khích nhằm tạo ra một phản ứng tiêu cực luôn là một cơ hội – hãy nắm lấy bằng tinh thần và làm điều gì đó với nó.

Vì thế, trong những tình huống tưởng chừng bất lợi, hãy tập trung vào đó, vào món quà được gói sơ sài mà bạn vừa nhìn đã có ác cảm. Bởi bên dưới phần vỏ bọc là thứ gì chúng ta thực sự cần – thường là thứ có giá trị thực sự.

Chúng ta phải đảo ngược hoàn toàn thái độ của bản thân. Nhìn xuyên qua những điều tiêu cực, bỏ qua phần đáy và nhắm vào nội dung chính của nó: điều tích cực.

CHUẨN BỊ HÀNH ĐỘNG

Hành động như một con hổ: kiên quyết và có mục đích.

– **Shakespeare.**

Vấn đề thường không tồi tệ như chúng ta nghĩ, đúng ra là chúng không tồi tệ chính xác như chúng ta nghĩ.

Bạn đạt một bước tiến khổng lồ khi nhận ra rằng điều tồi tệ nhất xảy ra không phải là bản thân sự việc, mà là sự việc cộng thêm sự rối trí của bạn. Bởi lúc đó bạn sẽ có hai vấn đề (một trong số đó không nhất thiết xảy ra và chỉ xảy ra như hậu quả của vấn đề thứ nhất).

Yêu cầu đối với bạn là: một khi đã nhìn nhận thế giới như chính nó, bạn phải bắt tay vào hành động. Một nhận thức đúng đắn, khách quan, lý tính, có tham vọng sẽ cô lập trở ngại và vạch trần bản chất của nó.

Đầu óc sáng suốt hơn là để dành cho những bàn tay vững vàng hơn. Và những bàn tay đó phải đưa vào hành động. Hành động một cách hiệu quả.

Trong cuộc đời, chúng ta đều phải đặt ra những giả thuyết, cân nhắc chi phí và lợi ích. Không ai bảo bạn phải nhìn thế giới qua lăng kính màu hồng. Không ai đòi hỏi bạn thất bại một cách cao quý hay tử vì đạo.

Sự táo bạo có nghĩa là hành động bất chấp việc hiểu rõ mặt tiêu cực và thực tế của trở ngại. Quyết định tấn công thứ đang chặn đường không phải vì bạn liều lĩnh, mà bởi bạn đã đánh giá trở ngại và dũng cảm nhận lấy rủi ro.

Sau cùng, khi bạn đã có khả năng kiểm soát nhận thức của mình một cách đúng đắn, việc tiếp theo là hành động.

Bạn đã sẵn sàng chưa?

Phần II

HÀNH ĐỘNG

HÀNH ĐỘNG LÀ GÌ? Hành động là điều phổ biến, còn hành động đúng đắn thì không. Là một loại kỷ luật, không phải hành động nào cũng có tác dụng, chỉ có hành động có định hướng mới hữu ích. Mọi thứ cần được phục vụ cho tổng thể. Từng bước một, từng hành động một, chúng ta tháo gỡ trở ngại trước mặt. Với sự linh hoạt và kiên trì, chúng ta sẽ làm những điều tốt nhất để đạt được mục đích. Hành động đòi hỏi sự can đảm chứ không phải hiếu thắng – sáng tạo chứ không được phép thử sai. Mỗi hành động và quyết định của chúng ta cho thấy chúng ta là ai. Chúng ta phải đảm bảo hành động với sự cương quyết, táo bạo và kiên trì. Đó đã những phẩm chất góp phần tạo ra hành động đúng đắn và hiệu quả. Ngoài những điều đó ra, không thứ gì có tác dụng. Suy nghĩ, né tránh hay đòi hỏi sự trợ giúp của người khác đều vô ích. Hành động là giải pháp và là liều thuốc cho rắc rối của chúng ta.

KỶ LUẬT CỦA HÀNH ĐỘNG

Có rất ít bằng chứng cho thấy Demosthenes được sinh ra là để trở thành nhà hùng biện vĩ đại nhất của thành Athen cũng như trong lịch sử. Ông được sinh ra với thể chất yếu đuối và chứng khó nói. Ông mồ côi cha năm lên 7 tuổi, từ đó mọi chuyện còn trở nên tồi tệ hơn.

Khoản thừa kế lớn mà ông được hưởng, vốn nhằm chi trả cho cho gia sư và trường học tốt nhất, đã bị những người giám hộ của ông ăn cắp. Họ không trả tiền cho gia sư và cướp đi sự giáo dục mà ông có quyền hưởng. Với thân thể ốm yếu, Demosthenes cũng không gây được chú ý trên sân đấu thể thao – một lĩnh vực quan trọng khác của đời sống Hy Lạp.

Một đứa trẻ mồ côi, yếu đuối bị chê cười – đó không phải là đứa trẻ mà người ta nghĩ rằng sẽ có quyền năng để huy động cả một dân tộc cho chiến tranh chỉ bằng lời nói của mình.

Chịu thiệt thòi ngay từ lúc lọt lòng và bị những người giám hộ ruồng bỏ – tất cả những hẩm hiu mà một đứa bé có thể chịu đựng đã đến với Demosthenes. Không một chút nào là công bằng và đúng đắn. Ở địa vị của ông, phần lớn chúng ta sẽ bỏ cuộc, nhưng Demosthenes thì không.

Hần sâu trong trí óc non nớt của ông là hình ảnh một nhà hùng biện vĩ đại, người ông đã dịp chứng kiến màn diễn thuyết tại một phiên tòa ở Athens. Con người đơn độc, tài giỏi và quyền lực đó – người được đám đông ngưỡng mộ và ngóng từng lời trong hàng tiếng đồng hồ, đã đánh bại tất cả các đối thủ chỉ bằng âm thanh của giọng nói và sức mạnh của những ý tưởng. Điều này truyền cảm hứng và thách thức Demosthenes. Ông thấy nhiều điều ở nhà hùng biện tự tin và mạnh mẽ này đối lập với mình.

Và thế là ông đã hành động.

Để đánh bại chứng khó nói, ông vạch ra một bài tập luyện kỳ lạ cho mình. Ông ngâm ớt trong khi tập nói. Ông tập diễn thuyết cả khi ở ngoài trời và khi đang leo các bậc thang. Ông tập nói cả đoạn dài chỉ với một hơi thở. Rất nhanh sau đó, giọng nói yếu ớt của ông trở nên mạnh mẽ và rõ ràng.

Demosthenes tự giam mình dưới một cái hầm (theo đúng nghĩa đen) mà ông đã đào để lấy chỗ học và luyện tập. Để không bị phân tâm, ông cạo trọc một bên đầu nhằm tránh đi ra ngoài do quá ngượng. Từ đó trở đi, ông chăm chỉ xuống hầm để luyện giọng, luyện cách biểu cảm trên khuôn mặt và xây dựng các lập luận của mình.

Khi ông dám đi ra ngoài thì đó là để học nhiều hơn. Mỗi cuộc hội thoại, mỗi dịp tiếp xúc với người khác là một cơ hội để ông cải thiện kỹ năng hùng biện của mình. Tất cả chỉ cho một mục đích: đối mặt với kẻ thù ở tòa án và lấy lại những gì đã bị cướp đi. Đó là những gì ông đã làm được sau này.

Khi đủ tuổi, ông đã khởi kiện những kẻ làm hại ông. Họ trốn tránh và thuê luật sư, nhưng ông không chấp nhận bị ngăn cản. Một cách linh hoạt và sáng tạo, ông chống lại họ trong từng phiên tòa bằng vô số bài diễn thuyết. Được thúc đẩy bởi một nhiệm vụ nặng nề và với sự tự tin vào sức mạnh mới của mình, Demosthenes đã vượt tầm đối thủ. Cuối cùng ông đã chiến thắng.

Chỉ còn lại một phần rất nhỏ của khoản thừa kế, nhưng tiền đã trở thành thứ yếu. Danh tiếng, khả năng điều khiển đám đông và khối kiến thức về luật pháp của nhà hùng biện Demosthenes giờ không ai có thể đo được, nó có giá trị hơn phần còn lại của một gia tài kékch xù.

Mỗi bài diễn thuyết khiến ông mạnh mẽ hơn. Mỗi ngày gặp khó khăn với nó càng làm ông quyết tâm hơn. Ông có thể nhìn rõ những kẻ bắt nạt mình và đối mặt với nỗi sợ hãi. Trong lúc chiến đấu với số phận hẩm hiu, Demosthenes tìm thấy sứ mệnh của mình: ông sẽ là giọng nói của thành Athens, nhà hùng biện và lương tri vĩ đại. Ông đã thành công chính nhờ những gì đã trải qua và cách phản ứng với chúng. Ông dồn sự giận dữ và đau khổ vào việc tập luyện và những bài diễn thuyết, khiến nó tràn đầy năng lượng với sự dũng dội và sức mạnh không thể sánh nổi.

Một lần, một số học giả hỏi Demosthenes ba phẩm chất quan trọng nhất để diễn thuyết là gì. Ông trả lời: “Hành động, hành động và hành động!”

Việc Demosthenes mất khoản thừa kế tất nhiên là một vận rủi. Nhưng khi đối mặt với thực tế này, ông tạo cho mình một tài sản tốt hơn nhiều và không thể bị lấy mất.

Còn bạn, khi gặp rắc rối, bạn phản ứng như thế nào? Bạn co rúm lại? Hay chống lại với tất cả những gì đang có? Một vụ nổ lớn xảy ra. Bạn là người chạy về phía nó hay ra xa khỏi nó? Hay tệ hơn, bạn tê liệt và không làm gì cả?

Phép thử tính cách đơn giản này nói mọi điều về chúng ta.

Và đáng buồn là nhiều người đã thất bại bằng cách chọn không hành động. Bởi hành

động là tự nhiên, là bẩm sinh. Bạn ngã xuống và bản năng của cơ thể bảo vệ bạn. Bạn vươn tay đỡ để mặt không bị đau. Trong tai nạn khủng khiếp nhất, bạn mất bình tĩnh nhưng vẫn lấy tay ôm mặt. Đó chính là nguồn gốc của từ “vết thương phòng vệ”. Chúng ta không suy nghĩ, chúng ta không phân nản, chúng ta không tranh luận. Chúng ta hành động. Chúng ta có sức mạnh thực sự – nhiều hơn chúng ta biết.

Nhưng trong cuộc đời, khi bản năng tồi tệ nhất đang kiểm soát, chúng ta thường lẩn tránh. Chúng ta không hành động như Demosthenes, chúng ta quá yếu đuối và bất lực để có thể cải thiện bản thân. Chúng ta có thể mô tả một vấn đề và cả các giải pháp tiềm năng, nhưng sau nhiều tuần, nhiều tháng, nhiều năm, vấn đề vẫn ở đó, thậm chí nó còn trở nên tồi tệ hơn. Như thế chúng ta mong ai đó sẽ giải quyết nó, như thế chúng ta thật sự tin rằng các vấn đề sẽ tự tháo gỡ.

Tất cả chúng ta đều đã làm thế. Chúng ta nói rằng: “Tôi quá mệt mỏi, căng thẳng, bận rộn, bế tắc và không đủ năng lực cho việc này.”

Và chúng ta làm gì? Ra ngoài tiệc tùng. Chiều chuộng bản thân. Ngủ nướng. Hoặc chờ đợi.

Phớt lờ hay giả vờ khiến bạn thấy dễ chịu hơn. Nhưng trong sâu thẳm bạn biết rằng, làm vậy chẳng khiến cho thứ gì tốt lên. Bạn phải hành động. Và bạn phải bắt đầu từ bây giờ.

Bạn quên rằng: Trong cuộc đời, điều gì xảy ra với bạn hay bạn từ đâu tới không quan trọng. Quan trọng là bạn làm gì với điều đã xảy ra. Và cách duy nhất để làm nó trở nên tuyệt vời là dùng tất cả mọi thứ ở trạng thái có lợi nhất cho bạn.

Có những người luôn biến những trái đắng thành mật ngọt – trái đắng tồi tệ hơn tất cả những gì chúng ta đang đối mặt. Tôi đang nói về sự khuyết tật thân thể, phân biệt chủng tộc, cuộc chiến chống lại kẻ thù hùng mạnh. Nhưng họ không bỏ cuộc. Họ không cảm thấy thương hại bản thân. Họ không lừa phỉnh bản thân với những ảo tưởng về giải pháp dễ dàng. Họ tập trung vào thứ quan trọng nhất: làm cho mình tràn đầy hào hứng và sáng tạo.

Sinh ra trong sự đói nghèo và hỗn loạn, một số người không hề biết đến khái niệm hiện đại về sự công bằng, đúng đắn hoặc xấu xa. Bởi không có điều nào trong đó xảy ra với họ. Thay vì kêu ca, họ sử dụng chúng, họ làm điều tốt nhất từ chúng. Bởi vì họ phải làm như vậy, vì họ không có lựa chọn.

Không ai muốn sinh ra phải yếu đuối hay là một nạn nhân. Không ai muốn bị dồn đến chân tường với đồng tiền cuối cùng. Không ai muốn bị tắc lại sau một trở ngại, bị ngăn không đến được nơi mình muốn. Những hoàn cảnh này không gây ấn tượng

với nhận thức, nhưng chúng không miễn nhiệm với hành động. Thực ra hành động là điều duy nhất mà những tình huống này chịu ảnh hưởng.

Không ai nói rằng bạn không được dừng lại một phút và nghĩ “Khỉ thật, chuyện này tệ quá.” Hãy giải tỏa, thở sâu, đánh giá tình hình. Nhưng đừng dừng lại quá lâu. Bởi bạn còn phải quay lại làm việc. Bởi mỗi trở ngại vượt qua sẽ khiến bạn mạnh mẽ hơn để đương đầu với trở ngại tiếp theo.

Nhưng...

Không. Không được viện cớ. Không có ngoại lệ. Không có đường lùi: Nó phụ thuộc vào bạn.

Chúng ta không có sự xa hoa để bỏ chạy. Hay lẩn trốn. Bởi chúng ta có những việc cụ thể đang phải cố gắng làm. Chúng ta có một trở ngại cần phải dấn thân vào và thay đổi.

Sẽ chẳng ai đến cứu bạn đâu. Nếu muốn đến được nơi mình muốn – để hoàn thành những mục tiêu đặt ra – chỉ có một cách là giải quyết vấn đề bằng hành động đúng đắn.

Vì thế, chúng ta luôn có thể và chỉ có thể giải quyết trở ngại:

Với năng lượng

Với sự kiên trì

Với một tiến trình có chủ ý và chặt chẽ

Với sự thích ứng khả năng chống chọi

Với sự thực tế

Với tầm nhìn chiến lược

Với sự tinh xảo và nhạy bén

Và một con mắt có thể nhìn ra cơ hội và các khoảnh khắc then chốt

Bạn đã sẵn sàng làm việc chưa?

TIẾP TỤC TIẾN LÊN

Ai trong chúng ta cũng phải làm việc đến kiệt sức hoặc kiệt sức vì không làm gì cả. Tôi chọn làm việc đến kiệt sức.

– **Theodore Roosevelt.**

Amelia Earhart²³ muốn trở thành một phi công vĩ đại. Nhưng vào những năm 1920, người ta vẫn cho rằng phụ nữ yếu đuối và thiếu năng lực. Phong trào đấu tranh nữ quyền khi ấy chỉ mới hoạt động chưa đầy một thập kỷ.

Không thể làm phi công, bà đành chấp nhận làm nhân viên công tác xã hội để kiếm sống. Rồi một ngày, điện thoại đổ chuông. Một người đàn ông đưa ra một đề nghị khiếm nhã trên điện thoại: “Chúng tôi tìm được nhà tài trợ cho chuyến bay xuyên Đại Tây Dương đầu tiên do phụ nữ lái. Ứng cử viên hàng đầu của chúng tôi đã bỏ cuộc. Cô sẽ không thực sự lái máy bay, chúng tôi sẽ cử hai người đàn ông đi cùng để giám sát và sẽ trả rất nhiều tiền cho họ, còn cô không được gì. Và có thể cô còn mất mạng nữa.”

Bạn có biết bà đã đáp lại thế nào không?

Bà nói: “Vâng.”

Bởi đó là cách những người thách thức sự trở trêu vẫn làm. Đó là cách con người trở nên giỏi giang hơn ở mọi việc – dù đó là lái máy bay hay vượt qua những định kiến về giới tính. Họ hành động. Ở bất cứ đâu. Bằng bất cứ cách nào. Họ không quan tâm điều kiện có hoàn hảo hay họ có bị coi thường hay không. Bởi họ biết rằng, nếu đã có một chút đà để tiến lên thì họ có thể làm được.

Giống như điều đã xảy ra với Amelia Earhart. Chưa đầy năm năm sau đó, bà đã là người phụ nữ một mình liên tục bay xuyên Đại Tây Dương, trở thành một trong những người nổi tiếng và được kính trọng nhất trên thế giới. Điều này sẽ không thành hiện thực nếu bà từ chối lời đề nghị thô lỗ đó và ngòì thương tiếc cho bản thân. Nó cũng sẽ không xảy ra nếu bà dừng lại sau thành tựu đầu tiên. Điều quan trọng là bà đã khởi động và tiến lên phía trước. Đó là lý do bà thành công.

Cuộc sống có thể đáng tức giận. Nhiều khi chúng ta biết vấn đề của mình là gì, chúng ta thậm chí còn biết nên làm gì với chúng. Nhưng chúng ta lại sợ rằng hành động là quá rủi ro, chúng ta không có kinh nghiệm, đó không phải cách chúng ta muốn tượng, chúng có cái giá quá đắt hoặc còn quá sớm. Đó là vì chúng ta nghĩ có thứ gì tốt đẹp hơn có thể sẽ đến.

Và bạn biết kết quả là gì không? Không gì cả. Chúng ta không làm gì.

Hãy nói với bản thân rằng: thời gian cho việc đó đã qua. Gió đang thổi. Chuông đang rung. Bắt đầu thôi!

Chúng ta tưởng rằng thế giới vận hành chiều theo sự thư nhàn của chúng ta. Chúng ta trì hoãn khi cần phải bắt đầu. Chúng ta chạy chậm trong lúc phải chạy nước rút. Và rồi chúng ta bàng hoàng khi không điều lớn lao nào xảy ra cả, khi cơ hội không bao giờ đến, khi những trở ngại bắt đầu chất đống và đối thủ bắt đầu hành động.

Tất nhiên là họ đã bắt đầu, bởi chúng ta đã cho họ có thời gian để chuẩn bị. Chúng ta đã cho họ cơ hội.

Vậy bước đầu tiên là: bắt tay vào việc. Bạn phải bắt đầu để đi tới bất cứ đâu.

Hãy nói bạn đã làm điều đó. Tuyệt vời. Bạn đã đi trước nhiều người rồi đấy. Nhưng hãy hỏi mình một cách trung thực: Bạn có thể làm nhiều hơn không? Có thể – bạn luôn có thể làm nhiều hơn. Ít nhất là có thể cố gắng nhiều hơn. Bạn có thể đã bắt đầu. Nhưng bạn chưa hoàn toàn cố gắng, rõ ràng là thế.

Điều đó có ảnh hưởng đến kết quả của bạn không? Không cần phải hỏi.

Trong những năm đầu tiên của Thế chiến II, đối với quân đội Anh, không có nhiệm vụ nào tồi tệ hơn là bị điều đến mặt trận Bắc Phi. Vốn quen với việc có phương pháp và tổ chức, quân Anh căm ghét thời tiết và địa hình ở đó – thứ khiến họ kiệt sức, làm hỏng vũ khí và kế hoạch của họ. Họ hành động giống cách họ cảm thấy: chậm chạp, dè dặt và cẩn trọng.

Nhưng một vị tướng của quân Đức, Erwin Rommel thích điều này. Ông coi chiến tranh như một trò chơi. Một trò chơi nguy hiểm, lộn xộn và biến đổi nhanh. Điều quan trọng nhất là ông chơi với nguồn năng lượng đáng kinh ngạc và liên tục thúc quân tiến lên phía trước.

Quân lính của Rommel nói về ông như sau: “Rommel ở đâu thì ở đó là mặt trận.”

Đây chính là bước thứ hai: tiến lên hướng tới mục tiêu của mình.

Chắc chắn một điều rằng, chúng ta không thể nói câu tương tự về những lãnh đạo thời nay. Trong khi những giám đốc điều hành (những người được trả lương nhiều hơn họ xứng đáng được hưởng) đang tận hưởng những kỳ nghỉ dài và trốn đằng sau các tin nhắn trả lời tự động, thì một số nhà lập trình đang làm việc 18 tiếng một ngày để viết dự án khởi nghiệp sẽ tiêu diệt doanh nghiệp của họ. Thành thật mà nói, khi chúng ta phải đối mặt (hoặc không) với một vấn đề, chúng ta hành động giống các giám đốc điều hành.

Khi đang ngủ, đi du lịch, dự một cuộc họp hay giết thời gian trên mạng, điều tương tự đang xảy ra với bạn. Bạn trở nên mềm mỏng. Bạn không đủ táo bạo. Bạn không tiến lên phía trước. Bạn có hàng triệu lý do tại sao không thể di chuyển với nhịp độ nhanh hơn. Tất cả những điều này khiến trở ngại trong cuộc sống của bạn chất chồng như núi.

Vì một số lý do, ngày nay chúng ta không đề cao sự táo bạo và mạo hiểm. Có thể vì điều đó thường được liên hệ một cách tiêu cực tới bạo lực và tính chất đàn ông.

Tất nhiên, Earhart đã chứng minh rằng điều đó không đúng. Trên thân máy bay, bà sơn một câu khẩu hiệu: “Luôn suy nghĩ với cần lái hướng về phía trước.” Nghĩa là nếu dừng bay, bạn sẽ rơi. Đương nhiên là phải cẩn trọng, nhưng bạn luôn cần tiến lên phía trước.

Và đó là bước cuối cùng: luôn chuyển động.

Giống như Earhart, Rommel học được từ lịch sử rằng những người dám đương đầu với các vấn đề bằng nguồn năng lượng tối đa luôn chiến thắng. Ông liên tục tiến về phía trước, đè bẹp và gây thiệt hại khủng khiếp cho quân Anh.

Chuỗi phản công của ông ở Cyrenaica, Tobruk và Tunisia dẫn đến một trong những chiến thắng gây sửng sốt nhất trong lịch sử chiến tranh. Ông đã khởi động khi quân Anh còn đang cố gắng làm quen với tình hình, và kết quả là Rommel đã chớp được lợi thế của những địa hình hiểm trở nhất hành tinh. Quân đội của ông vượt qua được các chiến trường khắc nghiệt ở Bắc Phi, xuyên qua những khoảng cách khổng lồ, những trận bão cát mù mịt, dưới cái nóng cháy da cháy thịt với nguồn nước cạn kiệt, bởi họ không ngừng di chuyển.

Ngay cả các tướng dưới quyền của Rommel, những người muốn ông chậm lại, cũng ngạc nhiên về điều đó. Họ thích sự thận trọng và tấn công một cách bài bản. Nhưng như vậy thực ra lại gây ảnh hưởng tiêu cực đến đà tiến công mà Rommel đã tạo ra với quân đội của ông – cũng giống như đối với cuộc sống của chúng ta.

Vì vậy, nếu bạn đang giậm dứ trong khi theo đuổi mục tiêu của mình, đừng chỉ ngồi

đó và phàn nàn rằng bạn không có thứ bạn muốn và trở ngại này sẽ không thể tháo gỡ. Nếu bạn chưa bao giờ thử, tất nhiên là bạn vẫn ở đúng chỗ đó. Bạn chưa bao giờ thực sự theo đuổi thứ gì.

Chúng ta nói nhiều về sự cam đảm, nhưng chúng ta quên mất rằng ở mức độ cơ bản nhất, đó chỉ là hành động – dù là tiếp cận ai đó mà chúng ta e sợ, hay quyết định bắt tay nghiên cứu về chủ đề chúng ta muốn học. Giống như điều Earhart đã làm, tất cả con người vĩ đại mà bạn ngưỡng mộ bắt đầu bằng cách nói: “Ok, làm thôi.” Và họ thường làm điều đó trong những hoàn cảnh tệ hơn những gì chúng ta từng chịu đựng.

Chỉ bởi các điều kiện không giống như bạn thích hay bạn chưa sẵn sàng cho nó, không có nghĩa là bạn bỏ qua nó. Nếu muốn có đà tiến lên, bạn phải tạo ra nó, ngay bây giờ, bằng việc đứng dậy và bắt đầu.

RÈN LUYỆN SỰ KIÊN TRÌ

Anh ta nói con đường tốt nhất là đi hết con đường

Và tôi đồng ý, bởi vì cho đến giờ

Như tôi nhìn thấy, chỉ có đường để đi hết chứ không có đường để đi ra.

– **Robert Frost.**

Trong suốt một năm, tướng Ulysses S. Grant cố gắng bẻ gãy tuyến phòng thủ của Vicksburg, một thành phố nằm bên sông Mississippi – vị trí trọng yếu để nắm quyền kiểm soát một trong những dòng sông quan trọng nhất đối với phe Liên Bang. Ông thử tấn công trực diện. Ông thử đánh vu hồi. Ông dành nhiều tháng đào kênh để đổi dòng chảy của sông. Ông đắp đê ở đầu nguồn và tìm cách đưa thuyền vào thành phố qua vùng đất bị ngập.

Không cách nào kể trên có hiệu quả. Báo chí bắt đầu bàn tán. Sau vài tháng không có tiến triển, Lincoln đã gửi người thay thế và người đó đang chờ nhận nhiệm vụ. Nhưng Grant không nản lòng, nôn nóng hay bỏ cuộc. Ông biết rằng có một điểm yếu nằm ở đâu đó. Ông sẽ tìm thấy hoặc tạo ra nó.

Bước tiếp theo ông làm trái ngược lại với hầu hết các lý thuyết quân sự thông thường. Ông quyết định cho các chiến thuyền vượt qua hàng loạt khẩu đội súng đặt dọc theo sông, một mối nguy đáng kể bởi họ sẽ không có cơ hội quay lại một khi đã đi xuống hạ lưu. Mặc dù đã xảy một trận đánh ác liệt chưa từng có vào đêm hôm đó, nhưng gần như tất cả các thuyền đều vượt qua an toàn. Sau vài ngày, quân của Grant đi được 30 dặm về phía hạ lưu và dừng lại ở vùng Hard Times, bang Louisiana.

Grant có một kế hoạch táo bạo: bỏ lại tất cả nguồn tiếp tế, quân đội của ông tiến công trên mặt đất, dọc theo sông và đánh chiếm từng thị trấn bên đường. Khi chiếm được Vicksburg, Grant gửi cho quân lính và kẻ thù của ông một thông điệp rất rõ ràng: ông sẽ không bao giờ bỏ cuộc. Tuyến phòng thủ rồi sẽ bị bẻ gãy. Grant không thể bị dừng lại. Chiến thắng của ông tuy không đẹp đẽ, nhưng không thể ngăn chặn.

Nếu chúng ta muốn vượt qua trở ngại, đây chính là thông điệp – với chính chúng ta

và bên ngoài. Chúng ta sẽ không để thất bại ngăn lại, chúng ta sẽ không để những thứ bên ngoài làm cho nôn nóng hay phân tâm. Chúng ta sẽ kiên trì bề vờ trở ngại cho đến khi nó biến mất. Sự phản kháng là vô ích.

Tại Vicksburg, Grant học được hai điều. Thứ nhất: sự kiên trì và gan lì là tài sản đáng kinh ngạc và có lẽ là tài sản chính của ông với tư cách một nhà lãnh đạo; thứ hai, chính việc các giải pháp truyền thống không phát huy hiệu quả đã buộc ông phải thử cách mới. Lựa chọn rời xa nguồn tiếp tế và dựa vào những gì thu được trên lãnh thổ kẻ địch là một chiến lược chưa từng có mà phe miền Bắc có thể sử dụng để làm suy kiệt nguồn lực và ý chí chiến đấu của quân thù.

Bằng sự kiên trì, ông không chỉ vượt qua được phòng tuyến của quân địch: bằng việc thử mọi cách không có tác dụng, ông còn khám phá ra một cách hoàn toàn mới – mà sau cùng đã giúp ông chiến thắng.

Câu chuyện của Grant không phải là ngoại lệ của quy luật. Nó chính là quy luật. Đó chính là cách mà sự sáng tạo đem lại hiệu quả.

Vào năm 1878, Thomas Edison không phải là người duy nhất làm thí nghiệm với đèn sợi đốt. Nhưng ông là người duy nhất sẵn sàng thử 6.000 sợi tóc khác nhau, gồm cả một sợi làm từ râu của nhân viên, nhích từng bước tới việc tìm ra sợi tóc có thể thắp sáng.

Và tất nhiên, cuối cùng ông đã tìm ra nó, chứng minh rằng thiên tài chính là sự kiên trì được cải trang. Vượt qua tất cả các đối thủ, các nhà đầu tư và nhà báo đang mất kiên nhẫn, Edison đặt toàn bộ năng lượng tinh thần và thể chất của mình để tìm ra khả năng thắp sáng thế giới trong một sợi tóc mỏng manh.

Một lần nọ, Nikola Tesla, người dành một năm giận dữ tại phòng sáng chế bóng đèn của Edison đã chế nhạo rằng nếu Edison cần tìm một cây kim trong đống cỏ, ông sẽ “ngay lập tức bắt tay vào việc”, chỉ để “soi từng sợi rơm cho đến khi tìm thấy thứ cần tìm”. Đôi khi đó chính là phương pháp đúng đắn.

Khi chúng ta đối đầu với các trở ngại, tưởng tượng về hình ảnh Grant và Edison sẽ giúp ích. Grant với một điếu xì gà trên môi. Edison đang quỳ gối trong phòng thí nghiệm. Cả hai đều có sự kiên trì không ngừng nghỉ và tinh thần mà nhà thơ Alfred Lord Tennyson đã mô tả về Ulysses: “Nỗ lực, tìm kiếm và tìm thấy.” Cả hai đều từ chối bỏ cuộc. Họ nghĩ hết khả năng này đến khả năng khác và thử nó với nhiệt huyết không thay đổi, biết chắc rằng cuối cùng một giải pháp sẽ thành công. Họ sẵn sàng thử sức với các cơ hội, thử và thử, biết ơn vì những kiến thức vô giá mà việc này đem lại.

Chương ngại đứng trước bạn sẽ không đi đâu cả. Bạn sẽ không làm nó biến mất với một phát kiến thay đổi thế giới. Bạn phải nhìn vào nó và những người xung quanh, những người luôn nghi ngờ và đổ lỗi, và như Margaret Thatcher đã nói: “Quý vị có thể quay đầu nếu muốn. Một quý bà không làm thế.”

Quá nhiều người nghĩ rằng những chiến thắng vĩ đại như của Grant và Edison đến từ một phát kiến lóe lên bất ngờ, và rằng họ tháo gỡ vấn đề bằng sự thiên tài của mình. Thực ra chính áp lực chậm rãi, được lặp lại từ nhiều góc khác nhau và việc loại bỏ nhiều lựa chọn hứa hẹn đã dần dần làm cho giải pháp nổi lên trên. Khả năng thiên tài của họ chính là sự kết hợp của mục đích, sự gạt bỏ mọi hoài nghi và khát vọng làm đến cùng.

Vậy nếu phương pháp này không “khoa học” hay “đúng đắn” như những cách khác thì sao? Chẳng sao cả, điều quan trọng là nó có tác dụng.

Tập trung làm những việc có tác dụng. Đơn giản (nhưng không dễ dàng) vậy thôi.

Với phần lớn những việc chúng ta cố gắng trong đời, kỹ năng không phải là vấn đề. Chúng ta thường có kỹ năng, kiến thức và đủ năng lực. Nhưng chúng ta có kiên nhẫn để cải tiến ý tưởng của chính mình không? Và có năng lượng để gỡ đủ các cánh cửa cho đến khi tìm ra nhà đầu tư và người ủng hộ? Chúng ta có sự kiên trì để vượt qua những rắc rối chính trị và thậm chí khi làm việc với một nhóm người?

Khi bạn bắt đầu tấn công một vấn đề, bỏ cuộc không phải là một lựa chọn. Không thể để ý tưởng đó vào đầu bạn. Bỏ một con đường để đi một con đường khác hứa hẹn hơn chẳng? Tất nhiên, điều đó hoàn toàn khác với bỏ cuộc. Một khi bạn tưởng tượng ra cảnh mình bỏ cuộc, có nghĩa rằng bạn đã giơ tay đầu hàng. Mọi thứ đã kết thúc.

Hãy suy xét tinh thần này:

Không bao giờ vội vã.

Không bao giờ lo lắng.

Không bao giờ tuyệt vọng.

Không bao giờ dừng lại.

Hãy ghi nhớ câu nói được Epictetus yêu thích: “Hãy kiên trì và kháng cự”. Bền bỉ trong các nỗ lực của bạn. Chống lại việc đầu hàng sự phân tán, sự can ngăn và sự lộn xộn.

Không cần phải căng thẳng hay vội vã. Không cần phải tức giận hay thất vọng. Bạn sẽ không đi đâu cả. Bạn sẽ không bị loại ra. Bạn sẽ ở đây lâu dài.

Bởi một khi quyết tâm chơi cho đến cuối trận đấu, đến khi tiếng còi vang lên, bạn sẽ không cần nhìn đồng hồ nữa. Bạn sẽ không dừng lại cho đến khi nó kết thúc, từng giây phút là để bạn sử dụng. Sự thụt lùi tạm thời không phải là điều đáng nản lòng. Nó chỉ là ổ gà trên con đường bạn phải đi để đến đích.

Làm một việc mới mẻ cũng là một trở ngại. Một con đường mới thường chưa được dọn dẹp. Chỉ với sự kiên trì và thời gian, chúng ta có thể dẹp bỏ các chướng ngại vật. Chỉ bằng cách chiến đấu với trở ngại, ta mới có thể đặt chân vào những lãnh thổ chưa từng khai phá. Chỉ với sự bền bỉ và kháng cự, chúng ta mới học được những điều mà người khác đã mất kiên nhẫn để học.

Nản lòng thì còn chấp nhận được, nhưng bỏ cuộc thì không. Vẫn tiếp tục nhích từng bước để tiến vào pháo đài bất khả xâm phạm mà bạn muốn chiếm lấy trong khi biết rằng mình muốn bỏ cuộc – đó là sự kiên trì.

Edison đã nói về điều này khi mô tả về việc phát minh: “Bước đầu tiên là một trực giác – và thành lình – sau đó khó khăn nổi lên.” Điều khiến Edison khác biệt với các nhà phát minh khác chính là sự bao dung đối với khó khăn và sự tận tụy mà ông dành để giải quyết chúng.

Nói cách khác: việc này phải khó khăn. Cố gắng đầu tiên của bạn sẽ không có tác dụng. Nó sẽ lấy đi của bạn nhiều thứ – nhưng năng lượng là một tài sản mà bạn luôn có thể tìm thấy nhiều hơn. Đó là một nguồn lực có thể tái tạo. Hãy thôi tìm kiếm sự hiển linh, bắt đầu tìm kiếm những điểm yếu. Hãy ngừng tìm kiếm thiên thần, bắt đầu tìm kiếm những góc nhìn mới. Bạn có những lựa chọn. Hãy ở lại lâu dài, thử từng khả năng một và bạn sẽ đến đích.

Khi người khác hỏi chúng ta đang ở đâu, chúng ta đang làm gì, các “tình huống” đang xảy đến như thế nào, câu trả lời cần phải rõ ràng: chúng tôi đang giải quyết chúng, chúng tôi làm gần được rồi. Khi trở ngại đến, chúng ta đáp lại bằng cách cố gắng gấp đôi.

LẶP LẠI

Thua cuộc là gì? Không gì ngoài bài học, không gì ngoài những bước đầu tiên tiến tới những thứ tốt đẹp hơn.

– **Wendell Phillips.**

Ở Thung lũng Silicon, các dự án khởi nghiệp không bắt đầu với những sản phẩm đã được hoàn thiện. Thay vào đó, họ cho ra đời “Sản phẩm có tính năng tối thiểu” [MPV – Minimum Viable Product] – phiên bản cơ bản nhất của họ với một hoặc hai tính năng thiết yếu nhất.

Mục đích của họ là biết ngay phản ứng của khách hàng. Nếu phản ứng không tốt, họ có thể thất bại nhanh chóng và không tốn kém, để có thể tránh tạo ra hoặc đầu tư vào một sản phẩm mà khách hàng không muốn.

Giống như các kỹ sư ngày nay thường châm biếm: “Thất bại là một tính năng.”

Nhưng họ không đùa đâu. Thất bại có thể là một tài sản nếu điều bạn cố gắng làm là cải tiến, học hỏi hoặc làm điều gì đó mới. Đó là tính năng cốt lõi của hầu hết mọi thành công. Mắc sai lầm, phải thay đổi hướng đi không phải là điều đáng xấu hổ. Mỗi lần điều đó xảy ra, chúng ta lại có lựa chọn mới. Và vấn đề sẽ trở thành cơ hội.

Cách làm kinh doanh kiểu cũ – khi những công ty khảo sát khách hàng muốn gì và chế tạo sản phẩm trong một phòng thí nghiệm, rời xa với những phản hồi của khách hàng – thể hiện nỗi sợ thất bại. Nếu sản phẩm này thất bại ngay trong ngày khai trương, tất cả nỗ lực đã bị uổng phí. Nếu thành công, không ai thực sự biết tại sao và cái gì chịu trách nhiệm cho thành công đó. Mô hình MVP bao gồm việc chấp nhận thất bại và lắng nghe phản hồi. Thất bại làm sản phẩm tốt hơn vì nhà sản xuất bỏ đi những tính năng vô ích, không được khách hàng yêu thích và tập trung nguồn lực có hạn vào việc cải thiện những tính năng khác.

Trong một thế giới mà ngày càng có nhiều người tự làm chủ và tự chịu trách nhiệm, nhìn nhận chúng ta như một dự án khởi nghiệp là việc nên làm.

Và điều đó nghĩa là thay đổi mối quan hệ với thất bại. Điều đó nghĩa là lặp lại, thất

bại và cải tiến. Khả năng cố gắng của chúng ta liên hệ chặt chẽ với khả năng bao dung thất bại.

Trên con đường tới hành động thành công, chúng ta sẽ thất bại – có lẽ là nhiều lần. Điều đó không sao cả. Đó thậm chí còn là điều tốt. Hành động và thất bại là hai mặt của một đồng xu. Một cái không tồn tại nếu thiếu cái kia. Mỗi liên hệ này chỉ mất đi khi người ta ngừng hành động – bởi người ta đã phản ứng với thất bại một cách sai lầm.

Khi gặp thất bại, bạn hãy tự hỏi: Điều gì đã sai ở đây? Điều gì có thể làm tốt hơn? Tôi đã bỏ lỡ gì? Việc này giúp tìm ra những giải pháp khác đúng đắn – tốt hơn nhiều so với cách chúng ta đã bắt đầu. Thất bại đặt bạn vào vị trí buộc bạn phải nghĩ cách thoát ra. Đó là nền tảng của những bước đột phá.

Vì thế, câu chuyện về những thành công vĩ đại thường xảy ra sau những thất bại thảm hại, khi nhân vật trong đó tiếp tục chiến đấu. Thất bại không làm họ xấu hổ mà khiến họ tiến lên vì giận dữ. Đôi khi trong thể thao, phải đến khi gần thua cuộc, bên yếu thế mới có thể thuyết phục bản thân rằng họ có khả năng đánh bại những đối thủ đã làm họ e sợ quá lâu. Thất bại có thể đau đớn, nhưng như Franklin đã nói: “Thất bại sẽ chỉ đường dẫn lối cho chúng ta.”

Trong kinh doanh, chúng ta phản ứng với thất bại ít mang tính cá nhân hơn và hiểu rằng chúng là một phần của tiến trình. Nếu đầu tư cho một sản phẩm mới ngay lập tức có lãi, điều đó thật tuyệt vời. Nếu không thành công, chúng ta cũng ổn vì chúng ta đã chuẩn bị cho điều này, chúng ta đã không đầu tư tất cả tiền vào đó.

Những doanh nhân vĩ đại là những người:

Không bao giờ bám chặt vào một quan điểm.

Không bao giờ sợ mất một chút đầu tư.

Không bao giờ cay đắng hay xấu hổ.

Không bao giờ gục ngã lâu.

Họ trượt chân nhiều lần, nhưng không ngã.

Dù biết rằng có thể học nhiều bài học lớn từ thất bại, chúng ta vẫn cố gắng né tránh chúng. Chúng ta làm những gì có thể để né tránh thất bại, cho rằng thất bại thật đáng xấu hổ. Khi thất bại, chúng ta la hét và hoảng loạn.

Tôi không nói rằng thất bại sẽ không làm cho bạn đau khổ. Nhưng liệu chúng ta có thể công nhận rằng những thất bại tạm thời và được lường trước thì ít đau đớn hơn

những thất bại vĩnh viễn và lớn lao? Giống như một ngôi trường tốt, học tập từ thất bại không miễn phí. Học phí phải trả chính là sự không thoải mái, mất mát và phải làm lại từ đầu.

Hãy vui vẻ khi trả học phí. Sẽ không có thầy giáo nào tốt hơn cho nghề nghiệp của bạn, quyển sách của bạn, vụ đầu tư mới của bạn. Có người nói rằng thuyền trưởng của những con tàu Iceland thường định vị các tảng đá trong bến cảng bằng đáy tàu của mình. Hãy sử dụng bất cứ cách nào có tác dụng.

Bạn có nhớ Erwin Rommel và đòn tấn công chớp nhoáng vào quân Anh và Mỹ ở Bắc Phi? Có một mặt khác của câu chuyện đó. Quân Đồng Minh thực ra đã chủ định chọn chiến trường bất lợi ấy. Churchill biết rằng họ sẽ phải phản công quân Đức ở đâu đó, nhưng nếu làm vậy và bại trận ở Châu Âu thì sẽ là một thảm họa về tinh thần.

Ở Bắc Phi, người Anh đã học cách đánh nhau với quân Đức sau rất nhiều lần thất bại. Nhưng điều đó chấp nhận được, bởi vì họ đã dự tính là sẽ học được những gì và lên kế hoạch cho việc học. Họ chào đón thất bại bởi vì họ biết chiến thắng đang ở cuối con đường. Kết quả là quân Đồng Minh mà Hitler đối mặt ở Ý giỏi hơn quân Đồng Minh ở Châu Phi nhiều. Thậm chí quân Đồng Minh ở Pháp và cuối cùng là ở Đức còn giỏi hơn nữa.

Một cách để chắc chắn rằng chúng ta không nhận được lợi ích gì từ thất bại – để đảm bảo nó thực sự là một điều tồi tệ – là không học hỏi từ nó, là tiếp tục thử cùng một thứ hết lần này đến lần khác (đó cũng là định nghĩa về sự điên khùng). Người ta thường xuyên gặp thất bại ở quy mô nhỏ. Nhưng họ không học hỏi. Họ không lắng nghe. Họ không nhìn ra các vấn đề mà thất bại đã làm lộ ra. Thất bại không làm họ trở nên tốt hơn.

Cứng đầu và từ chối thay đổi, đây là loại người quá quan tâm đến bản thân đến nỗi không nhận ra rằng thế giới không có thời gian để năn nỉ, tranh cãi về sai lầm của họ. Yếu đuối và vô cảm, họ quá đề cao cái tôi để có thể thất bại một cách thông minh.

Đây là lúc bạn hiểu ra rằng thế giới đang nói với bạn điều gì đó sau mỗi lần thất bại. Phản hồi của thế giới cho bạn chỉ dẫn chính xác về cách làm tốt hơn. Nó đang cố gắng đánh thức bạn khỏi sự dốt nát của mình. Nó đang cố gắng dạy bạn một điều gì đó. Hãy lắng nghe.

Bài học chỉ khó khăn khi bạn không chịu lắng nghe. Đừng làm vậy.

Có khả năng nhìn và hiểu thế giới theo cách này là một phần quan trọng của việc lật ngược trở ngại. Ở đó, điều tiêu cực sẽ trở thành điều tích cực. Chúng ta biến cái có thể là sự thất vọng thành cơ hội. Thất bại cho ta thấy con đường – bằng cách cho ta thấy

cái gì không phải là con đường.

TUÂN THEO TIẾN TRÌNH

Đối với một chiếc lược

Tóc rối hay thẳng đều như nhau.

– **Heraclitus.**

Huấn luyện viên Nick Saban không thực sự nói nhiều về nó, nhưng các trợ lý và cầu thủ của ông sống với nó. Họ nói điều đó thay cho ông, khắc sâu vào trí óc và từng hành động, bởi chỉ có hai từ chịu trách nhiệm cho thành công chưa từng có của họ: Tiến trình.

Saban, huấn luyện viên trưởng của đội bóng đá trường Đại học Alabama – triều đại thống trị trong lịch sử bóng đá các trường đại học Mỹ – không tập trung vào những điều các huấn luyện viên khác chú trọng, hoặc ít nhất không theo cách của họ. Ông dạy các cầu thủ về Tiến trình:

“Đừng nghĩ về chiến thắng giải SEC, đừng nghĩ về chiến thắng giải quốc gia. Nghĩ về việc gì bạn phải làm trong buổi tập này, trong trận đấu này, trong khoảnh khắc này. Đó là tiến trình. Hãy nghĩ về thứ chúng ta có thể làm hôm nay, những nhiệm vụ trước mắt.”

Trong sự hỗn loạn của thể thao cũng như trong cuộc đời, tiến trình mang tới cho chúng ta một con đường.

Nó nói: Được rồi, bạn phải làm điều gì đó rất khó khăn. Đừng tập trung vào đó mà hãy chia nó ra thành từng phần nhỏ. Chỉ làm những việc bạn cần phải làm và làm nó ngay bây giờ. Và làm nó cho tốt. Sau đó chuyển sang phần tiếp theo. Hãy nhắm tới tiến trình chứ không phải phần thưởng.

Con đường tới chức vô địch chỉ là con đường, và bạn đi trên con đường đó theo từng bước. Sự xuất sắc ở từng bước mới quan trọng. Tiến trình của Saban chính là về điều này – tồn tại trong hiện tại, tiến một bước trong một thời điểm, không bị xao nhãng bởi những thứ khác. Không bởi đối thủ, bảng tỷ số hay đám đông khán giả.

Tiến trình là về việc kết thúc. Kết thúc trận đấu. Kết thúc buổi luyện tập. Kết thúc bộ

phim. Kết thúc chặng đường. Kết thúc kế hoạch. Kết thúc nhiệm vụ nhỏ nhất trước mắt bạn và làm nó thật tốt.

Dù bạn đang theo đuổi thành công trong lĩnh vực của mình, hay chỉ đang cố vượt qua một thử thách khủng khiếp, cách tiếp cận tương tự sẽ có tác dụng. Đừng nghĩ về kết cục, hãy nghĩ về việc tồn tại trước. Sống sót qua từng bữa ăn, từng giờ nghỉ, từng trạm kiểm tra, từng lần nhận lương, từng ngày một.

Và khi đã làm đúng cách, ngay cả thứ khó khăn nhất bạn cũng có thể xử lý được. Bởi tiến trình thì không căng thẳng. Dưới ảnh hưởng của nó, chúng ta không cần hoảng sợ. Ngay cả nhiệm vụ khổng lồ cũng chỉ là tập hợp của nhiều thành phần.

Đó chính là điều mà James Pollard Espy, nhà tiên phong của ngành khí tượng học học được trong một gặp gỡ tình cờ khi còn trẻ. Không biết đọc và viết cho đến khi 18 tuổi, Espy tham dự một buổi diễn thuyết đầy nhiệt huyết của nhà hùng biện nổi tiếng Henry Clay. Sau buổi nói chuyện, Espy cố gắng tiếp cận Henry Clay nhưng không thể nói gì với thần tượng của mình. Một người bạn đã hét lên với Clay giúp ông: “Anh ta muốn được như ông, dù không biết đọc.”

Clay cầm lấy một tờ áp phích, trên đó có từ CLAY viết hoa. Ông nhìn Espy và nói: “Có nhìn thấy điều đó không, chàng trai?” Và chỉ vào một chữ cái “Đây là chữ A. Bây giờ cậu chỉ còn 25 chữ cái nữa để học.”

Espy vừa được trao tặng một tiến trình. Sau một năm, ông đã bắt đầu học đại học.

Tôi biết điều này có vẻ quá đơn giản. Nhưng hãy tưởng tượng một nghệ nhân đang chế tạo một sản phẩm vô cùng khó một cách dễ dàng. Không có sự căng thẳng, vật lộn. Rất thư giãn. Không có sự ráng sức hay lo lắng. Chỉ từng động tác một nối tiếp nhau. Đó là kết quả của một tiến trình.

Chúng ta cũng có thể làm vậy. Chúng ta không cần phải rối tung lên khi có công việc khó khăn trước mắt. Bạn có nhớ lần đầu tiên nhìn thấy một phương trình đại số phức tạp không? Đó là một mớ ký hiệu lạ lẫm. Nhưng khi bạn dừng lại, hít một hơi thật sâu, chia nhỏ nó ra và giải chúng, những gì còn lại là đáp án.

Hãy làm thế ngay bây giờ với bất cứ trở ngại bạn đang gặp. Chúng ta có thể hít thở, làm việc đang ở ngay trước mặt – và tiến tới hành động tiếp theo. Mọi việc đều có thứ tự và kết nối với nhau.

Khi chúng ta đang hành động, sự lộn xộn và mất tập trung đồng nghĩa với cái chết. Một tâm trí hỗn loạn không theo dõi được những gì đang diễn ra trước mắt – những điều quan trọng – và bị xao nhãng bởi ý nghĩ về tương lai. Tiến trình là trật tự, nó

giúp ta kiểm soát nhận thức và hành động một cách thống nhất.

Điều này có vẻ rõ ràng nhưng chúng ta lại quên mất nó khi nó có ý nghĩa nhất.

Nếu tôi đẩy bạn xuống sàn ngay bây giờ, bạn sẽ phản ứng như thế nào? Có thể bạn hoảng sợ, sau đó sẽ đẩy lại với tất cả sức lực để thoát khỏi tôi. Điều đó vô ích, với sức mạnh của tôi, chỉ cần chút ít sức lực, tôi có thể đè chặt vai bạn xuống sàn – và bạn sẽ kiệt sức khi chống lại.

Đó là làm ngược lại tiến trình.

Có một cách dễ hơn nhiều. Trước tiên, đừng hoảng sợ mà hãy bảo toàn năng lượng. Bạn đừng làm điều ngu ngốc như thể tự bóp cổ mình vì hành động thiếu suy nghĩ. Hãy tập trung và không để nó tồi tệ hơn. Sau đó bạn giơ tay lên chống và tạo khoảng không để thở. Bây giờ bạn cố gắng lật nghiêng người. Từ đó bạn có thể gạt tôi ra: tóm lấy cánh tay, chặn chân, cong người, trượt đầu gối và đẩy ra.

Sẽ tốn một ít thời gian, nhưng bạn sẽ thoát ra. Ở mỗi bước, người ở trên sẽ bị đẩy ra từng ít một và cuối cùng là hoàn toàn. Thế là bạn tự do, nhờ có tiến trình.

Bị đè lên người chỉ là một tình huống, không phải là số phận. Bạn thoát khỏi nó từng bước một bằng các hành động nhỏ, cẩn trọng chứ không phải bằng cách gắng đẩy nó ra với một sức mạnh siêu nhiên (và rồi thua cuộc).

Đối với các đối thủ kinh doanh, chúng ta vất óc nghĩ những sản phẩm mới để đánh bại họ, nhưng chúng ta lại mất tập trung trong tiến trình. Chúng ta né tránh viết một cuốn sách hoặc làm một bộ phim, dù đó là ước mơ của chúng ta, bởi nó là một đồng công việc khổng lồ – chúng ta không tưởng tượng nổi phải làm thế nào.

Bao nhiêu lần bạn thỏa hiệp hoặc an phận vì cảm thấy giải pháp thực sự thì quá tham vọng và ngoài tầm với? Bao nhiêu lần chúng ta cho rằng thay đổi là không thể, bởi nó quá lớn, liên quan đến quá nhiều người? Hay tệ hơn, bao nhiêu người sẽ sợ sệt trước những ý tưởng và cảm hứng của chính mình? Họ ôm đồm theo đuổi tất cả và không đi đến đâu, tự xao nhãng và không bao giờ tiến lên được. Họ chắc chắn rất giỏi, nhưng lại hiếm khi hành động. Họ hiếm khi đến nơi họ muốn và cần phải đi.

Tất cả những vấn đề này đều có thể giải quyết. Từng vấn đề sẽ vỡ vụn dưới tiến trình. Chúng ta sai lầm khi tưởng rằng tất cả phải xảy ra trong một lần và bỏ cuộc ngay với ý nghĩ đó. Chúng ta là những người suy nghĩ từ A đến Z. Chúng ta khó chịu về A, ám ảnh về Z nhưng lại quên tất cả từ B đến Y.

Chúng ta cần có mục tiêu, vì như thế tất cả những gì chúng ta làm là để phục vụ cho

vài thứ có mục đích. Khi chúng ta biết mình sẽ thực sự làm gì, những trở ngại dường như nhỏ hơn và dễ giải quyết hơn. Và khi ngược lại, mỗi trở ngại sẽ phình to ra và khó khăn hơn. Mục tiêu giúp đặt những thứ khó khăn vào tầm kiểm soát.

Khi chúng ta xao nhãng, khi chúng ta bắt đầu quan tâm về thứ gì đó hơn sự tiến bộ và nỗ lực của chính chúng ta, tiến trình chính là tiếng nói hữu ích (đôi khi quân phiệt) trong đầu chúng ta. Đó là mệnh lệnh của người chỉ huy lão làng và thông thái, người biết rõ mình là ai và mình sẽ làm gì: Im lặng đi. Quay trở lại vị trí và nghĩ về việc chúng ta sẽ làm gì thay vì lo lắng về điều gì đang xảy ra ngoài kia. Cậu biết công việc của mình là gì mà. Hãy thôi cảm ràm và bắt tay vào việc.

Tiến trình là tiếng nói yêu cầu chúng ta lãnh trách nhiệm và nắm quyền làm chủ. Điều đó đốc thúc chúng ta hành động, cho dù là những hành động nhỏ nhất.

Giống như một cỗ máy không biết xót thương, hãy đê bẹp sự kháng cự từng bước một, hãy tiến lên phía trước, một lần mỗi bước. Để sức mạnh tuân theo tiến trình. Thay thế sự sợ hãi bằng tiến trình. Phụ thuộc vào nó. Dẫn thân vào nó. Tin tưởng vào nó.

Tiến trình có nghĩa là làm việc đúng đắn, ngay lúc này. Không lo lắng về thứ gì có thể xảy ra sau này, hoặc kết quả, hoặc bức tranh tổng thể.

LÀM VIỆC CỦA BẠN THẬT TỐT

Bất cứ thứ gì được làm một cách đúng đắn, dù nhỏ bé đến đâu, cũng đều cao quý.

– **Henry Royce.**

Nhiều năm trôi qua sau xuất phát điểm khiêm tốn của mình, tổng thống Andrew Johnson²⁴ vẫn rất hãnh diện khi nói về nghề thợ may ông làm trước khi tham gia chính trị. “Vải của tôi không bao giờ rách bục.”

Trong một chiến dịch tranh cử, một kẻ phá đám cố gắng làm ông bẽ mặt bằng cách rêu rao về xuất thân của ông. Johnson đáp trả một cách tự tin: “Điều đó chẳng khiến tôi buồn phiền, khi còn là thợ may, tôi có tiếng là một thợ may giỏi, luôn đúng hẹn với khách hàng và luôn làm ra sản phẩm tốt.”

Một vị tổng thống khác, James Garfield²⁵ đã tốt nghiệp đại học vào năm 1851, nhờ thuyết phục trường của ông, Viện Western Reserve Electric, cho ông làm gác cổng để đổi lấy học phí. Ông làm việc này hàng ngày với nụ cười trên môi và không chút xấu hổ. Mỗi sáng, ông rung chuông để bắt đầu các lớp học – một ngày mới của ông đã bắt đầu từ lâu trước đó – rồi đến lớp học với sự hứng khởi và vui vẻ.

Chỉ trong vòng một năm sau khi bắt đầu, ngoài việc học, ông trở thành giáo sư. Đến sinh nhật lần thứ 26 thì ông trở thành hiệu trưởng.

Đây là sẽ điều xảy ra khi bạn làm việc của mình – dù đó là công việc gì – và làm thật tốt.

Những người đàn ông này đi từ nghèo khổ tới quyền lực bằng cách luôn làm việc họ được yêu cầu, và làm nó một cách đúng đắn với sự tự hào đích thực. Và họ làm tốt hơn bất cứ ai. Thực ra, họ làm việc đó tốt vì không có ai khác muốn làm nó.

Đôi khi trên con đường chúng ta muốn đi, chúng ta phải làm những việc mà mình không muốn. Thường thì khi chúng ta bắt đầu, công việc đầu tiên “giới thiệu chúng ta với cái chổi” như câu nói nổi tiếng của Andrew Carnegie²⁶. Chẳng có gì đáng xấu hổ về việc quét nhà. Đó chỉ là một cơ hội để học hỏi và trở nên xuất sắc.

Thế nhưng bạn quá bận bịu suy nghĩ về tương lai, bạn không có chút tự hào nào về

công việc đang được giao. Bạn làm việc mà không có một chút nỗ lực, nhận lương và mơ tưởng về một cuộc sống tốt đẹp hơn. Hoặc bạn nghĩ: Đây chỉ là một công việc, không phải là con người tôi, nó chẳng quan trọng.

Thật ngốc nghếch.

Tất cả những gì chúng ta làm đều quan trọng – dù làm bồi bàn để tiết kiệm tiền, hay học để lấy chứng chỉ hành nghề luật sư – ngay cả khi bạn đã đạt được thành tựu bạn kiếm tìm. Mọi thứ là một cơ hội để làm và trở nên tốt nhất.

Dù chúng ta đang ở đâu, đi đâu, làm gì, chúng ta có nghĩa vụ làm thật tốt vì bản thân, vì khả năng của chúng ta, vì thế giới. Đó là nghĩa vụ chính yếu, là bốn phần của chúng ta. Khi hành động là ưu tiên của chúng ta, sự phù phiếm sẽ biến mất.

Khi một nghệ sĩ được đặt hàng rất nhiều bức vẽ trong đời, họ sẽ coi trọng từng sản phẩm hơn khoản thù lao hậu hĩnh. Mỗi dự án đều quan trọng. Làm ít hơn khả năng của mình là sự kém cỏi.

Điều tương tự áp dụng đối với chúng ta. Chúng ta sẽ làm nhiều việc trong đời. Một số mang lại danh tiếng, một số thì mang lại phiền phức. Nhưng không có cái nào dưới tầm chúng ta. Với bất cứ thứ gì chúng ta đối mặt, việc của chúng ta là đáp lại với:

Sự chăm chỉ.

Sự trung thực.

Giúp đỡ người khác với khả năng tốt nhất.

Đừng nên tự hỏi bản thân: Nhưng tôi phải làm gì bây giờ? Bởi bạn biết câu trả lời: công việc của bạn.

Việc có ai nhận ra hay không, có được trả lương hay không, dự án có thành công hay không – đều không quan trọng. Chúng ta cần luôn luôn hành động với ba phẩm chất trên, bất kể mọi trở ngại.

Sẽ không một trở ngại nào có thể thực sự cản trở chúng ta. Tất nhiên, có những thử thách dễ hơn hoặc khó hơn, nhưng không gì là không thể. Mỗi công việc đòi hỏi chúng ta làm ở mức tốt nhất. Dù chúng ta đang đối mặt với sự phá sản, khách hàng giận dữ hay chúng ta kiếm bộn tiền và quyết định sẽ làm gì từ đây... nếu làm tốt nhất, chúng ta có thể tự hào với sự lựa chọn của mình và tự tin nó là đúng.

Vâng, tôi hiểu. “Bốn phần” nghe có vẻ cổ lỗ sĩ và mang tính đàn áp. Bạn muốn có đủ

khả năng để làm bất cứ việc gì bạn cần.

Nhưng nghĩa vụ thì đẹp đẽ, truyền cảm hứng và trao cho bạn quyền lực.

Steve Jobs chú trọng đến cả phần bên trong sản phẩm, đảm bảo rằng chúng được thiết kế đẹp đẽ ngay cả khi người sử dụng không bao giờ nhìn thấy. Ông được cha – người tra chuốt cả mặt sau chiếc tủ làm việc của mình, dù nó gắn vào tường – dạy cho cách nghĩ như một nghệ nhân. Trong bất kỳ nhiệm vụ thiết kế khó khăn nào, Jobs biết mệnh lệnh của mình: Hãy tôn trọng công trình của mình và làm thật đẹp.

Rõ ràng mỗi tình huống đều khác nhau. Chúng ta không tạo ra dòng iPad hay iPhone mới nhưng chúng ta đang tạo ra một thứ gì đó, cho ai đó – ngay cả khi chỉ là sơ yếu lý lịch của chúng ta. Đối với mỗi phần việc – đặc biệt là phần không ai nhìn thấy, phần khó nhất chúng ta muốn tránh xa – chúng ta có thể làm giống như Job: với niềm tự hào và sự tận tụy.

Nhà tâm lý học vĩ đại Viktor Frankl, người sống sót qua ba trại tập trung đã nhìn ra sự tự phụ trong câu hỏi muôn đời: “Ý nghĩa cuộc sống là gì?” Cứ như thể ai đó có trách nhiệm phải nói cho bạn vậy. Thay vào đó, ông nói rằng thế giới đang hỏi bạn câu hỏi đó. Và việc của bạn là trả lời với hành động của mình.

Trong từng tình huống, cuộc sống hỏi chúng ta một câu hỏi và hành động của chúng ta chính là câu trả lời. Nhiệm vụ của chúng ta là trả lời sao cho tốt.

Hành động đúng đắn, không vị kỷ, tận tụy, sáng tạo và xuất chúng – là câu trả lời cho câu hỏi đó. Đó là một cách tìm ra ý nghĩa của cuộc sống và cách biến mọi trở ngại thành cơ hội.

Nếu cảm thấy bất cứ điều gì kể trên là gánh nặng, hẳn là bạn đang đi sai đường.

Bởi tất cả những gì bạn cần làm là ba nhiệm vụ bé nhỏ đó: cố gắng hết mình, trung thực, giúp người khác và bản thân bạn. Đó là tất cả những gì bạn được yêu cầu. Không hơn, không kém.

Tất nhiên, mục tiêu là quan trọng. Nhưng đừng quên rằng mỗi tình huống cũng quan trọng, mỗi tình huống là một bức ảnh của tổng thể. Tổng thể không chắc chắn nhưng các tình huống riêng lẻ thì có.

Cách bạn làm bất cứ việc gì chính là cách bạn làm tất cả mọi thứ.

Chúng ta luôn có thể hành động đúng.

ĐIỀU ĐÚNG LÀ ĐIỀU CÓ TÁC DỤNG

Dưa chuột bị đắng? Thì ném nó đi.

Có bụi cây trên đường? Thì đi vòng qua nó.

Đó là tất cả những gì bạn cần biết.

– **Marcus Aurelius.**

Năm 1915, ở sâu trong rừng rậm của Nam Mỹ, xung đột giữa hai công ty hoa quả của Mỹ lên đến đỉnh điểm. Cả hai cùng nóng lòng chiếm một miếng đất rộng 5.000 mẫu vô cùng có giá trị.

Vấn đề là có hai địa phương tuyên bố có quyền sở hữu đối với miếng đất đó. Ở nơi khi ho cò gáy giữa Honduras và Guatemala, không công ty nào biết được ai là người sở hữu hợp pháp của miếng đất để mua nó.

Giải quyết vấn đề này như thế nào phụ thuộc vào tổ chức và đặc tính của công ty. Một công ty lớn và quyền lực, một công ty nhiều mảnh khoe và ranh mãnh. Công ty thứ nhất là tập đoàn quyền lực nhất ở Mỹ: United Fruit. Công ty thứ hai do Samuel Zemurray sáng lập.

Để giải quyết vấn đề này, United Fruit cử đến một đội luật sư sừng sỏ. Họ kiếm tìm từng mẫu tài liệu, văn bản luật, sẵn sàng trả bất cứ giá nào để thắng. Tiền bạc, thời gian, nguồn lực không thành vấn đề.

Zemurray là công ty nhỏ, ít kinh nghiệm, sẽ không xứng tầm, phải vậy không? Một cách linh hoạt và ngang ngạnh, ông ta gặp riêng cả hai phía được coi là chủ của miếng đất và mua đất từ cả hai. Ông trả tiền hai lần, nhưng thế là xong. Miếng đất thuộc về ông ta. Quên văn bản luật đi, tập trung vào giải quyết vấn đề.

Đó là hiện thân của chủ nghĩa thực dụng. Đừng băn khoăn về cách làm đúng, hãy quan tâm về cách làm ngay. Đó là cách mọi thứ được hoàn thành.

Zemurray luôn giải quyết trở ngại bằng cách này. Khi không được phép xây cầu qua sông Utila vì quan chức chính phủ đã được các đối thủ hối lộ để ra quy định việc xây

cầu là bất hợp pháp – Zemurray cho các kỹ sư xây hai cầu tàu. Ở giữa hai cầu tàu tiến ra đến gần giữa sông, họ đặt một cầu phao có thể lắp ráp trong vài giờ để nối hai bên. Đường ray xe lửa được xây ở cả hai bờ sông, chạy theo hướng đối diện. Khi United Fruit phàn nàn, Zemurray cười và trả lời: “Tại sao? Đó không phải là cái cầu. Đó chỉ là hai cái cảng cũ thôi mà.”

Hãy tùy cơ ứng phó. Không phải áp dụng chiến lược bạn học ở trường mà là điều chỉnh chúng để phù hợp với từng tình huống. Bất cứ cách nào có tác dụng.

Chúng ta dành rất nhiều thời gian đắn đo xem phải làm gì. Chúng ta cố gắng để hoàn hảo. Chúng ta tự nhủ sẽ bắt đầu khi có đủ điều kiện, hoặc khi “chắc ăn” nhất. Trong khi chúng ta nên tập trung vào làm tốt những gì mình đang có. Chỉ tập trung vào kết quả thay vì phương pháp đẹp đẽ.

Như người ta nói về môn võ judo Brazil, không quan trọng bạn quật ngã đối thủ xuống sàn bằng cách nào, miễn là bạn đè được họ xuống.

Điều Zemurray không bao giờ để mất sự chú ý là nhiệm vụ: đưa chuối qua sông. Cho dù đó là một cái cầu hay hai cầu tàu với một bến tàu ở giữa, chẳng quan trọng, miễn là hàng hóa được đưa đến nơi cần phải đến. Khi ông ta muốn trồng chuối ở một đồn điền cụ thể, không quan trọng để tìm ra chủ sở hữu hợp pháp của mảnh đất – quan trọng là trở thành chủ sở hữu hợp pháp.

Khi có một nhiệm vụ, để hoàn thành nó, bạn bị dằn vặt giữa mong muốn và thực tế. Bạn sẵn sàng cống hiến tới đâu? Bạn sẵn sàng làm gì để giải quyết nó?

Hãy ngừng phàn nàn, đừng đầu hàng nỗi sợ hãi và sự bất lực. Bạn không thể chạy về nhà với mẹ. Bạn sẽ giải quyết vấn đề này thế nào? Bạn làm thế nào với những quy tắc đang kìm giữ bạn?

Có thể bạn cần thêm một chút tinh ranh hoặc thuyết phục thay vì “căn răng chịu đựng”. Đôi khi điều đó đòi hỏi phải lờ đi các quy tắc lạc hậu và bạn sẽ xin lỗi cấp trên sau, thay vì xin phép trước (rồi sẽ bị từ chối). Khi có một nhiệm vụ quan trọng, điều duy nhất bạn cần làm là hoàn thành nó.

Ở tuổi 21, Richard Wrigh vẫn chưa trở thành một trong những tác giả nổi tiếng nhất thế giới. Da màu và nghèo khó, ông quyết định sẽ đọc và không ai có thể ngăn cản ông. Có phải ông đã lao vào thư viện và gây náo loạn? Không, không phải ở Jim Crow South. Thay vào đó ông viết một bức thư: “Thưa bà, bà có thể cho cậu bé da đen mượn vài quyển sách của HL Mencken được không?” và mượn nó bằng một thẻ thư viện bị ăn cắp, giả vờ là mượn hộ một ai đó.

Với một định kiến cao như vậy, tốt hơn bạn nên sẵn sàng uốn cong các luật lệ hoặc làm điều gì đó điên khùng. Đối mặt với nhà chức trách và nói: Sao cơ? Đây không phải là cây cầu. Tôi không hiểu các ông đang nói gì. Hay chỉ thẳng tay vào những người đang muốn đìm bạn xuống, thổi tung những luật lệ xấu xa của họ.

Chủ nghĩa thực dụng không hiện thực nhiều bằng sự linh hoạt. Có nhiều cách để đi từ điểm A đến điểm B. Đó không nhất thiết là một đường thẳng. Chỉ cần nó đưa bạn đến nơi cần phải đến. Như Đặng Tiểu Bình từng nói: “Tôi không quan tâm mèo đen hay mèo trắng, miễn là nó bắt được chuột.”

Các triết gia khắc kỷ có câu nói: “Đừng mong đợi nền cộng hòa của Plato.”

Hãy bắt đầu suy nghĩ như một nhà chủ nghĩa thực dụng cấp tiến: vẫn tham vọng, táo bạo và theo đuổi sự lý tưởng, nhưng vẫn rất thực tế khi cần thiết. Không phải ở tất cả những thứ bạn muốn có, không phải ở việc thay đổi thế giới ngay lúc này, mà là có đủ tham vọng để đạt được những thứ bạn cần. Đừng suy nghĩ tủn mủn mà hãy biết phân biệt những thứ trọng yếu và những thứ ngoài rìa.

Nghĩ về tiến trình, chứ không phải về sự hoàn hảo.

Dưới ảnh hưởng này, các trở ngại sẽ tan rã. Chúng không còn lựa chọn nào khác. Bởi bạn sẽ đi xung quanh chúng, làm chúng không còn quan trọng và khiến chúng không còn gì để phản kháng.

NGỢI CA CHIẾN LƯỢC TẤN CÔNG BÊN SƯỜN

Bất cứ ai không thể tìm kiếm điều bất ngờ, sẽ chẳng nhìn thấy gì, vì con đường phía trước, ai cũng biết là đường cụt.

– **Heraclitus.**

Hình dung phổ biến về George Washington trong huyền thoại của người Mỹ là một vị tướng can đảm và táo bạo, có năng lực quan sát tất cả những gì trong tầm mắt và chống lại thực dân Anh tàn bạo. Tất nhiên, bức chân dung thực có phần không huy hoàng bằng. Washington không phải là một chiến binh du kích, nhưng gần như là vậy. Ông là người lắm mưu mẹo, khó đoán và thường từ chối xung trận.

Đội quân của ông không được huấn luyện, không được trang bị và có sức chiến đấu yếu ớt. Ông chủ yếu tiến hành cuộc chiến mang tính phòng thủ, cố tránh né những đoàn quân Anh hùng hậu. Bất chấp những miêu tả khoa trương, hầu hết mưu mẹo của ông là những cú chọc khiến cho kẻ thù lớn mạnh hơn phải khó chịu. Đánh và chạy. Đâm thọc và di chuyển.

“Không bao giờ tấn công ở những chỗ quá rõ ràng,” Washington đã nói với những thuộc cấp của mình như vậy. “Đừng bao giờ tấn công đúng ở nơi quân thù lường trước được,” ông giải thích, “nơi càng ít nguy hiểm càng là nơi kẻ thù lơ là phòng bị, do vậy đây chính là nơi có hy vọng thành công nhất.” Ông thường linh cảm được những cuộc đụng độ nhỏ nào có khả năng dẫn tới thắng lợi lớn.

Thậm chí “thắng lợi” vẻ vang nhất của ông cũng chẳng phải từ một trận chiến trực tiếp với quân Anh. Thay vào đó, Washington băng qua Delaware vào rạng sáng ngày Giáng sinh để tấn công một đội lính đánh thuê Đức, có vẻ như đã quá chén và đang say giấc.

Ông thực sự giỏi trong việc rút quân hơn là tiến quân – khéo léo trong việc bảo toàn lực lượng hơn là để tiêu hao lực lượng trong thất bại. Washington hiếm khi bị lâm vào thế mắc kẹt – ông luôn tìm ra đường thoát. Ông đơn giản chỉ làm cho kẻ thù mỗi

mệt, sự né tránh này chính là một vũ khí hùng mạnh – dù chưa chắc đã là vẻ vang.

Không mấy ngạc nhiên khi với tư cách Tổng tư lệnh Lục quân lục địa và sau này là tổng thống đầu tiên của Mỹ, di sản ông để lại được gột rửa và tô điểm thêm chút ít. Và ông không phải là vị tướng linh duy nhất được chúng ta đối xử như vậy. Huyền thoại vĩ đại của lịch sử, được tuyên truyền rộng rãi qua các bộ phim và các câu chuyện cũng như chính sự thiếu hiểu biết của chúng ta, là hai quân đội hùng mạnh đã giao tranh đối đầu và kết thúc với người thắng kẻ thua. Đây là một cách nhìn gây thêm phần kịch tính – song lại vô cùng nhầm lẫn.

Trong một nghiên cứu về khoảng 30 cuộc xung đột gồm hơn 280 chiến dịch trong lịch sử từ thời xa xưa đến hiện đại, sử gia và chiến lược gia danh tiếng B. H. Liddell Hart đã đưa đến kết luận gây choáng váng: chỉ có 6 trong số 280 chiến dịch là giành được thắng lợi quyết định từ một cuộc tấn công trực tiếp vào đội quân chủ lực của kẻ thù.

Chỉ có 6. Tức là 2%.

Nếu không phải từ những cuộc chiến tàn khốc thì chúng ta tìm ra thắng lợi ở đâu?

Từ bất cứ nơi nào khác. Từ bên sườn. Từ sự bất ngờ. Từ yếu tố tâm lý. Từ việc làm kẻ thù mất cảnh giác. Từ cách thức phi truyền thống. Từ bất cứ điều gì ngoại trừ...

Như Hart đã viết trong tác phẩm chính của ông mang tiêu đề Chiến lược: “Vị chỉ huy vĩ đại sẽ tiếp cận gián tiếp – nếu điều đó là cần thiết, băng qua các ngọn núi, sa mạc hay đầm lầy, chỉ với một nhóm quân, thậm chí là tự ngắt mọi mối liên lạc. Trên thực tế, đối mặt bất cứ hoàn cảnh bất lợi nào cũng hơn là chấp nhận rủi ro bị dồn vào ngõ cụt do tiếp cận trực tiếp.”

Khi bạn không biết phải làm gì, cứ gắng hết sức cho đến khi người ta nói trông như thể mạch máu của bạn sắp nổ tung...

Hãy lùi bước, sau đó xem xét toàn bộ vấn đề. Tìm ra đòn bẩy. Tiếp cận từ nơi được gọi là “chiến tuyến ít được ngờ tới nhất”.

Bản năng đầu tiên của bạn là gì khi phải đối mặt với một thách thức? Vượt qua đối thủ? Tranh cãi với mọi người để cố gắng thay đổi những định kiến đã thâm căn cố đế? Bạn đang thử xâm nhập qua lối cửa trước mà không biết rằng cửa sau, cửa bên, và cửa sổ có thể đều đã bị mở toang.

Dù bạn làm gì chẳng nữa, mọi chuyện sẽ trở nên khó khăn hơn (để nói rằng chẳng gì là không thể) nếu như kế hoạch của bạn bao gồm cả việc thách thức các yếu tố thể lực

và tinh thần. Thay vào đó, hãy nghĩ về Tướng Grant, khi ông nhận ra mình cần phải bỏ qua Vicksburg – không đi đến đó chỉ để chiếm pháo đài này. Hãy nghĩ về huấn luyện viên Phil Jackson, người đã được vinh danh tại Hội trường Danh vọng, với chiến thuật tấn công hình tam giác trú danh được thiết kế để chuyển bóng một cách tự động xa khỏi sức ép phòng thủ hơn là tấn công nó một cách trực tiếp.

Nếu chúng ta bắt đầu từ con số 0 và đối phương đã có đủ thời gian tạo thế phòng ngự, chúng ta sẽ không có cách nào để đánh bại họ. Vậy sẽ thông minh hơn khi chúng ta thậm chí chẳng cần thủ, thay vào đó tập trung vào chính những nguồn lực hạn chế của chúng ta.

Một phần lý do tại sao một số bậc thầy vĩ đại dường như không cần phải tốn sức thực hiện một kỹ năng nào đó là bởi họ làm chủ quá trình. Họ chọn chỉ tập trung sức mạnh ở những chỗ khiến nó trở nên hiệu quả, hơn là gắng sức vật lộn với những chiến thuật gây hao tổn và chẳng dẫn tới đâu.

Như ai đó đã từng tuyên bố sau khi đấu với Jigoro Kano, ông tổ huyền thoại của dòng võ Judo: “Thách đấu với Kano giống như thách đấu với một chiếc áo rỗng.”

Đó có thể là bạn.

Bị áp đảo về số lượng, là kẻ đến sau hoặc ít tiền của hơn – đó không hẳn là những điều bất lợi. Chúng có thể là những món quà. Nguồn lực hạn chế khiến chúng ta càng có ít nguy cơ tự sát bằng cách tấn công trực diện. Những điều này buộc chúng ta phải trở nên sáng tạo để tìm ra những cách thức thay thế, để làm cái tôi thăng hoa và làm bất cứ điều gì để chiến thắng trừ việc thách thức kẻ thù ở nơi họ mạnh nhất. Điều này có nghĩa là chúng ta học được cách tiếp cận từ góc nghiêng.

Trên thực tế, có được lợi thế về kích cỡ, sức mạnh hay quyền lực lại là yếu tố gây ra sự yếu đuối chết người. Sức ì của thành công khiến cho việc thực sự phát triển được kỹ thuật tốt càng trở nên khó hơn. Các cá nhân hay công ty có lợi thế về quy mô không bao giờ thực sự cần phải học về quy trình khi họ có thể liên tục dùng đến phép thử đúng sai. Và điều này có tác dụng với họ... cho đến khi nó không còn vậy nữa. Cho đến khi họ gặp bạn và bạn tránh né họ bằng những thủ đoạn quanh co khéo léo, khi bạn từ chối đối mặt họ ở trong một hoàn cảnh mà họ biết rõ: đối đầu.

Chúng ta ở trong trò chơi nhỏ thắng lớn. Bởi vậy, sức mạnh không thể đối đầu với sức mạnh.

Tất nhiên khi bị đẩy, bản năng tự nhiên luôn là đẩy lại. Song võ thuật dạy chúng ta cần phải biết cách bỏ qua xung lực này. Chúng ta không thể đẩy lại, chúng ta cần kéo cho tới khi đối thủ mất cân bằng. Và lúc đó, chúng ta mới tấn công.

Nghệ thuật của “chiến lược cửa bên” là một không gian rộng lớn và sáng tạo. Và nó hoàn toàn không chỉ được áp dụng trong chiến tranh, kinh doanh hay bán hàng.

Triết gia vĩ đại Soren Kierkegaard hiếm khi tìm cách thuyết phục trực tiếp mọi người từ vị thế quyền uy. Thay vì dạy bảo, ông sử dụng phương pháp mà ông gọi tên là “truyền thông gián tiếp”. Kierkegaard viết với nhiều bút danh, trong đó mỗi nhân vật hư cấu sẽ là hiện thân cho một cương lĩnh hay một viễn cảnh khác nhau – ông viết nhiều lần về cùng một chủ đề, từ nhiều góc cạnh để truyền tải sự sâu sắc của mình với cảm xúc làm rung động lòng người. Ông hiếm khi bảo độc giả “làm điều này” hay “nghĩ điều kia”. Thay vào đó, ông chỉ ra những cách thức mới mẻ để nhìn nhận và hiểu biết về thế giới.

Bạn không thể thuyết phục người khác bằng cách thách thức những quan điểm đã ăn sâu bám rễ trong họ. Bạn nên tìm nền tảng chung và bắt đầu từ đó. Hoặc tìm một lực đòn bẩy để khiến họ lắng nghe. Hoặc tìm ra một biện pháp thay thế với sự ủng hộ từ những người khác, để đối thủ tự nguyện từ bỏ quan điểm của mình và đi sang phe của bạn.

Cách dẫn đến thành công không phải luôn là cách gây ấn tượng nhất. Thậm chí đôi khi có vẻ như nó đang khiến bạn đi đường tắt hoặc chơi không đẹp. Không phải vậy đâu.

Bạn đang hành động như một chiến lược gia thực thụ. Bạn không chỉ dồn toàn lực với hy vọng đạt được kết quả. Bạn còn không uổng phí năng lượng trong những cuộc chiến bị dẫn dắt bởi cái tôi và lòng kiêu hãnh hơn là lợi thế mang tính chiến lược.

Tin hay không thì đây chính là con đường khó nhọc. Nhưng cũng chính vì thế mà nó sẽ đem tới thành công.

Hãy nhớ rằng đôi khi con đường dài nhất lại chính là đường về nhà ngắn nhất.

DỪNG CHÍNH CÁC TRỞ NGẠI ĐỂ CHỐNG LẠI CHÚNG

Người thông thái biết cách lợi dụng ngay cả những kẻ thù của mình.

– **Plutarch.**

Gandhi không chiến đấu để giành độc lập cho Ấn Độ. Chính Đế chế Anh đã tiến hành toàn bộ cuộc chiến này – và như những gì đã xảy ra, họ thất bại hoàn toàn.

Tất nhiên, ông hành động có chủ đích. Chiến dịch Satyagraha²⁷ và bất tuân dân sự rộng khắp do Gandhi phát động cho thấy có thể có nhiều định nghĩa về hành động. Không phải lúc nào cũng là hành động tiến lên hay thậm chí là hành động một cách gián tiếp. Đó còn có thể là vấn đề xác định vị trí, cũng có thể là vấn đề đứng yên một chỗ.

Đôi khi bạn vượt qua các trở ngại không phải bằng cách tấn công chúng, mà bằng cách rút lui và để chúng tấn công bạn. Bạn có thể sử dụng hành động của đối phương để chống lại chính họ thay vì tự mình ra tay.

Ở thế yếu hơn rất nhiều so với những lực lượng ông hy vọng thay đổi, Gandhi nghiêng về sự yếu thế này, cường điệu nó và phơi bày bản thân. Ông đã nói với quân đội đóng chiếm mạnh nhất thế giới rằng: “Cuộc tuần hành của tôi ra biển để thu thập muối đã trực tiếp vi phạm luật pháp của các vị,” ông đã khiêu khích kẻ thù, “các vị sẽ làm gì? Chúng tôi chẳng làm sai điều gì cả.” Gandhi biết rằng điều này đặt giới cầm quyền vào một thế lưỡng nan bất khả: thi hành một chính sách phá sản hay thoái vị. Trong bối cảnh này, sức mạnh quân sự khổng lồ đã bị vô hiệu hóa. Chính việc dùng nó mới là phản tác dụng.

Martin Luther King Jr theo gương của Gandhi, đã nói với những người ủng hộ rằng họ cần phải hội tụ “sức mạnh thể chất với sức mạnh tinh thần”. Nói cách khác, họ cần phải sử dụng sức mạnh của sự đối lập. Trước bạo lực họ yên lặng, thay vì căm thù họ đáp trả bằng tình yêu – và bằng cách này cho họ thấy những thứ đối lập với họ là xấu xa và không thể biện hộ được.

Những điều trái ngược sẽ đem lại hiệu quả. Không hành động có thể chính là hành động. Nó sử dụng sức mạnh của kẻ khác và biến sức mạnh đó thành sức mạnh của chúng ta. Hãy để những kẻ đó – hoặc các trở ngại – phục vụ chúng ta.

Chỉ cần hỏi những người Nga, những người đã đánh bại Napoléon và Đức quốc xã không phải bằng cách ra sức bảo vệ các đường biên giới mà chính bằng cách rút sâu vào phía trong lãnh thổ và để cho mùa đông làm công việc của nó.

Đó có phải là một hành động?

Có thể kẻ thù hay trở ngại của bạn là không thể vượt qua, giống như đối với những nhân vật đã nói ở trên. Có thể trong trường hợp này, bạn chưa có được năng lực để giành thắng lợi trong khi dần kiệt sức (sự kiên trì), hoặc bạn không muốn rủi ro để học được nghệ thuật hành động (sự lặp lại). Được thôi. Bạn hãy còn cách xa sự bỏ cuộc.

Thế nhưng, đã đến lúc phải thừa nhận rằng một vài tai ương bạn không thể vượt qua, cho dù có nỗ lực đến đâu. Thay vào đó, bạn cần tìm ra cách lợi dụng tai ương, năng lượng của nó, để giúp chính bản thân bạn.

Như vậy, thay vì chiến đấu lại các trở ngại, chúng ta tìm ra một phương tiện để chính chúng tự đánh bại chúng.

Có một câu chuyện nổi tiếng về Alexander Đại đế – chính việc ông sử dụng một trở ngại để chống lại chính nó khiến cho những người quan sát bắt đầu ngờ rằng chàng thanh niên đầy tham vọng này một ngày nào đó có thể chinh phục cả thế giới. Thời trai trẻ, Alexander đã huấn luyện con ngựa nổi tiếng Bucephalus của mình – con ngựa mà cả cha ông, Vua Philippos II của Macedonia cũng không thuần phục được – bằng cách làm cho nó kiệt sức. Trong khi những người khác thử dùng roi da và dây thừng, để rồi bị hất ngã thì Alexander đã thành công nhờ vào việc lên ngựa nhẹ nhàng và đơn giản là cưỡi cho tới khi con ngựa bình tĩnh trở lại. Khi đã kiệt sức, Bucephalus không còn lựa chọn nào khác việc tuân theo người cưỡi nó. Alexander cưỡi con ngựa này trên chiến trường và Bucephalus trở thành con ngựa trung thành của ông trong suốt 20 năm.

Vậy hiện giờ, đâu là các trở ngại của bạn?

Đúng là đôi khi chúng ta cần học hỏi từ Amelia Earhart và chỉ cần bắt tay vào hành động. Song chúng ta cũng cần phải sẵn sàng để nhận ra rằng kiềm chế có thể là hành động tốt nhất mà chúng ta có thể thực hiện. Đôi khi trong cuộc đời, bạn cần phải có sự kiên nhẫn – đợi để những trở ngại nhất thời xẹp xuống. Hay để xem khuynh hướng nào sẽ chiến thắng thay vì phản ứng ngay lập tức. Đôi khi vấn đề cần một giai

đoạn không có người can thiệp – và chỉ thế.

Khi quá tham lam, chúng ta có thể trở thành kẻ thù của chính mình. Với sự hăm dọa, chúng ta vặn chận một đỉnh vít mà chúng ta muốn tháo gỡ, chính điều đó khiến chúng ta không thể có được cái chúng ta muốn. Chúng ta để bánh xe của mình quay tròn trong tuyết hay bùn lầy và càng làm cho vết lún sâu hơn.

Chúng ta quá quen với việc tiến lên phía trước, đến mức quên mất rằng còn có những con đường khác để đi. Chúng ta không phải tự nhiên lại thấy rằng việc đứng yên tại chỗ – hay thậm chí trong một số trường hợp là lùi lại – có thể là con đường tốt nhất để tiến lên. Đừng làm gì cả, hãy ở yên đó!

Chúng ta đẩy và đẩy – để có được một sự thăng tiến, một khách hàng mới, hạn chế rủi ro. Trên thực tế, cách tốt nhất để có được thứ chúng ta muốn là xem xét lại những mong muốn này. Hoặc có thể là toàn lực nhắm tới một điều gì đó, và biến trở ngại thành cơ hội để tìm ra một lối đi mới. Làm như vậy, chúng ta có thể có một vụ đầu tư mới thay hoàn toàn cho nguồn thu nhập không đủ của mình. Hoặc chúng ta suy xét lại về bất hạnh làm chúng ta sợ hãi và kết thúc bằng việc tìm ra cách hưởng lợi từ nó khi và chỉ khi nó xảy ra.

Chúng ta đã sai lầm khi cho rằng việc tiến lên phía trước là con đường duy nhất để đạt được tiến bộ, con đường duy nhất giúp chúng ta giành được thắng lợi. Đôi khi, yên vị tại chỗ, đi sang bên cạnh hay lùi lại lại là cách hay nhất để loại bỏ những gì đang gây trở ngại cho bạn.

Cách tiếp cận này đòi hỏi phải có một sự khiêm nhường nhất định. Điều này có nghĩa là chấp nhận rằng con đường bạn muốn lúc đầu không thể đi được. Chỉ cần bạn không chọn con đường “truyền thống”. Nhưng sao nào?

Quan trọng là liệu một tiếp cận nào đó có thể đưa bạn đến chỗ bạn muốn hay không. Hãy rõ ràng ở đây: sử dụng các trở ngại để đấu lại chúng rất khác với việc chẳng làm gì cả. Thật lạ là kháng cự thụ động trên thực tế lại là chủ động. Song những hành động này cần có tính kỷ luật, tự kiểm soát, không sợ hãi, quyết tâm và có chiến lược tổng quát.

Chiến lược gia đại tài Saul Alinsky tin rằng nếu bạn “thúc một sự tiêu cực đủ mạnh và đủ sâu thì nó sẽ đưa tới mặt đối lập”. Bất cứ sự tích cực nào đều mang trong nó mặt tiêu cực. Bất cứ sự tiêu cực nào đều mang trong nó mặt tích cực. Hành động là thúc tới – toàn bộ con đường dẫn tới mặt kia. Làm cho điều tiêu cực trở thành tích cực.

Đây hẳn là một sự an ủi vĩ đại. Nó đồng nghĩa với việc chỉ có rất ít trở ngại quá lớn

đối với chúng ta. Bởi lẽ trên thực tế, sự nghiêm trọng đó có thể lại là một lợi thế. Bởi lẽ chúng ta có thể sử dụng điều đó để chống lại chính trở ngại này. Hãy nhớ rằng một tòa lâu đài có thể là một pháo đài bất khả xâm phạm và khiến kẻ địch bên ngoài khiếp sợ, hoặc nó có thể trở thành một chốn ngục tù khi bị vây hãm. Sự khác biệt đơn giản chỉ là một sự chuyển dịch trong hành động và cách tiếp cận.

Con ngựa Bucephalus càng chạy nhanh thì nó càng mau mệt mỏi. Lực lượng cảnh sát càng đàn áp phong trào bất tuân thì chính nghĩa lại càng nhận được thêm nhiều sự đồng tình. Bạn càng ra sức chiến đấu thì càng khó có cơ hội hoàn thành.

Đó cũng là điều xảy ra với các vấn đề của chúng ta.

ĐỊNH HƯỚNG NĂNG LƯỢNG CỦA BẠN

Khi khó chịu bởi một tình huống không thể tránh khỏi, hãy quay về với chính mình và đừng đánh mất nhịp điệu nhiều hơn mức có thể ngăn chặn. Người sẽ nắm bắt sự hài hòa tốt hơn nếu người liên tục quay lại.

– **Marcus Aurelius.**

Arthur Ashe là một vận động viên tennis đầy mâu thuẫn. Để sống sót qua nạn phân biệt chủng tộc những năm 1950 và 1960, ông đã học từ cha mình cách che đậy cảm xúc trên sân đấu. Không phản ứng, không bực tức trước những cú đánh trượt và không đáp lại những lời thóa mạ. Lẽ dĩ nhiên, là một vận động viên da đen, ông không thể xuất hiện trước công chúng, ăn mừng hay tỏ ra là đã cố gắng hết sức.

Song hình thức cũng như phong cách chơi của ông có chút khác biệt. Mọi năng lượng và cảm xúc mà ông phải kìm nén được tập trung vào lối chơi vững chắc và phong nhã. Trong khi khuôn mặt được kiểm soát thì thân thể của ông lại hết sức sống động – mềm mại, tỏa sáng và điều này thể hiện trên khắp sân quần. Phong cách của Arthur Ashe được mô tả rõ rệt nhất qua chính lời mô tả của ông: “Thân thể thả lỏng, trí óc cứng rắn.”

Đối với Ashe, sự kết hợp này đã tạo ra một sự nghiệp gần như bất khả chiến bại. Là một con người, ông đã có thể kiểm soát cảm xúc của mình, với tư cách là một vận động viên, ông lại đầy quyết liệt, vững chắc và thoải mái. Ông nhào người bắt bóng và có những cú phát bóng làm cho các đối thủ phải kiệt sức. Ông có khả năng làm điều này vì ông tự do. Ông có tự do ở nơi quan trọng: bên trong.

Những tay chơi khác vốn thả sức ăn mừng, thả sức quăng quật cơn thịnh nộ hay trừng mắt nhìn trọng tài hay đối thủ thì chẳng bao giờ chịu đựng được sức ép của các trận đấu quan trọng như Ashe. Họ thường làm Ashe là kẻ khác thường, khép kín. Cảm xúc cần có một kênh phát tác, dĩ nhiên là vậy, song Ashe dùng chúng làm nhiên liệu cho tốc độ bùng nổ, những pha phát bóng và những cú lao. Sự thả lỏng khi chơi của ông không hề có một chút bình thản giả tạo nào.

Tại ương có thể tôi luyện bạn. Hoặc có thể làm bạn thư giãn và khá hơn – nếu bạn để

nó yên.

Nhìn tai ương khác đi và làm lợi từ nó, đó chính là điều Ashe đã làm – cũng như nhiều vận động viên da đen khác. Chẳng hạn như võ sĩ quyền anh Joe Louis biết rằng các cổ động viên da trắng phân biệt chủng tộc không dung thứ một vận động viên da đen mang nhiều cảm xúc, vì thế ông đã thăng hoa mọi trạng thái đằng sau một khuôn mặt sắt đá và vô cảm. Được mệnh danh là “Người máy”, ông đã dọa dẫm các đối thủ của mình bằng cách tỏ ra phi nhân tính. Ông đã biến bất lợi thành một tài sản quý giá trên sàn đấu.

Chúng ta đều phải đối mặt với những trở ngại của riêng mình – luật pháp và các chuẩn mực xã hội mà chúng ta buộc phải tuân thủ cho dù không muốn. Chuẩn trang phục, nghi lễ, thủ tục, nghĩa vụ pháp lý và tôn ti trật tự là những gì dạy cho chúng ta cách thức cư xử. Nếu nghĩ về chúng quá nhiều thì chúng ta có thể bắt đầu cảm thấy bị đè nặng và ngột ngạt. Nếu không cẩn thận, điều đó sẽ đẩy chúng ta ra khỏi cuộc chơi của mình.

Thay vì tức giận, chúng ta có thể sử dụng nó một cách hữu ích. Nó có thể đem lại sức mạnh cho các hành động, giúp chúng ta trở nên mạnh mẽ hơn và tốt hơn. Trong khi những người khác bị ám ảnh việc tuân thủ các quy định, chúng ta khôn khéo làm chúng xói mòn và phá vỡ chúng theo hướng có lợi cho chúng ta. Hãy nghĩ về nước. Khi bị chặn bởi chướng ngại do con người tạo ra, nó không chỉ đơn giản là bị ứ đọng. Thay vào đó, năng lượng của nó được dự trữ và sử dụng, cung cấp nguyên liệu cho các nhà máy điện phục vụ cho các đô thị.

Từ một nô lệ Haiti vươn lên thành một vị tướng, Toussaint Louverture đã làm cho những kẻ thù người Pháp của ông tức điên, đến nỗi họ phải thốt lên rằng: “Gã này tìm thấy lối thoát ở mọi chỗ.” Ông quá linh hoạt, quá khó để kìm giữ, đến mức “Louverture” được gọi tên là “lối thoát”. Điều này có ý nghĩa của nó. Bất cứ điều gì trong cuộc đời của ông đều là một trở ngại, và ông đã dùng kinh nghiệm của mình nhiều nhất có thể để vượt qua nó. Tại sao các đội quân, chính trị gia và cả Napoleon không thể giống thế?

Thế nhưng, chúng ta lại cảm thấy tan nát khi máy chiếu Power Point bị hỏng (thay vì để nó sang bên và bắt đầu bài thuyết trình của mình mà không cần các ghi chú). Chúng ta buôn chuyện với các đồng nghiệp (thay vì làm việc hữu ích với bàn phím của mình). Chúng ta chú trọng biểu diễn, thay vì hành động.

Nhưng hãy nghĩ về một vận động viên thể thao đang đặt hết tâm trí vào trận đấu, và những trở ngại dường như không thể vượt qua đang đè lên tác phong có vẻ nhàn nhã đó. Những bàn thua được san bằng, những cú đánh trúng mục tiêu, sự mệt nhọc tan

biến. Những vận động viên này có thể bị cản trở khỏi hành động nào đó, nhưng không phải là khỏi mục tiêu của họ. Các yếu tố bên ngoài ảnh hưởng tới đường đi chứ không ảnh hưởng đến hướng đi: tiến lên phía trước.

Những thất bại nào trong cuộc đời của chúng ta có thể củng cố lại sức mạnh mang phong thái tao nhã, linh hoạt và mạnh mẽ này?

Không cần phải có tài năng để thư giãn cơ thể và tinh thần. Đó chỉ đơn giản là “không lo lắng”. (Chúng ta muốn hành động đúng đắn, không phải chỉ là hành động đơn thuần.) Bị căng thẳng cả về thể chất và tinh thần ư? Điều này được gọi là lo âu. Và nó không đem lại hiệu quả. Rốt cuộc chúng ta sẽ sụp đổ. Song sự thư giãn cơ thể cộng với kiểm chế tinh thần thì sao? Đó sẽ là sức mạnh.

Đây là sức mạnh khiến các đối thủ cạnh tranh của chúng ta phát điên. Họ nghĩ rằng chúng ta đùa giỡn họ. Điều này khiến họ tức giận – như thể chúng ta còn chẳng thêm cố gắng, như thể chúng ta tạo ra thế giới. Như thể chúng ta miễn nhiễm trước những tác nhân gây căng thẳng bên ngoài và những hạn chế trên con đường hướng tới mục tiêu.

Bởi chúng ta là vậy.

NĂM LẤY THỀ TẤN CÔNG

Những người xuất sắc nhất không phải là những kẻ ngồi đợi cơ hội đến mà là những người nắm bắt chúng; bao vây cơ hội, chinh phục nó, và khiến nó phục vụ mình

– E. H. Chapin.

Mùa xuân năm 2008, chiến dịch tranh cử tổng thống của Barack Obama lâm nguy. Những lời nhận xét mang tính kích động của vị mục sư Jeremiah Wright đã dẫn tới một vụ tai tiếng mang tính chủng tộc, đe dọa làm hỏng chiến dịch vận động tranh cử của ông – cắt đứt mối quan hệ mong manh mà ông đã tạo lập được giữa cử tri da trắng và cử tri da màu vào một thời điểm quan trọng của các vòng bỏ phiếu đầu.

Chủng tộc, tôn giáo, nhân khẩu học và những mâu thuẫn đã gộp làm một. Đó là một thảm họa chính trị đã tiêu diệt nhiều chiến dịch tranh cử, khiến cho nhiều ứng cử viên sợ hãi đến mức trì hoãn hành động. Phản ứng đặc thù của họ là che giấu, lờ đi, bối rối hoặc tránh ra xa.

Dù nghĩ thế nào về quan điểm chính trị của Obama thì không ai có thể phủ nhận điều đã xảy ra sau đó. Ông đã biến một trong những khoảnh khắc tồi tệ nhất trong chiến dịch tranh cử của mình thành một cuộc tấn công bất ngờ.

Đi ngược lại những lời khuyên thông lệ, ông đã quyết định rằng ông muốn hành động và rằng tình huống bất lợi thực ra lại là một “khoảnh khắc để truyền đạt”. Obama đã lái sự chú ý và năng lượng xoáy quanh cuộc tranh cãi để lôi cuốn cử tọa toàn quốc và nói thẳng với người Mỹ về chủ đề chủng tộc vốn gây chia rẽ.

Bài diễn văn, được biết đến với tên gọi “Một sự thống nhất hoàn hảo hơn”, chính là khoảnh khắc chuyển hóa. Thay vì né tránh, Obama đã thẳng thắn đề cập mọi chuyện. Và như vậy, ông không chỉ trung hòa cuộc tranh cãi có nguy cơ dẫn đến sự đổ vỡ mà còn tạo ra một cơ hội để thu hút thêm nhiều cử tri. Hấp thu sức mạnh từ tình huống tiêu cực, chiến dịch tranh cử của ông ngay lập tức đã thu được nguồn năng lượng để đi đến tận Nhà Trắng.

Nếu bạn nghĩ rằng chỉ đơn giản là nắm lợi thế từ các cơ hội trong cuộc đời, bạn sẽ

không đạt được những kết quả lớn lao. Bất cứ người có năng lực nhận thức nào đều có thể làm điều này. Điều bạn cần làm là học cách tiếp tục tiến bước trong khi bất cứ ai xung quanh cũng chỉ thấy thảm họa.

Vào những thời điểm khó khăn, khi mọi người ít ngờ tới nhất, chúng ta có thể hành động mau lẹ và khác thường để có thể thu được một thắng lợi lớn. Chúng ta nhìn nhận khác đi và hành động tương ứng.

Bỏ qua chính trị và chỉ tập trung vào chiến lược xuất sắc mà cố vấn Rahm Emanuel của Obama đã từng chỉ ra: “Anh sẽ không bao giờ muốn lãng phí một cuộc khủng hoảng nghiêm trọng. Những việc chúng ta trì hoãn quá lâu đã thành cấp bách và cần được giải quyết ngay. Một cuộc khủng hoảng đem lại cho chúng ta cơ hội để làm những việc mà trước đó chúng ta không thể làm.”

Nếu nhìn vào lịch sử, bạn sẽ thấy một số nhà lãnh đạo vĩ đại đã dùng tới việc gây sốc hoặc các sự kiện tiêu cực để tiến hành các cuộc cải cách cần thiết, nếu không sẽ có rất ít cơ hội thực hiện. Chúng ta có thể áp dụng điều này trong cuộc sống của chính chúng ta.

Chúng ta luôn lên kế hoạch làm việc gì đó. Viết một kịch bản phim. Du lịch. Khởi động kinh doanh. Tiếp cận một vị cố vấn giàu kinh nghiệm. Bắt đầu một hoạt động.

Giờ thì, một điều gì đó đã xảy đến – có một chút rối loạn, ví như một sự thất bại, một tai nạn hay một thảm kịch nào đó. Hãy sử dụng nó.

Có thể bạn phải nằm giường bệnh. Vậy thì bạn có thời gian để viết lách. Có thể bạn cảm thấy choáng váng và đau đớn, vậy hãy biến chúng thành công cụ. Bạn bị mất việc hoặc thất tình? Điều đó thật khủng khiếp, song giờ bạn lại có thể đi du lịch mà chẳng hề vướng bận gì. Bạn đang có một vấn đề? Giờ bạn biết chính xác mình cần phải làm gì. Nắm bắt các thời điểm để triển khai một kế hoạch đã chực chờ trong đầu bạn quá lâu. Mỗi phản ứng hóa học đòi hỏi một chất xúc tác. Hãy để vấn đề đó trở thành chất xúc tác của bạn.

Con người thường sợ các tình huống tiêu cực, như thế họ phải đối mặt với sự thất bại. Họ làm tất cả để tránh rắc rối. Còn những người vĩ đại thì làm điều ngược lại. Họ làm điều tốt nhất có thể trong những tình huống này. Họ biến thảm kịch hay bất hạnh cá nhân thành lợi thế của họ.

Thế còn cuộc khủng hoảng trước mắt bạn sao? Bạn đang lãng phí thời giờ vào việc cảm thấy tiếc cho bản thân, mệt mỏi hay thất vọng. Bạn đã quên mất rằng cuộc sống luôn ủng hộ và trao ân huệ cho những ai gan dạ và dũng cảm.

Bạn ngồi đây và than thở rằng bạn không có cơ hội hay may mắn. Nhưng bạn có đây chứ.

Ở một vài thời điểm trong sự tồn tại ngắn ngủi của mình, chúng ta đối mặt với những thử thách lớn lao. Thường thì những thử thách này gây nản lòng, đầy bất hạnh hoặc không công bằng. Chúng có vẻ xuất hiện vào đúng lúc chúng ta nghĩ chúng ta ít cần đến chúng nhất. Vấn đề là: Chúng ta chấp nhận điều này như một sự kiện hoàn toàn tiêu cực, hay chúng ta có thể vượt qua sự tai ương mà nó đem lại và bắt đầu thế tấn công? Hay nói cách khác, chúng ta có thể thấy “vấn đề” này mang lại một giải pháp mà bấy lâu nay chúng ta ra sức tìm kiếm?

Nếu bạn không làm điều này, đó là lỗi của bạn.

Napoleon đã miêu tả về chiến tranh một cách đơn giản như sau: Hai đội quân là hai cơ thể đụng độ và đe dọa lẫn nhau. Đến đỉnh điểm, một khoảnh khắc hoảng loạn xuất hiện, chính thời điểm đó là lúc viên chỉ huy cấp cao nắm được lợi thế.

Ví dụ như Rommel đã có được danh tiếng nhờ vào Fronter-führung của ông – giác quan thứ sáu về thời điểm điểm quyết định trong trận chiến. Ông có một năng lực sắc bén để cảm nhận lúc thích hợp để tấn công đạt hiệu quả cao nhất. Điều này cho phép ông liên tục giành được những chiến thắng không ngờ trong những hoàn cảnh tưởng chừng thất bại.

Ở đâu người khác nhìn thấy thảm họa (hoặc đơn giản là tiếng ồn và bụi bẩn của một trận đánh), Rommel cảm nhận được các cơ hội. Ông nói: “Tôi được trao khả năng cảm nhận điểm yếu của kẻ thù nằm ở đâu.” Và nhờ vào những cảm nhận này, ông đã tấn công chỉ với một chút ít năng lượng bỏ ra. Ông luôn nắm bắt việc kiểm soát nhịp độ và không bao giờ từ bỏ.

Các bậc chỉ huy vĩ đại tìm kiếm những điểm quyết định. Bởi năng lượng dồn vào những điểm quyết định sẽ khiến mọi thứ tan rã. Họ thúc, thúc và khi tình hình trở nên vô vọng, họ thúc thêm một lần nữa.

Trong rất nhiều trận đánh, giống như trong cuộc sống, hai bên tham chiến sẽ chạm tới một điểm mà cả hai đều thấy mệt mỏi. Người nào nói: “Tôi có ý định tấn công và đập tan chúng ngay tại đây và vào chính lúc này” thì người đó sẽ mang vinh quang về nhà.

Đó chính là điều Obama đã làm. Không lẩn tránh, không để bị kiệt sức bất chấp kết quả sít sao ở vòng đầu. Việc ông làm là phục hồi vào thời điểm cuối cùng. Vượt qua thách thức và chuyển hóa ý nghĩa của nó, giành chiến thắng nhờ dựa vào nó. Ông đã biến một sự việc tồi tệ thành “thời điểm để truyền đạt” và là một trong những bài

diễn văn sâu sắc nhất về vấn đề chủng tộc trong lịch sử của chúng ta.

Trở ngại không chỉ được lật ngược mà còn được sử dụng như một bộ phóng.

SẴN SÀNG THẤT BẠI

Ngay bây giờ, hãy cương quyết thực hành nguyên tắc sau: không nhượng bộ tai ương, không tin tưởng vào thành công, luôn nhớ rằng định mệnh có thói quen hành xử theo ý muốn của nó.

– Seneca.

N hận thức có thể được quản lý. Hành động có thể được chỉ đạo.

Chúng ta có thể luôn suy nghĩ rành mạch, ứng phó một cách sáng tạo. Tìm kiếm các cơ hội, nắm bắt các sáng kiến. Nhưng điều chúng ta không thể làm là kiểm soát thế giới xung quanh – dù thế nào, nó cũng không phải như chúng ta muốn. Chúng ta có thể nhận thức rõ về các sự vật, sau đó hành động một cách đúng đắn mà vẫn thất bại.

Hãy lặp đi lặp lại ý nghĩ này trong đầu: Chẳng gì có thể ngăn cản chúng ta cố gắng. Chẳng gì cả.

Không kể đến tất cả sự sáng tạo và cống hiến, sau khi chúng ta cố gắng, hóa ra một vài trở ngại có thể không thể vượt qua được. Một vài hành động trở thành không thể, một vài con đường không thể đi qua. Một vài điều quá sức với chúng ta.

Đó không nhất thiết là một điều tệ hại. Bởi lẽ chúng ta có thể lật ngược trở ngại này, và đơn giản là bằng cách sử dụng nó như một cơ hội để thực hành một vài đức tính hay kỹ năng – thậm chí có khi chỉ là học cách chấp nhận điều tồi tệ xảy ra, hay rèn luyện tính khiêm nhường.

Có một công thức vô cùng linh hoạt: Trong bất cứ tình huống nào, thứ chặn đường chúng ta thực ra lại mở ra một con đường mới. Nếu một ai đó bạn thương yêu làm tổn thương bạn, bạn có một cơ hội để học cách tha thứ. Nếu việc kinh doanh của bạn đổ bể, bạn có thể học cách chấp nhận. Nếu bạn chẳng thể làm gì cho mình, chí ít bạn có thể tìm cách giúp đỡ người khác.

Các vấn đề, như Công tước Ellington đã từng nói, chính là một cơ hội để chúng ta làm điều tốt nhất có thể.

Hãy làm điều tốt nhất có thể, chứ không phải điều không thể.

Chúng ta cần sẵn sàng chấp nhận thua cuộc khi lắc xúc xắc. Vào cuối ngày, hãy sẵn sàng đón nhận thất bại.

Khi theo đuổi một mục tiêu, ai cũng đều phải đối mặt với thời điểm này. Đôi khi, dù có lên kế hoạch và nghiền ngẫm nhiều đến đâu, dù đã cố gắng hay kiên trì nhiều thế nào, sẽ vẫn có những việc không thành.

Thế giới cần ít hơn những kẻ tử vì đạo.

Trong chúng ta có phần của con người muốn cố gắng hoàn thành mọi việc, thử sức với những thứ chúng ta có và dù kết quả cuối cùng thế nào chẳng nữa, hãy luôn sẵn sàng chấp nhận nó và tiến đến bất cứ điều gì xảy ra tiếp theo.

Đó là bạn phải không? Bởi bạn có thể thế đấy.

Phần III

Ý CHÍ

Ý CHÍ LÀ GÌ? Ý chí là sức mạnh bên trong của chúng ta, không chịu tác động của thế giới bên ngoài. Đó là quân át chủ bài cuối cùng của chúng ta. Nếu hành động là điều chúng ta làm khi vẫn còn có năng lực chủ thể đối với hoàn cảnh, thì ý chí là cái chúng ta phụ thuộc vào khi năng lực chủ thể đã mất hoàn toàn. Bị rơi vào một vài hoàn cảnh có vẻ không thể thay đổi và rõ ràng tiêu cực, chúng ta có thể biến nó thành một bài học kinh nghiệm, một bài học về sự khiêm nhường, một cơ hội để an ủi người khác. Đó là sức mạnh ý chí. Song nó cần phải được nuôi dưỡng. Chúng ta phải sẵn sàng đương đầu tai ương và sự hỗn loạn, chúng ta phải học nghệ thuật phục tùng, rèn luyện sự vui vẻ ngay cả vào những thời điểm đen tối. Người ta thường nghĩ ý chí là mức độ mãnh liệt khi con người muốn một thứ gì đó. Trong khi thực ra, ý chí liên quan đến sự phục tùng hơn là sức mạnh. Hãy thử phương châm “tuân theo ý của Thượng Đế” thay vì “ý chí để chiến thắng” hay “biến ý chí thành hiện thực”, bởi những tai ương này có thể tan vỡ. Ý chí thực ra là sự khiêm nhường lặng lẽ, khả năng chống chọi và sự linh hoạt. Còn có một loại ý chí khác là sự yếu đuối được ngụy trang bằng sự huênh hoang và tham vọng. Hãy xem điều gì có thể tồn tại lâu dài hơn dưới sức ép của những trở ngại nặng nề.

KỶ LUẬT CỦA Ý CHÍ

Phần lớn mọi người đều không biết rằng Abraham Lincoln đã phải vật lộn với căn bệnh trầm cảm trong suốt cuộc đời mình, bởi họ coi ông như một huyền thoại chứ không phải là một con người bình thường. Bệnh trầm cảm – được biết đến như một chứng sầu muộn ở thời của ông – rất trầm trọng đã khiến ông suy kiệt, hai lần đẩy ông tới chỗ tự sát.

Thiên hướng trêu đùa và cợt nhả – điều khiến chúng ta thấy dễ chịu hơn khi nhớ về ông – đối lập với cuộc sống mà ông phải chịu đựng trong những khoảnh khắc đen tối nhất. Cho dù có thể rạng rỡ và vui vẻ, Lincoln vẫn phải chịu đựng những thời kỳ tự lự, cô độc và đau đớn. Con người bên trong của ông đã vật lộn để có thể điều khiển được gánh nặng khó có thể chống đỡ được.

Cuộc đời của Lincoln đồng nghĩa với việc chịu đựng và vượt qua những khó khăn khổng lồ. Lớn lên trong vùng nông thôn nghèo khó, mất mẹ từ thuở ấu thơ, tự học, tự nghiên cứu luật, mất người phụ nữ ông yêu thương từ khi còn trai trẻ, hành nghề luật trong một thị trấn nhỏ vùng nông thôn, trải qua nhiều thất bại bầu cử khi theo đuổi con đường chính trị và lẽ dĩ nhiên là các cơn trầm cảm – căn bệnh mà vào thời điểm đó còn chưa được hiểu hay đánh giá như là một tình trạng sức khỏe. Tất những trở ngại đó, Lincoln đã vượt qua với một tham vọng vừa sắc bén vừa hòa nhã và sự nhẫn nại dịu dàng, tươi vui.

Những thách thức cá nhân của Lincoln trầm trọng đến mức ông tin rằng, theo một cách nào đó, đó là số phận mà ông phải chịu, đặc biệt là căn bệnh trầm cảm là một trải nghiệm duy nhất giúp ông sẵn sàng cho những điều vĩ đại hơn. Ông đã học cách chịu đựng toàn bộ điều này, diễn giải nó và tìm ra lợi ích cũng như ý nghĩa từ nó. Hiểu ra được điều này chính là chìa khóa để hiểu ra được sự vĩ đại của ông.

Trong hầu hết sự nghiệp chính trị của Lincoln, chế độ nô lệ là lớp mây đen che phủ toàn thể dân tộc Mỹ, một lớp mây báo hiệu một cơn bão khủng khiếp. Một số người chạy trốn khỏi nó, số khác chấp nhận hoặc bảo vệ nó, phần lớn cho rằng nó có nghĩa là sự tan rã vĩnh viễn của Liên bang – hay tệ hại hơn, là sự cáo chung của thế giới mà họ đã từng biết.

Hóa ra mỗi phẩm chất được tạo ra từ chính hành trình cá nhân của Lincoln chính

xác là những gì cần có để lãnh đạo một dân tộc trong hành trình và thử thách của nó. Khác với các chính trị gia khác, Lincoln không dễ bị cuốn vào những cuộc xung đột hay xao nhãng nhỏ mọn. Ông không thể lạc quan. Ông không thể căm ghét như những người khác vẫn thế. Trải nghiệm riêng của ông về những khổ đau đã khiến lòng trắc ẩn trong ông xoa dịu những người khác. Ông kiên nhẫn vì biết rằng những chuyện khó khăn cần nhiều thời gian mới có thể giải quyết. Hơn tất cả, ông tìm ra chủ đích và sự khuây khỏa trong một mục đích lớn lao hơn bản thân ông và các cuộc vật lộn cá nhân.

Dân tộc Mỹ trông đợi một vị lãnh tụ với sự nghĩa hiệp cao thượng và sự cương quyết theo đuổi mục đích. Họ tìm thấy điều có ở Lincoln, một chính trị gia non trẻ còn thiếu kinh nghiệm, song lại là chuyên gia dày dặn trong lĩnh vực ý chí và nhẫn nại. Đó là những phẩm chất ra đời từ “trải nghiệm khắc nghiệt” như ông thường gọi, và đại diện cho năng lực duy nhất là lãnh đạo dân tộc thông qua một trong những thử thách khó khăn và đau đớn nhất: Nội chiến.

Là người vừa mưu mẹo vừa thông minh, nhưng sức mạnh thực sự của Lincoln chính là ý chí của ông: cách mà ông miễn cưỡng chấp nhận khó khăn nặng nề mà không đánh mất hy vọng, cách mà ông có thể duy trì cả óc hài hước lẫn sự nghiêm túc, cách mà ông có thể sử dụng những khủng hoảng của bản thân để giáo dục và giúp đỡ người khác, cách mà ông có thể lấn át những kẻ phá đám và nhìn nhận chính trị một cách triết học. “Điều này rồi sẽ qua” là câu nói nổi tiếng của Lincoln, điều ông từng nói có thể áp dụng cho bất cứ hoàn cảnh nào chúng ta gặp phải.

Để sống sót với căn bệnh trầm cảm, Lincoln đã xây dựng một pháo đài nội tâm mạnh mẽ, điều tiếp sức mạnh cho ông. Và vào năm 1861, một lần nữa nó đem lại cho ông thứ ông cần để có thể chịu đựng và chiến đấu với cuộc chiến vừa mới bắt đầu. Trong suốt 4 năm, cuộc chiến đã trở nên bạo lực đến mức phi lý, và Lincoln, người ban đầu tìm cách né tránh nó, đã chiến đấu để chiến thắng một cách chính nghĩa. Đô đốc David Porter, người đã sát cánh cùng Lincoln trong những ngày cuối đời của ông, mô tả việc này rằng “có lẽ Lincoln đã chỉ nghĩ rằng ông có một nhiệm vụ chẳng dễ chịu phải thực hiện và tiến lên thực hiện nó một cách hanh thông nhất có thể.”

Chúng ta hẳn sẽ cho rằng bản thân mình thật hạnh phúc khi chưa từng trải qua thử thách như vậy. Nhưng chúng ta chắc chắn có thể và cần phải học từ sự tự chủ và lòng can đảm của ông.

Trí óc thấu suốt và hành động không phải bao giờ cũng là đủ, cả trên chính trường lẫn trong đời thường. Một số trở ngại không thể được giải quyết trong tích tắc bằng giải pháp mới. Không phải lúc nào một cá nhân cũng có thể giải cứu thế giới khỏi một đại họa hay ngăn một dân tộc bị cuốn vào xung đột. Lẽ dĩ nhiên là chúng ta nỗ

lực – vì điều đó có thể xảy ra. Song chúng ta cần phải sẵn sàng chấp nhận rằng chuyện không phải vậy. Và chúng ta cần phải có khả năng tìm ra một mục đích lớn lao hơn trong tình trạng khổ đau này và chịu đựng nó với sự kiên quyết, nhẫn nại.

Đó chính là Lincoln: luôn luôn sẵn sàng với một ý tưởng mới hay tiếp cận sáng tạo (dù là gửi một con tàu tiếp tế thay vì thêm quân tiếp viện tới các đội quân đang bị vây hãm tại Pháo đài Sumter, hay chọn thời điểm tuyên bố Tuyên ngôn Giải phóng vào lúc quân Liên Bang chiến thắng để nó trở nên mạnh mẽ hơn), nhưng sẵn sàng tương tự cho điều tệ hại nhất. Và rồi sẵn sàng làm điều tốt nhất có thể từ tình huống tồi tệ nhất.

Năng lực lãnh đạo đòi hỏi sự quyết tâm và năng lượng. Đôi khi một số tình huống đòi hỏi các nhà lãnh đạo duy trì lâu dài nguồn năng lượng đầy quyết tâm đó chỉ để chịu đựng, để đem lại sức mạnh trong những khoảng thời gian khó khăn. Nhờ vào những gì đã trải qua, những gì đã chiến đấu và đương đầu trong cuộc đời của chính mình, Lincoln đã có khả năng để lãnh đạo, để giữ một dân tộc, một mục tiêu, một nỗ lực, cùng nhau.

Còn đây là con đường để đi tới kỷ luật cuối cùng: Ý chí. Nếu Nhận thức và Hành động là kỷ luật của trí óc và cơ thể thì Ý chí là kỷ luật của trái tim và tâm hồn. Ý chí luôn là một trong những thứ mà chúng ta hoàn toàn kiểm soát. Cho dù tôi cố gắng để giảm thiểu những nhận thức gây hại và dồn 100% năng lượng vào hành động, những nỗ lực vẫn có thể bị ngăn cản. Nhưng ý chí của tôi thì khác, vì nó nằm ở trong tôi.

Ý chí là sự can trường và thông thái – không phải chỉ về những trở ngại cụ thể mà về chính bản thân cuộc đời và nơi có những trở ngại chúng ta phải đối mặt. Nó đem lại cho chúng ta sức mạnh cuối cùng. Như: sức mạnh để chịu đựng, hành động hợp hoàn cảnh và rút ra được ý nghĩa từ những trở ngại không vượt qua được (đó chính là con đường để xoay chuyển cái không thể xoay chuyển).

Ngay cả trong thời đại đó, những người cùng thời với Lincoln đều lấy làm kinh ngạc trước thái độ điềm đảm, vẻ nghiêm nghị và lòng trắc ẩn của con người này. Ngày nay, những phẩm chất này được xem như thần thánh. Ý thức về việc cần làm khiến ông khác biệt. Như thể ông ở bên trên những bất đồng đang làm người khác thất vọng. Như thể ông đến từ một hành tinh khác vậy.

Ở một góc độ thì ông đúng là như vậy. Hay chí ít, ông đã đến từ một nơi rất xa xăm, nơi nào đó rất sâu trong chính ông, nơi mà những người khác chưa đến. Được học tập trong sự chịu đựng khổ đau, như Virgil nói, Lincoln đã học được cách “an ủi những người cùng chịu khổ đau”. Điều này cũng là một phần của ý chí – nghĩ cho

người khác, làm điều tốt nhất từ một tình huống khấp khểnh mà chúng ta đã tìm cách né tránh nhưng không thể, đối mặt với số phận trong trạng thái vui vẻ và với lòng trắc ẩn.

Những lời của Lincoln đến với trái tim mọi người bởi lẽ chúng xuất phát từ chính trái tim ông, bởi lẽ ông đã tiếp cận được một phần trải nghiệm mà rất nhiều người đã tự dựng một tường rào ngăn cản mình đón nhận nó. Nỗi đau khổ cá nhân đã trở thành một lợi thế cho ông.

Lincoln là một thủ lĩnh mạnh mẽ và quyết đoán. Song ông cũng là hiện thân cho câu cách ngôn của những nhà khắc kỷ chủ nghĩa: *sustine et abstine*. Chịu đựng và chịu đựng. Thừa nhận nỗi đau và tiếp tục tiến bước thực hiện nhiệm vụ của mình. Nếu cuộc chiến tranh còn kéo dài, Lincoln vẫn có thể lãnh đạo cả dân tộc vượt qua nó. Nếu phe Liên bang thua, có lẽ ông cũng sẽ làm mọi điều để theo đuổi chiến thắng. Quan trọng hơn cả, nếu Lincoln thất bại, ông cũng đã chuẩn bị để chịu đựng bất cứ hậu quả nào với phẩm giá, sức mạnh cùng lòng dũng cảm.

Các công nghệ hiện đại đến cùng với ảo tưởng đầy tự phụ rằng, chúng ta kiểm soát được thế giới xung quanh mình. Chúng ta được thuyết phục rằng rốt cuộc chúng ta đã có thể kiểm soát được những cái không thể.

Tất nhiên điều này không hề đúng. Chẳng có vẻ gì là chúng ta có thể gạt bỏ mọi điều khó chịu và khó lường trong cuộc sống. Một người chỉ cần nhìn vào lịch sử để thấy thế giới có thể đầy biến cố bất ngờ, tồi tệ và khấp khểnh đến thế nào. Điều không thể nào hiểu nổi luôn luôn xảy ra.

Một số thứ trong cuộc đời sẽ như một con dao phan bạn ra. Khi điều đó xảy đến, thế giới sẽ thoáng nhìn thấy điều thực sự bên trong bạn. Vậy cái gì sẽ được lộ ra khi bạn bị cắt ra bởi những căng thẳng và sức ép? Sắt thép? Hay không khí? Hay những thứ vớ vẩn?

Như vậy, ý chí là kỷ luật quan trọng thứ ba. Chúng ta có thể suy nghĩ, hành động và cuối cùng là điều chỉnh để phù hợp với một thế giới không thể dự đoán. Ý chí giúp chúng ta đối mặt với điều đó, bảo vệ chúng ta trước điều đó, cho phép chúng ta lớn mạnh và trở nên hạnh phúc bất chấp điều đó. Đó cũng là kỷ luật khó nhất trong số các kỷ luật. Đó là cái cho phép chúng ta đứng vững trong khi những kẻ khác suy yếu và đầu hàng. Tự tin, bình thản, sẵn sàng làm việc bất chấp mọi điều kiện. Giữ vững ý chí và có thể tiếp tục ngay cả trong hoàn cảnh không thể tưởng tượng nổi, ngay cả khi ác mộng thành sự thật.

Những bài học này khó khăn hơn, nhưng xét đến cùng lại quan trọng hơn cả để có

thể rút ra được lợi ích từ tai ương. Trong mọi tình huống chúng ta đều có thể:

Luôn sẵn sàng trước mọi khó khăn.

Luôn chấp nhận những điều không thể thay đổi.

Luôn kiểm soát được những kỳ vọng của mình.

Luôn bền bỉ.

Luôn học cách yêu số phận và những gì đến với chúng ta.

Luôn bảo vệ nội tâm, lùi về nương tựa sâu trong chúng ta.

Luôn cống hiến cho một mục tiêu lớn lao hơn.

Luôn tự nhắc nhở về việc chúng ta rồi cũng sẽ chết.

Và, tất nhiên, sẵn sàng làm lại từ đầu một lần nữa.

XÂY DỰNG THÀNH LŨY NỘI TÂM TRONG BẠN

Nếu người ngã lòng trong ngày hoạn nạn, sức lực người nhỏ mọn thay.

– Cách ngôn 24:10.

Cho đến năm 12 tuổi, hầu như ngày nào Theodore Roosevelt²⁸ cũng phải chống chọi với căn bệnh hen suyễn. Mặc dù có lợi thể xuất thân, cuộc sống của ông vẫn vô cùng bấp bênh – hầu như mọi đêm, những cơn đau đã trở thành trải nghiệm cận kề cái chết. Người cao lêu nghêu, thân hình bạc nhược, một sự rág sức dù là nhỏ nhất cũng đủ khiến ông liệt giường trong suốt nhiều tuần.

Một ngày, cha ông tới phòng ông và đưa ra một thông điệp thay đổi cuộc đời của con trai mình: “Theodore, con có trí óc nhưng lại không có cơ thể bình thường. Ta sẽ cho con những công cụ để làm nên thân thể của con. Đây sẽ là một công việc vô cùng nặng nhọc và ta nghĩ con có quyết tâm để vượt qua nó.”

Bạn nghĩ rằng điều này sẽ chẳng có nghĩa gì với một đứa trẻ, đặc biệt là một đứa trẻ yếu ớt sinh ra trong một gia đình giàu có, địa vị. Nhưng theo người em gái của Roosevelt, người đã chứng kiến cuộc trò chuyện này, thì không phải như vậy. Roosevelt nhìn cha mình và nói đầy quyết tâm: “Con sẽ làm nên thân thể của mình.”

Cha ông cho xây một phòng tập ở hành lang tầng ba, cậu thanh niên Roosevelt bắt đầu hăng say tập luyện mỗi ngày trong suốt 5 năm, thân thể dần dần có cơ bắp và khỏe mạnh để chống lại hai lá phổi yếu ớt. Sau 20 tuổi, cuộc chiến chống lại chứng hen suyễn căn bản kết thúc, ông gần như đã loại bỏ căn bệnh này ra khỏi cơ thể mình.

Việc luyện tập đã chuẩn bị cho cậu bé yếu ớt nhưng thông minh một hành trình đầy thách thức mà cả dân tộc và thế giới bắt đầu bước vào. Đó là bước khởi đầu cho cái mà ông gọi là “cuộc sống tích cực”.

Đối với Roosevelt, cuộc sống ném cho ông quá nhiều thứ: mất vợ và mẹ, đối mặt với những kẻ thù chính trị vốn luôn khinh miệt chương trình hành động tiến bộ của

ông, bị thất bại trong bầu cử, đất nước bị cuốn vào cuộc chiến với nước ngoài, và thoát chết chỉ trong gang tấc sau nhiều âm mưu ám sát. Song ông đã được chuẩn bị cho những điều này nhờ vào sự luyện tập từ thời trai trẻ và nhờ vào việc duy trì luyện tập hằng ngày.

Bạn có sự chuẩn bị tương tự không? Liệu bạn có thực giữ được bình thản nếu như mọi chuyện đột nhiên xấu đi?

Chúng ta vốn dĩ coi sự yếu ớt là điều bình thường. Chúng ta làm ra vẻ như chúng ta được sinh ra như thế nào thì chúng ta đơn giản chính là vậy, rằng những bất lợi của chúng ta là vĩnh viễn. Và chúng ta suy yếu dần từ đó.

Đó không nhất thiết phải là công thức tốt nhất cho những khó khăn trong cuộc sống.

Không phải ai cũng chấp nhận khởi đầu tồi tệ của họ trong cuộc sống. Họ làm lại cơ thể và cuộc đời bằng các hoạt động và bài luyện tập. Họ chuẩn bị bản thân cho con đường gian nan. Liệu họ có hy vọng rằng họ sẽ không bao giờ phải đi trên đó? Đương nhiên. Song dù thế nào họ cũng sẵn sàng đương đầu.

Còn bạn?

Chẳng ai sinh ra đã có sẵn một sức mạnh thép cả. Chúng ta cần phải tự rèn giũa nó.

Chúng ta hun đúc sức mạnh tinh thần thông qua luyện tập thể chất, và sự rắn chắc của thể chất thông qua thực hành tinh thần (*mens sana in corpore sano* – tinh thần lành mạnh trong một cơ thể vững chắc).

Đây là cách tiếp cận của các triết gia cổ. Từng triết lý mà họ đã phát triển nhằm tạo hình lại và làm họ mạnh hơn để chuẩn bị cho những thách thức sẽ đến. Nhiều người xem mình như các vận động viên tinh thần – rất cuộc, bộ não là một loại cơ như mọi mô sống khác. Nó có thể được xây dựng và củng cố thông qua các bài tập đúng. Theo thời gian, cơ bắp của nó lớn mạnh đến độ tự nó có thể ứng đáp trước mọi tình huống. Đặc biệt là các trở ngại.

Người ta nói rằng người Do Thái – bị lưu đày khỏi quê hương yên bình quá lâu, bị phá hủy đền đài và phải sống tha hương – đã buộc phải xây dựng lại chúng không phải bằng vật chất mà trong chính tinh thần họ. Đền thờ trở thành siêu hình, nằm độc lập trong tâm trí của mỗi tín đồ. Mỗi người – dù đi xa đến đâu, dù phải chịu đựng khó khăn và ngược đãi – đều có thể dựa vào đó để có sức mạnh và sự yên ổn.

Hãy cùng đọc dòng sau trong Haggadah²⁹: “Thế hệ nào cũng có một người buộc phải nhìn thấy chính mình như thể họ là người đã rời khỏi xứ Ai Cập.”

Trong nghi lễ Passover Seder, thực đơn được sử dụng là các loại lá gia vị đắng và bánh mì chưa lên men – “bánh mì của tai ương”. Tại sao vậy? Theo một cách nhất định, điều này làm gia tăng khả năng chịu đựng, giúp cho cộng đồng tồn tại bền vững từ thế hệ này sang thế hệ khác. Nghi lễ này không chỉ để kỷ niệm và vinh danh truyền thống của người Do Thái mà nó còn nhắc nhở những người tham gia yến tiệc mừng tượng và sở hữu sức mạnh đã khiến họ đi tiếp.

Điều này, giống như những nhà khắc kỷ gọi là “Thành lũy nội tâm”, là pháo đài ở bên trong chúng ta mà không tai ương bên ngoài nào có thể đè nát. Có một cảnh báo quan trọng là chúng ta không sinh ra với một cấu trúc như vậy; nó cần được xây dựng và củng cố một cách tích cực. Lúc thuận lợi, chúng ta làm cho mình trở nên vững mạnh, còn khi khó khăn chúng ta có thể phụ thuộc vào nó. Chúng ta bảo vệ pháo đài bên trong để nó có thể bảo vệ chúng ta.

Đối với Roosevelt, cuộc sống giống như một đấu trường và ông là một võ sĩ giác đấu. Để có thể sống sót, ông cần phải mạnh mẽ, không sợ hãi, sẵn sàng đón nhận tất cả. Và ông quyết tâm chấp nhận nguy cơ tổn hại bản thân và bỏ ra một nguồn năng lượng khổng lồ để phát triển lòng gan dạ.

Không ai sinh ra đã là võ sĩ giác đấu. Không ai sinh ra với một Thành lũy nội tâm. Nếu muốn thành công trong việc đạt được các mục tiêu bất chấp những trở ngại có thể đến, chúng ta cần phải xây dựng sức mạnh này.

Muốn trở nên xuất sắc trong việc gì đó thì cần phải có thực hành. Các trở ngại và tai ương cũng không có gì khác biệt. Cho dù việc ngồi xuống và tận hưởng cuộc sống hiện đại êm ái có dễ dàng hơn, thì tác dụng của việc chuẩn bị là để chúng ta không đánh mất tất cả – nhất là cái đầu của mình.

Bạn liệu có ổn không khi ở một mình? Bạn có đủ mạnh để đấu tiếp thêm vài hiệp? Bạn có cảm thấy thoải mái trước các thử thách? Sự không chắc chắn có làm cho bạn bực mình? Bạn cảm thấy thế nào trước áp lực?

Vì tất cả những điều này sẽ xảy đến với bạn. Không ai biết được khi nào hay bằng cách nào, song chúng chắc chắn sẽ xuất hiện. Và cuộc sống đòi hỏi một câu trả lời. Bạn lựa chọn nó cho chính bản thân bạn, một cuộc sống hoạt động. Giờ thì tốt hơn hết là bạn nên chuẩn bị cho những gì nó đem lại.

Đây chính là áo giáp của bạn. Nó không giúp bạn trở thành người không thể bị đánh bại, nhưng nó giúp bạn sẵn sàng đương đầu với những chuyện tệ hại.

DỰ LIỆU (SUY NGHĨ TIÊU CỰC)

Hãy chắc chắn về một thứ và thảm họa sẽ đến.

- Văn khắc ở Đền thờ Delphi.

Một nữ CEO gọi nhân viên của mình vào phòng hội nghị trước khi triển khai một sáng kiến kinh doanh mới. Các nhân viên vào phòng và ngồi quanh bàn. Vị CEO yêu cầu mọi người chú ý và bắt đầu nói: “Tôi có một tin xấu. Dự án đã thất bại một cách ngoạn mục. Hãy nói cho tôi sai ở đâu?”

Cái gì? Chúng ta thậm chí còn chưa bắt đầu kia mà...

Vấn đề chính là ở đây. Vị CEO dùng bài tập đánh giá sự việc sau khi kết thúc – khi nó còn chưa xảy ra. Bà sử dụng một kỹ thuật được nhà tâm lý học Gary Klein gọi là kỹ thuật phân tích những lý do dẫn đến thất bại – premortem.

Trong một cuộc khám nghiệm tử thi, các bác sĩ nhóm họp để xem xét nguyên nhân dẫn tới cái chết không mong đợi của bệnh nhân để có thể học hỏi và trau dồi kiến thức cho trường hợp tương tự kế tiếp. Bên ngoài thế giới y khoa, chúng ta gọi điều này bằng một loạt tên gọi – một báo cáo hoàn thành công việc, một cuộc họp để kết luận, một đánh giá – song dù có dùng đến tên gọi nào thì ý tưởng vẫn chỉ là một: chúng ta đánh giá một thứ sau khi nó đã xảy ra.

Nhưng premortem thì lại khác. Trong phương pháp này, chúng ta sẽ hình dung điều gì có thể sai, điều gì sẽ sai từ trước khi chúng ta bắt đầu. Có quá nhiều dự án tham vọng đã thất bại vì những lý do có thể phòng tránh được. Có quá nhiều người không có kế hoạch dự phòng bởi lẽ họ không cho rằng điều gì đó có thể không tiến triển đúng như họ mong đợi.

Kế hoạch của bạn và cách thức mọi sự xảy ra hiếm khi giống nhau. Vậy mà chúng ta lại luôn phủ nhận thực tế này và liên tục bị sốc khi các sự kiện diễn tiến.

Quả là ngớ ngẩn. Hãy thôi để mình vào thế bị thất bại.

Không ai có thể nói về điều này hay hơn Mike Tyson, người đã nói với phóng viên khi đề cập đến sự sụp đổ tiền tài lẫn danh tiếng của mình rằng: “Nếu bạn không

khiêm nhường, cuộc sống sẽ cho bạn biết tay.”

Giá như có thêm nhiều người nghĩ về kịch bản tồi tệ nhất trong những thời điểm quan trọng của cuộc đời. Như vậy bong bóng công nghệ, Enron, sự kiện 11 tháng 9, cuộc xâm lược Iraq và bong bóng địa ốc đều có thể tránh được. Không ai muốn cân nhắc về những điều có thể xảy ra, và kết quả là gì? Thảm họa.

Ngày nay, premortem ngày càng trở nên phổ biến trong giới kinh doanh, từ những dự án khởi nghiệp cho tới các công ty có tên trong danh sách Fortune 500 và Tạp chí kinh doanh Harvard. Nhưng giống mọi ý tưởng vĩ đại, điều này cũng chẳng có gì mới lạ. Công lao lại thuộc về những nhà khắc kỷ. Họ thậm chí còn có một tên gọi hay hơn: premeditato malorum (suy tính trước điều xấu).

Một tác gia như Seneca hẳn sẽ bắt đầu bằng việc xem xét lại hay diễn tập các kế hoạch của mình, ví dụ như cho một chuyến đi. Và như thế ông có thể suy tính những điều xấu có thể xảy ra hay ngăn chặn chúng xảy ra: một cơn bão có thể ập đến, vị thuyền trưởng có thể bị ốm, tàu có thể bị bọn cướp biển tấn công.

“Đối với một người thông thái, không gì xảy ra trái ngược với mong đợi của anh ta”, ông đã viết như vậy cho một người bạn, “và cũng chẳng phải tất cả sẽ xảy ra như anh ta mong muốn. Nhưng nó sẽ diễn ra như anh ta dự liệu – và hơn tất cả, anh ta dự liệu là có gì đó sẽ cản trở kế hoạch của anh ta.”

Hãy luôn sẵn sàng cho sự xáo trộn, luôn tính đến sự xáo trộn trong các kế hoạch của chúng ta. Một sự bất ngờ dễ chịu tốt hơn nhiều một điều bất ngờ khó chịu.

Thế nếu...

Thì tôi sẽ...

Thế nếu...

Tôi sẽ... thay vì...

Thế nếu...

Không vấn đề, chúng ta luôn có thể...

Và trong trường hợp không thể làm gì, những nhà khắc kỷ vẫn sử dụng nó để thực tập một việc mà nhiều người thường không làm: quản lý các kỳ vọng. Bởi vì đôi khi, câu trả lời duy nhất cho “Thế nếu...” là “Sẽ tệ đấy, nhưng chúng ta rồi sẽ ổn cả.”

Thế giới của bạn bị điều khiển bởi các tác nhân bên ngoài. Những lời hứa chẳng được

thực hiện. Bạn không phải lúc nào cũng có được điều đúng ra phải là của bạn, ngay cả khi bạn kiếm được nó. Không phải cái gì cũng rõ ràng và thẳng thắn như các trò chơi mô phỏng ở các trường kinh doanh. Hãy chuẩn bị cho điều đó.

Bạn cần phải có những nhượng bộ đối với thế giới xung quanh. Chúng ta lệ thuộc vào những người khác. Không thể trông cậy vào tất cả mọi người (cho dù đôi khi chính chúng ta lại là kẻ thù độc ác nhất của bản thân). Và điều này có nghĩa là mọi người sẽ phạm phải những sai lầm và làm hỏng kế hoạch của bạn – không phải lúc nào cũng vậy, nhưng vẫn khá thường xuyên.

Nếu điều trên liên tục làm bạn bất ngờ mỗi khi nó xảy ra, bạn sẽ không chỉ trở nên khổ sở mà còn khó khăn hơn để chấp nhận nó và chuyển sang nỗ lực thứ hai, thứ ba và thứ tư. Điều duy nhất mà chúng ta có thể sử dụng để giảm thiểu thiệt hại của chuyện này là lường trước. Bởi biến số duy nhất chúng ta có thể kiểm soát hoàn toàn chính là bản thân chúng ta.

Có nhiều câu cách ngôn thông thái:

“Hãy cảnh giác về sự yên ả trước cơn bão.”

“Hy vọng cho điều tốt đẹp nhất, sẵn sàng tiếp nhận điều tệ hại nhất.”

“Điều tệ nhất hãy còn chưa đến. Nó sẽ còn tệ hơn nữa trước khi trở nên tốt hơn.”

Bạn có thể bị coi là một kẻ bi quan. Song ai quan tâm chứ? Giống một kẻ tiêu cực còn tốt hơn là mù quáng hay mất cảnh giác. Sẽ tốt hơn nếu cân nhắc về điều có thể xảy ra, tìm kiếm những điểm yếu trong kế hoạch của chúng ta, để những thất bại không thể tránh khỏi được cảm nhận chính xác, được giải quyết đúng đắn, hay đơn giản là được chịu đựng.

Như vậy, lý do thực sự để chúng ta không gặp khó khăn khi nghĩ về vận rủi là vì chúng ta không sợ những điềm báo của nó. Chúng ta sẵn sàng tiếp nhận tai ương từ trước. Nói cách khác, chính vận rủi này hóa ra lại là một cơ hội cho chúng ta bắt kịp. Chúng ta giống những người chạy bộ, luyện tập trên đồi hoặc độ cao để đánh bại những kẻ mong đợi một cung đường bằng phẳng.

Việc lường trước không làm cho mọi chuyện trở nên dễ dàng hơn một cách thần kỳ, đương nhiên là vậy. Nhưng chúng ta được chuẩn bị, để không bị động.

Kết quả của việc dự liệu là chúng ta nắm được những kết quả tiềm năng và biết chúng không phải đều tốt (hiếm khi chúng là vậy). Chúng ta có thể thích nghi bản thân mình để phù hợp với bất cứ kết quả nào. Chúng ta hiểu rằng có thể mọi chuyện

sẽ hỏng bét. Và giờ chúng ta có thể quay trở lại với nhiệm vụ trước mắt.

Bạn biết bạn muốn đạt được X, vậy nên bạn đầu tư thời gian, tiền bạc và các mối quan hệ để hoàn tất nó. Điều tệ hại nhất có thể xảy ra không phải là điều gì đó xấu, mà là điều gì đó xấu và nó làm bạn bất ngờ.

Bạn biết điều gì tốt hơn việc xây dựng ra các khả năng trong trí tưởng tượng? Xây dựng chúng trong đời sống thực. Tất nhiên, sẽ vui vẻ hơn nhiều nếu dùng đến trí tưởng tượng để xây dựng chúng hơn là đập tan chúng ra. Nhưng điều đó thì có tác dụng gì? Đó chỉ để giúp bạn sẵn sàng cho tình huống thất vọng. Những ảo tưởng giống như miếng băng gạc – chúng chỉ gây đau khi bị bóc ra.

Với dự liệu trước, chúng ta có thời gian để tăng cường phòng vệ, hay thậm chí là hoàn toàn tránh được chúng. Chúng ta sẵn sàng cho việc bị lôi chệch khỏi tiến trình vì chúng ta đã dự tính cách quay lại. Chúng ta có thể chống đỡ sự suy sụp nếu như chuyện không xảy ra theo kế hoạch.

Chúng ta chuẩn bị cho thất bại và cũng sẵn sàng để thành công.

NGHỆ THUẬT PHỤC TÙNG

Số phận dẫn dắt kẻ biết chấp nhận chúng và cản đường kẻ tìm cách kháng cự.

– Cleanthes.

Thomass Jefffferson sinh ra với bản tính trầm lặng, chiêm nghiệm, dè dặt bởi chúng khó nói. So với những diễn giả danh tiếng cùng thời như Patrick Henry, John Wesley hay Edmund Burke, ông là một diễn giả tồi tệ trước công chúng.

Theo đuổi sự nghiệp chính trị, ông có hai lựa chọn: chiến đấu với bản án, hoặc chấp nhận nó.

Lựa chọn của ông là cái thứ hai, tập trung năng lượng vào các bài viết, khi người khác dồn vào các bài diễn thuyết. Chính ở đây ông đã tìm ra phương tiện truyền tải của mình. Ông nhận thấy có thể diễn đạt bản thân một cách rõ ràng. Viết lách chính là thế mạnh của ông. Jefferson chính là mà người những “quốc tổ” của Mỹ trông cậy khi họ cần bản Tuyên ngôn độc lập. Ông đã viết một trong những văn kiện quan trọng nhất trong lịch sử nước Mỹ với chỉ đúng một bản nháp.

Jefferson rõ ràng không phải là một diễn giả sinh ra để nói trước công chúng – điều này không ngăn cản ông chấp nhận nó và hành động tương ứng.

Điều này cũng đúng với Edison³⁰, một người gần như điếc đần. Hay đối với Helen Keller³¹, người vừa mù vừa điếc. Đối với cả hai người, chính việc bị mất đi các giác quan và sự chấp nhận thực tế đã cho phép họ phát triển những giác quan khác mạnh mẽ và sắc bén để thích ứng với hoàn cảnh của mình.

Tuy không phải lúc nào cũng vậy, nhưng những cản trở mà chúng ta gặp phải trong cuộc đời vẫn là điều tốt. Nhất là khi chúng ta chấp nhận chúng và để chúng dẫn dắt. Chúng thúc đẩy và phát triển các kỹ năng mà chúng ta sẽ không theo đuổi nếu mọi việc khác đi. Chúng ta muốn có mọi thứ thay vì vậy chứ? Chắc chắn rồi, nhưng điều đó không phụ thuộc vào chúng ta.

“Thiên tài thực sự”, như Samuel Johns³² đã từng nói, “là một bộ óc có sức mạnh rộng

lớn, được ngẫu nhiên định đoạt theo một số chiều hướng nhất định.”

Sự định hướng này đòi hỏi sự đồng thuận. Nó đòi hỏi sự chấp nhận. Chúng ta cần phải chấp nhận việc vài sự ngẫu nhiên sẽ xảy ra đối với bản thân.

Tôi không thể chỉ từ bỏ! Tôi muốn tranh đấu!

Bạn biết rằng bạn không phải là người duy nhất phải chấp nhận những gì mình không yêu thích, phải vậy không? Đó chính là một phần hoàn cảnh của con người.

Nếu ai đó coi các tín hiệu giao thông là dành riêng cho họ, chúng ta sẽ cho là họ bị điên.

Thế nhưng đó lại chính là điều cuộc sống đang làm với chúng ta. Nó bảo chúng ta dừng lại ở đây. Khi một vài giao lộ bị chặn hoặc chúng ta đã đi nhầm đường mà quay lại thì rất bất tiện, chúng ta không thể giải quyết vấn đề bằng cách la hét hay tranh cãi. Đơn giản là chúng ta phải chấp nhận nó.

Khi một bác sĩ cho bạn một yêu cầu hay một chẩn đoán – ngay cả khi chúng trái ngược với mong đợi của bạn – bạn sẽ làm gì? Bạn chấp nhận nó. Bạn không cần phải thích thú hay hưởng thụ việc điều trị, song bạn biết rằng phủ nhận nó thì chỉ làm chậm việc chữa lành.

Sau khi phân biệt được điều gì phụ thuộc vào bạn và điều gì không, và khi điều tồi tệ xảy ra mà bạn không kiểm soát... bạn chỉ có duy nhất một lựa chọn: chấp nhận.

Cú nhắm không trúng đích.

Khoản tiết kiệm về số không.

Thời tiết làm nhỡ chuyến hàng.

Hãy tự nhủ rằng: Đó chính là cuộc sống. Mọi sự đều ổn cả thôi.

Bạn không cần phải thích điều gì đó để có thể kiểm soát hoặc sử dụng nó một cách có lợi. Khi nguyên nhân của vấn đề không phải do chúng ta, tốt hơn là hãy chấp nhận nó và bước tiếp. Dừng đấm đá nó, hãy hiểu và chấp nhận nó. Những nhà khắc kỷ có tên gọi đẹp cho thái độ của họ. Họ gọi đó là “Nghệ thuật Phục tùng”.

Hãy làm rõ điều này, nó không giống với việc từ bỏ. Sự phục tùng chẳng liên quan gì đến hành động – nó là dành cho những thứ miễn nhiệm khỏi hành động. Nói về cách mọi việc nên là thì dễ dàng hơn. Để chấp nhận sự việc như chính nó thì cần có sự cứng rắn, khiêm nhường và ý chí.

Mọi sự kiện bên ngoài đều có thể có lợi như nhau nếu chúng ta dám lật ngược và sử dụng chúng. Chúng có thể dạy cho chúng ta một bài học mà chúng ta miễn cưỡng học trong hoàn cảnh khác.

Chẳng hạn, năm 2006 huấn luyện viên đội Lacker, Phil Jackson, đã chịu một chấn thương ở hông kéo dài và sau phẫu thuật ông chỉ vận động một cách hạn chế ở ghế huấn luyện viên bên sân đấu. Phải ngồi ở chiếc ghế kiểu của thuyền trưởng gần các cầu thủ, ông không thể chỉ đạo hay tương tác với đội theo cùng một cách. Lúc đầu, Jackson lo lắng điều này sẽ ảnh hưởng đến công tác chỉ đạo của ông. Nhưng thực tế việc ngồi phía xa lề sân đấu lại càng làm gia tăng quyền lực của ông. Jackson đã học được cách khẳng định bản thân mà không cần phải hống hách như ông đã từng làm trong quá khứ.

Nhưng để hưởng được những lợi ích không ngờ này, trước hết chúng ta phải biết cách chấp nhận những cái giá không ngờ – cho dù lúc đầu chúng ta không muốn có chúng.

Thật không may, chúng ta lại thường quá tham lam cho việc đó. Theo bản năng, chúng ta nghĩ về việc muốn các tình huống tốt hơn nhiều như thế nào. Chúng ta bắt đầu nghĩ về những gì chúng ta nên có. Hiếm khi chúng ta xem mọi thứ có thể đã tồi tệ hơn nhiều như thế nào.

Và mọi sự có thể luôn luôn tồi tệ. Nếu lần tới bạn:

Mất tiền bạc?

Hãy nhớ, bạn đã có thể mất một người bạn.

Mất công việc này?

Vậy nếu chúng ta mất đi một tay/chân?

Mất đi ngôi nhà?

Bạn đã có thể mất tất cả.

Thế nhưng chúng ta vẫn lúng túng và phàn nàn về những thứ bị lấy đi khỏi chúng ta. Chúng ta vẫn không thể trân trọng những gì chúng ta có.

Sự ngạo mạn ở ý niệm rằng chúng ta có thể thay đổi mọi thứ, ở một khía cạnh nào đó là khá mới mẻ. Trong một thế giới mà chúng ta có thể phát tán tài liệu ra khắp thế giới chỉ trong một phần ngàn giây, nói chuyện với bất cứ ai, ở bất cứ đâu qua hình

ảnh phân giải cao, hay dự báo thời tiết cho từng phút, thì thật quá dễ dàng và chủ quan để cho rằng tự nhiên đã được “thuần hóa” và tuân theo ý muốn của chúng ta.

Tất nhiên là không phải thế.

Không phải con người luôn suy nghĩ theo cách này. Người cổ đại (và thậm chí cả những người không cổ đại) đã sử dụng từ “định mệnh” thường xuyên hơn chúng ta bởi lẽ họ đã quen và bị ảnh hưởng bởi sự ngẫu nhiên và thất thường của thế giới nhiều hơn chúng ta. Những sự kiện xảy ra được xem là do “ý chí của Thượng đế”. Định mệnh là những sức mạnh quy định đời sống và số phận của chúng ta, thường chẳng cần sự ưng thuận của chúng ta.

Các bức thư trước kia luôn được ký “Deo volente” – Ý chí của Thượng đế. Bởi ai mà biết được điều gì có thể xảy ra?

George Washington đã đặt mọi thứ ông có vào Cách mạng Mỹ, sau đó nói rằng “Việc này nằm trong tay của Thượng đế”. Hay như Eisenhower đã viết cho vợ mình vào đêm trước ngày quân Đồng minh đánh chiếm đảo Sicily: “Mọi điều chúng ta dự liệu đều đã được hoàn tất, ai nấy trong quân ngũ đều đang làm tốt nhất có thể. Còn mọi sự do Thượng đế an bài.” Họ không phải là những người an phận hay phó mặc mọi sự cho người khác – họ rút cuộc đều hiểu rằng điều gì xảy ra, tất sẽ xảy ra. Và từ đó họ tiến lên.

Đã tới lúc cần phải có đủ sự khiêm nhường và linh hoạt để thừa nhận điều tương tự trong cuộc đời của chúng ta. Luôn có ai đó hay điều gì đó có thể khiến kế hoạch thay đổi. Và người đó không phải là chúng ta. Tương tự như câu nói “Con người đề xuất, nhưng Thượng đế an bài.”

“Số phận đã định đoạt.”

“Cầu xin Thượng Đế điều đó không xảy ra.”

“Ý muốn của Thượng Đế.”

Cho dù bạn thích cách ngôn nào đi nữa, chúng đều giống nhau. Không có nhiều thay đổi giữa thời cổ đại với thời nay – người xưa chỉ hiểu biết điều này rõ hơn chúng ta mà thôi.

Cách thức của cuộc sống là cho bạn nhiều thứ để làm, đủ nhiều để khiến bạn lưu lại dấu ấn của riêng mình. Nhìn nhận mọi người và mọi chuyện như chính họ là đủ rồi. Hãy trôi theo dòng, giống như nước chảy xuôi theo một quả đồi – luôn dẫn xuống đáy.

Đó là bởi (a) bạn mạnh mẽ và đủ sức chịu đựng để giải quyết những gì xảy ra, (b) dù sao bạn cũng không thể làm gì cả và (c) bạn nhìn vào một bức tranh đủ lớn và lịch trình đủ dài để thấy rằng những gì bạn chấp nhận vẫn chỉ là một chấm nhỏ không đáng kể trên con đường đi tới mục tiêu của bạn.

Chúng ta mặc kệ và điều này không phải là một sự yếu ớt.

Như Francis Bacon³³ đã từng nói, để có thể điều khiển tự nhiên thì cần phải tuân theo nó.

YÊU MỌI THỨ XẢY ĐẾN: A MOR FATI³⁴

Công thức của tôi về sự vĩ đại của con người là amor fati: một người không muốn điều gì phải khác đi, không tiến lên, không lùi lại, không tồn tại mãi mãi. Không đơn thuần chịu đựng những gì là tất yếu, lại càng không phải là che giấu nó... mà là yêu lấy nó.

– Nietzsche.

Ở tuổi 67, một tối nọ Thomas Edison về nhà sớm sau một ngày làm việc ở phòng thí nghiệm. Không lâu sau bữa tối, một người chạy xộc vào nhà ông để đưa một tin khẩn cấp: Có hỏa hoạn ở khu nghiên cứu và sản xuất của Edison cách đó vài dặm.

Xe chữa cháy từ tám thị trấn gần đó đã nhanh chóng được huy động đến hiện trường, nhưng họ không thể kiểm soát được ngọn lửa. Bị kích thích bằng các loại hóa chất lạ trong tòa nhà, những ngọn lửa xanh và vàng bốc lên cao đến tận tầng bảy, đe dọa sẽ phá hủy toàn bộ đế chế mà Edison đã dành cả đời để gây dựng.

Edison bình tĩnh nhưng nhanh chóng tìm đường đến chỗ đám cháy, băng qua đám đông hàng trăm người để tìm cậu con trai. “Con mau gọi mẹ và các bạn của mẹ đến đây,” ông nói với con trai với một sự hào hứng trẻ con. “Họ sẽ không có dịp nào khác được xem một ngọn lửa lớn như thế này đâu.”

“Sao cơ ạ?!”

Đừng lo, Edison an ủi cậu con trai. “Không sao đâu. Chúng ta chỉ vừa vớt bỏ được một lượng rác lớn mà thôi.”

Đó là một phản ứng hết sức tuyệt vời. Nhưng nếu bạn ngẫm về nó, đúng là không còn cách phản ứng nào khác.

Edison có thể làm gì đây? Than khóc ư? Tức giận ư? Hay bỏ cuộc và đi về nhà?

Chính xác thì những điều đó sẽ ích gì?

Bây giờ bạn đã biết câu trả lời rồi: Chẳng gì cả. Nên ông đã không bỏ lỡ thời gian để

nuông chiều bản thân. Để làm được những việc lớn, chúng ta cần có khả năng chịu đựng được những bi kịch và thất bại. Chúng ta phải biết yêu những gì mình làm và tất cả những gì theo sau nó, cả tốt lẫn xấu. Chúng ta phải học cách tìm được niềm vui trong mọi việc xảy đến.

Tất nhiên, không chỉ có “rác” trong tòa nhà của Edison. Những ghi chép vô giá, các khuôn mẫu và nghiên cứu hàng năm trời đã bị thiêu rụi thành tro. Tòa nhà được xây dựng bằng bê tông chống lửa thì chỉ được bảo hiểm một phần giá trị của nó. Cho rằng mình miễn nhiễm với những thảm họa kiểu này, Edison và các nhà đầu tư của mình chỉ được đền bù được khoảng một phần ba thiệt hại.

Tuy vậy nhưng Edison không hề đau buồn, như đáng ra phải thế. Thay vào đó, tai họa này tiếp thêm cho ông sinh lực. Như ông đã nói với một phóng viên vào ngày hôm sau, ông chưa già đến mức không thể làm lại từ đầu. “Tôi đã trải qua nhiều điều giống như thế này. Nó ngăn một người đàn ông khỏi đau khổ vì buồn chán.”

Sau khoảng ba tuần, nhà máy đã quay trở lại hoạt động được một phần. Trong vòng một tháng, các nhân viên đã làm việc hai ca mỗi ngày, tạo ra các sản phẩm mới mà thế giới chưa từng thấy. Bất chấp thiệt hại lên đến gần 1 triệu đô la (tương đương hơn 23 triệu đô la hiện nay), Edison đã tập hợp được đủ năng lượng để thu về gần 10 triệu đô la trong năm đó (tương đương hơn 200 triệu đô la hiện nay). Ông không chỉ vượt qua một tai họa mà còn hồi phục và phản ứng với nó một cách ngoạn mục.

Sau khi loại bỏ đi các kỳ vọng và chấp nhận những điều đã xảy đến, sau khi hiểu được rằng có một số điều nhất định sẽ nằm ngoài tầm kiểm soát của chúng ta; bước tiếp theo là: yêu bất kể điều gì xảy đến và đối diện nó với một sự vui vẻ vô tận.

Đó là hành động biến những gì chúng ta phải làm thành những gì chúng ta được làm.

Chúng ta đặt năng lượng, tình cảm và những nỗ lực vào nơi mà chúng thực sự phát huy tác dụng. Chúng ta sẽ tự nói với mình: Đây là điều mình được làm hay là điều mình phải chịu đựng? Tốt hơn hết là mình nên thấy hạnh phúc vì nó.

Đây là một hình ảnh để suy ngẫm: nhà vô địch quyền anh Jack Johnson³⁵ trong trận đấu kéo dài 15 hiệp nổi tiếng với Jim Jeffries. Giống như Cincinnatus³⁶, Jeffries – “Niềm hy vọng vĩ đại của người da trắng”, không được yên ổn nghỉ hưu khi bị lôi ra thi đấu để đánh bại Johnson, nhà vô địch da đen đang lên. Dù bị đối thủ và đám đông khán giả vô cùng căm ghét, Johnson vẫn cười đùa và tận hưởng từng phút của trận đấu.

Tại sao lại không chú? Bất kỳ phản ứng nào khác đều vô dụng. Ông nên căm ghét họ

vì họ ghét mình chẳng? Sự hằn học sẽ trở thành gánh nặng của chính họ và Johnson từ chối đón nhận nó

Ông không chỉ đơn giản chấp nhận sự lãng mạ. Thay vào đó, Johnson lên kế hoạch chiến đấu với nó. Với mỗi lời khiêu khích khó chịu từ phía của Jeffries, ông sẽ bồi cho đối thủ một cú đánh. Với mỗi đòn chơi bản của Jeffries, Johnson sẽ hài hước phản đòn – nhưng không bao giờ mất bình tĩnh. Và khi một cú đấm được tính toán kỹ lưỡng làm rách toạc môi của Johnson, ông vẫn mỉm cười – một nụ cười đẫm máu, nhưng vẫn vui vẻ. Sau mỗi hiệp, ông càng vui vẻ hơn, thân thiện hơn, và địch thủ của ông thì càng ngày càng tức giận và mệt mỏi, cuối cùng là mất đi ý chí chiến đấu.

Trong những khoảnh khắc tồi tệ nhất của bạn, hãy nghĩ đến Johnson: luôn bình tĩnh, luôn kiểm soát, thực sự yêu những cơ hội để thể hiện mình, để trình diễn cho mọi người, bất kể họ có muốn ông thắng hay không. Mỗi lời khiêu khích đều nhận được phản hồi mà nó xứng đáng và không hơn – để cho đối thủ tự đào mồ chôn mình, cho đến khi trận đấu kết thúc với việc Jeffries nằm vật trên sàn đấu và mọi nghi ngờ về Johnson im tiếng.

Như nhà văn nổi tiếng Jack London đã kể lại từ khán đài: “Không ai hiểu anh ta, người đàn ông mỉm cười này. Câu chuyện về trận đấu này là câu chuyện về một nụ cười. Nếu có khi nào một người giành chiến thắng không bằng gì khác ngoài một nụ cười, thì Johnson đã thắng ngày hôm nay.”

Người đó chính là chúng ta – hay đúng hơn, đó có thể là chúng ta nếu chúng ta cố gắng để trở thành như vậy. Bởi chúng ta đang ở trong trận đấu với những trở ngại của chính mình, và chúng ta có đánh bại chúng bằng nụ cười không ngừng nghỉ (làm bực mình những kẻ hay những chướng ngại đang cố gắng làm chúng ta phải bực bội). Chúng ta có thể là một Edison, đứng thưởng thức khung cảnh nhà máy đang bị cháy mà không than thở về số phận. Bắt đầu nỗ lực phục hồi ngay ngày hôm sau và hùng mạnh trở lại không lâu sau đó.

Trở ngại của bạn có thể không nghiêm trọng hoặc bạo lực như vậy. Tuy nhiên, chúng vẫn quan trọng và nằm ngoài sự kiểm soát của bạn. Chúng chỉ cần đến một phản ứng: một nụ cười.

Những triết gia khắc kỷ tự đề ra cho mình một mệnh lệnh: Vui trong mọi tình huống, đặc biệt là những tình huống tồi tệ. Không ai biết Edison và Johnson đã học được điều này ở đâu, nhưng rõ ràng là họ đã thực hiện nó.

Học cách không giãy giụa và la hét về những vấn đề ngoài tầm kiểm soát là một chuyện. Sự bình thản và chấp nhận chắc chắn sẽ tốt hơn sự thất vọng hay giận dữ.

Rất ít người hiểu và thực hành được nghệ thuật đó. Nhưng đó chỉ là bước đầu. Tốt hơn những điều đó là tình yêu đối với tất cả những gì xảy đến với chúng ta, trong mọi tình huống.

Mục đích là:

Không phải: Tôi thấy ổn về điều này.

Không phải: Tôi nghĩ là tôi cảm thấy tốt về điều này.

Mà là: Tôi cảm thấy thật tuyệt về điều này.

Bởi nếu nó đã xảy ra, tức là nó cần phải xảy ra, và tôi vui vì nó đã xảy ra đúng lúc đó. Tôi cần phải tận dụng nó một cách tốt nhất.

Và hãy bắt đầu làm chính xác như vậy.

Bạn không được chọn điều gì sẽ xảy đến với mình, nhưng bạn luôn có thể chọn cách bạn cảm nhận về nó. Và vì sao bạn lại phải chọn cảm thấy gì khác ngoài sự tốt đẹp chứ? Chúng ta có thể chọn để thể hiện bản thân một cách tốt nhất. Nếu sự việc buộc phải xảy ra, Amor fati (yêu lấy định mệnh) chính là câu trả lời.

Đừng bỏ phí một giây nào để nhìn lại những kỳ vọng của bạn. Hãy nhìn về phía trước và đối diện nó với một nụ cười pha chút tự mãn.

Tôi biết, cảm thấy biết ơn vì những điều không bao giờ muốn xảy ra là trái với phản ứng tự nhiên. Nhưng chúng ta cần biết rằng có cơ hội và lợi ích trong những bất hạnh. Chúng ta cần biết rằng với việc vượt qua chúng, chúng ta đứng dậy mạnh mẽ hơn, sắc bén hơn, uy lực hơn.

Bạn yêu nó bởi nó là tất cả nhiên liệu. Và bạn không chỉ muốn nhiên liệu. Bạn cần nó. Bạn không thể đi đâu nếu không có nó. Không ai hay không một điều gì có thể. Cho nên bạn biết ơn nó.

Điều tốt không phải luôn có giá trị hơn điều xấu. Hoặc rằng nó không đi kèm với một cái giá nào. Nhưng luôn có một chút cái tốt – kể cả khi rất khó để nhận thấy nó từ ban đầu – ẩn chứa bên trong những điều không may.

Và chúng ta có thể tìm được nó và vui vì nó.

SỰ BỀN BỈ

“Các quý ông, tôi vững chắc cho cuộc chiến này. Tôi nhắc lại, tôi hiện vững chắc về cuộc chiến này.”

– **Winston Churchill.**

Đằng đẳng 10 năm sau cuộc chiến định mệnh, Odysseus rời thành Troy để về Ithaca. Giá như ông biết điều gì đang chờ đợi mình – một hành trình kéo dài 10 năm nữa. Ông đã tiến rất gần với bờ biển quê hương, gần với vợ và con trai mình, chỉ để bị kéo lại một lần nữa.

Giá Odysseus có thể biết ông sẽ phải đối diện với bão tố, sự căm dỗ, những người khổng lồ một mắt Cyclops, vùng xoáy chết người và một con quái vật sáu đầu, hay sẽ bị giam cầm trong 7 năm và phải chịu đựng cơn thịnh nộ của Poseidon. Giá như Odysseus biết ở Ithaca, những đối thủ của ông đang bao vây, cố gắng chiếm lấy vương quốc và vợ của ông.

Làm sao ông có thể vượt qua được? Làm thế nào mà người anh hùng đó đã về được đến nhà bất chấp những bất hạnh đó?

Bằng sự sáng tạo, tất nhiên rồi. Và bằng sự mưu lược, tài lãnh đạo, kỷ luật và lòng quả cảm. Nhưng trên tất cả là sự bền bỉ.

Chúng ta đã nói về nỗ lực của Thiếu tướng Ulysses S. Grant trong chiến dịch Vicksburg, đi tìm một cách nào đó, bất kỳ một cách nào để vượt qua sông. Đó là sự kiên trì. Đó là Odysseus đang đứng trước những cánh cửa thành Troy, thử đủ mọi cách trước khi đưa được con ngựa vào thành. Sự kiên trì là hướng tất cả mọi thứ vào vấn đề cho đến khi nó vỡ vụn.

Nhưng 10 năm hành trình của thử thách và gian khổ, của thất vọng và sai lầm mà không bỏ cuộc? 10 năm chịu đựng gian khổ mỗi ngày khi nhích từng bước về quê hương – nơi mà bạn sẽ phải đối mặt với một loạt những vấn đề khác ngay khi đến nơi? Một trái tim sắt đá sẵn sàng gánh chịu và vượt qua mọi sự trừng phạt của các vị thần với một lòng quả cảm và bền bỉ để trở về Ithaca? Đó còn hơn cả sự kiên trì, đó là sự bền bỉ.

Nếu kiên trì là cố gắng để giải quyết một số vấn đề khó khăn với quyết tâm không ngừng nghỉ và tấn công liên hồi khi trở ngại tan rã, thì có thể coi nhiều người là kiên trì. Nhưng sự bền bỉ là một điều lớn lao hơn. Đó là một cuộc chơi dài hơi. Đó là về những gì xảy ra không chỉ ở hiệp một mà còn ở hiệp hai và tất cả các hiệp sau cho đến khi cuộc chơi kết thúc.

Người Đức có một từ dùng để chỉ điều này: Sitzfleisch – năng lực để tiếp tục ở lại. Chiến thắng bằng cách ngồi lì trên cái ghế của mình và không rời đi cho đến khi nó kết thúc.

Cuộc sống không phải chỉ có một trở ngại mà là nhiều trở ngại. Điều chúng ta cần có không phải là sự tập trung thiên cận chỉ vào một khía cạnh của vấn đề, mà đơn giản là một quyết tâm rằng chúng ta sẽ đến được nơi chúng ta cần đến, và không điều gì ngăn cản được chúng ta.

Chúng ta sẽ vượt qua mọi trở ngại (sẽ có rất nhiều trở ngại trong cuộc sống) cho đến khi đến được đó. Kiên trì là hành động. Bền bỉ là ý chí. Một cái là năng lượng. Một cái là khả năng chịu đựng.

Và đương nhiên, chúng đi cùng nhau. Đó là triết lý trong câu nói của Tennyson: “Bị thời gian và số phận làm cho yếu đuối, nhưng ý chí vẫn mạnh mẽ. Để vươn lên, để kiếm tìm, để tìm ra, và không quy phục.”

Trong suốt lịch sử loài người, đã có nhiều chiến lược để khắc phục các vấn đề tưởng chừng vô tận đang ảnh hưởng đến chúng ta. Đôi khi giải pháp là công nghệ, vũ lực hay một cách tư duy hoàn toàn mới để thay đổi mọi thứ.

Chúng ta đã xem xét rất nhiều những ví dụ như thế. Nhưng xét toàn diện, có một chiến lược luôn có hiệu quả hơn những chiến lược khác. Nó có tác dụng trong các tình huống tốt đẹp và tồi tệ, các tình huống nguy hiểm và dường như tuyệt vọng.

Khi Antonio Pigafetta, trợ lý của Magellan trong chuyến thám hiểm vòng quanh thế giới nói về kỹ năng đáng ngưỡng mộ nhất của ông chủ, bạn có biết anh ta đã nói gì không? Không phải điều gì liên quan đến kỹ năng lái tàu. Pigafetta nói bí quyết thành công của Magellan là ông có thể nhìn đôi giỏi hơn những người khác.

Trên thế giới, những thất bại do suy sụp ý chí luôn nhiều hơn những thất bại gây ra bởi các sự việc khách quan bên ngoài.

Sự bền bỉ. Sức mạnh của mục đích. Ý chí bất khuất. Những phẩm chất đó từng là một phần đặc biệt trong bộ gen của người Mỹ. Nhưng chúng đã bị suy yếu qua thời gian. Như Emerson đã viết vào năm 1841: “Nếu những chàng trai trẻ thất bại trong nhiệm

vụ đầu tiên, trái tim họ sẽ tan nát. Nếu các thương gia trẻ thất bại, người ta nói đời anh ta hỏng rồi. Nếu những thiên tài giỏi nhất tốt nghiệp từ một trong các trường đại học của chúng ta không được mời vào làm tại một văn phòng nào đó trong nội thành hoặc vùng ngoại ô Boston trong vòng một năm sau khi ra trường, bạn bè và chính bản thân anh ta sẽ thấy anh ta đúng khi dành phần đời còn lại để đau khổ và than vãn.”

Hãy nghĩ xem Emerson sẽ nói gì về chúng ta lúc này. Ông ấy sẽ nói gì về bạn?

Phần lớn thế hệ chúng tôi đều quyết định chuyển về ở với cha mẹ sau khi ra trường. Thất nghiệp ở thế hệ này cao gấp hai lần so với mức trung bình của quốc gia. Theo một nghiên cứu của Đại học Michigan năm 2011, nhiều sinh viên ra trường thậm chí còn chẳng buồn học lái xe. Họ nói: “Đường nào đường chẳng bị chặn, cần gì phải có một cái bằng lái mà chẳng bao giờ dùng đến?”

Chúng ta rên rỉ, than vãn và chán nản khi mọi thứ không được như ý muốn. Thay vì làm gì đó, chúng ta lại ngồi nhà chơi điện tử, đi phượt hoặc tệ hơn là tiêu pha bằng nhiều khoản vay mà sẽ không bao giờ trả nổi. Và sau đó chúng ta tự hỏi tại sao mọi chuyện lại không khá hơn lên chút nào.

Chúng ta sẽ khá hơn nhiều khi theo ví dụ ngược lại của Emerson. Hãy là một người sẵn sàng thử không chỉ một công việc, mà “thử mọi loại nghề nghiệp, làm nông, dạy học, diễn giả, biên tập một tờ báo, tham gia vào Quốc hội, mua một thị trấn, và cứ thế tiếp tục trong những năm sau, luôn đặt được chân xuống đất nếu có bị rơi, giống như loài mèo.”

Đó là sự bền bỉ. Và với nó, Emerson nói “Khi tin vào chính mình, những năng lực mới sẽ xuất hiện.” Cái hay về sự bền bỉ là nó không thể bị ngăn chặn bởi bất kỳ điều gì, trừ cái chết.

Chúng ta có thể đi đường vòng, luồn xuống dưới hoặc lùi ra sau. Chúng ta có thể quyết định đà tiến lên và thất bại là không loại trừ lẫn nhau – chúng ta có thể tiếp tục đi, tiến lên phía trước, kể cả khi bị chặn ở một hướng nào đó.

Hành động của chúng ta có thể bị ngăn trở, nhưng ý chí thì không. Những kế hoạch (kể cả cơ thể) của chúng ta có thể bị phá hủy. Còn niềm tin vào bản thân thì sao? Bất kể bị ném ngược trở lại bao nhiêu lần đi chăng nữa, chúng ta vẫn giữ lại năng lực để quyết định sẽ thử thêm một lần nữa. Hoặc thử một con đường khác. Hoặc ít nhất là chấp nhận thực tế và quyết định hướng đến một cái đích mới.

Sự quyết tâm là không thể bị đánh bại. Không gì ngoại trừ cái chết có thể ngăn chúng ta làm theo khẩu hiệu của Churchill: “KBO. Keep Buggering On – Tiếp tục chiến đấu

nhé![37](#)”

Tuyệt vọng ư? Đó là lỗi của bạn. Bạn không thể đổ lỗi cho ai nếu bạn đầu hàng.

Chúng ta không kiểm soát được những rào cản hay những người đặt chúng ở đó. Nhưng chúng ta có thể kiểm soát chính mình – và như vậy là đủ.

Khi đó, mối đe dọa thực sự đối với lòng quyết tâm không phải là điều gì xảy đến với chúng ta, mà là chính bản thân chúng ta. Vì sao bạn lại phải trở thành kẻ thù tồi tệ nhất của chính mình kia chứ?

Hãy đi tiếp và đi thật vững vàng.

ĐIỀU GÌ ĐÓ LỚN HƠN CHÍNH BẠN

Công việc của một người đàn ông là cố gắng hết sức để làm cho thế giới trở nên tốt đẹp hơn – luôn nhớ rằng kết quả sẽ vô cùng nhỏ – và chăm sóc tâm hồn của chính mình.

– **Leroy Percy.**

James Stockdale, phi công máy bay chiến đấu của Hải quân Hoa Kỳ bị bắn rơi ở Triều Tiên năm 1952. Trong lúc rơi xuống, ông đã dành những phút giây ít ỏi đó để suy ngẫm về những điều đang chờ đợi dưới mặt đất. Bị bỏ tù? Chắc chắn rồi. Bị tra tấn? Có thể lắm. Chết? Rất có thể. Ai mà biết được những điều đó sẽ kéo dài bao lâu, hay liệu ông còn có thể được gặp lại gia đình hoặc trở về nhà được nữa không.

Nhưng ngay khi chạm đất, những suy nghĩ đó đã lập tức chấm dứt. Ông không dám nghĩ về bản thân. Bạn thấy đấy, ông đã có một sứ mệnh.

Trong cuộc chiến tranh Triều Tiên, việc tự bảo toàn cá nhân đã để lộ mặt xấu xí của nó. Trong trại tù lạnh khủng khiếp của cuộc chiến, những người lính Mỹ ngày càng trở nên ích kỷ. Bản năng sinh tồn của những tù nhân chiến tranh Mỹ đã thống trị mạnh mẽ đến nỗi họ bắt đầu đánh đập và thậm chí giết lẫn nhau chỉ để sống sót, thay vì chiến đấu chống lại những kẻ bắt giam họ để tồn tại, hoặc trốn thoát.

Stockdale (khi đó là một chỉ huy), nhận thức rõ rằng mình sẽ là tù binh chiến tranh cao cấp nhất của hải quân Mỹ từng bị bắt ở Triều Tiên và rằng mình sẽ không thể làm được gì khác. Nhưng là một sĩ quan chỉ huy, ông có thể lãnh đạo và hướng dẫn cho những tù binh cùng bị bắt giam. Ông có thể thay đổi tình huống đó và không để lịch sử lặp lại – đây sẽ là sứ mệnh của ông: dẫn dắt và giúp họ. Đó chính xác là điều ông đã làm trong hơn 7 năm, gồm 2 năm bị xích tại khu biệt giam.

Stockdale không xem nhẹ tư cách chỉ huy của mình. Đã có lúc ông cố tự tử, không phải để chấm dứt nỗi thống khổ mà để gửi một thông điệp đến các lính canh. Những người lính khác trong nỗ lực chiến tranh đã từ bỏ sự sống. Ông không thể bỏ họ hay những hy sinh của họ bằng cách tự biến mình thành một công cụ chống lại sứ mệnh chung. Dù ngược với ý chí của mình, ông thà tự làm đau mình còn hơn góp

phần hạ thấp hay làm đau những người khác. Ông đã tự chứng minh sự hiên ngang trước những mối nguy về thể xác mà những người giam cầm ông đe dọa.

Nhưng ông là một con người. Và ông hiểu những người lính của ông cũng vậy. Điều đầu tiên ông làm là vứt bỏ lý tưởng về những gì có thể xảy khi một người lính bị tra tấn lấy cung trong hàng giờ. Vì thế ông đã thiết lập một mạng lưới hỗ trợ ngay trong trại, đặc biệt để giúp những người lính cảm thấy xấu hổ vì đã sụp đổ dưới áp lực. “Chúng ta luôn bên nhau”, ông nói với họ. Ông trao cho họ một khẩu hiệu để nhắc nhở: U.S – Unity over Self – Đoàn kết đặt trên bản thân.

Mong là bạn sẽ không thấy mình bị nhốt trong trại tù binh chiến tranh ở một thời điểm nào sắp tới. Nhưng chúng ta cũng đang ở trong những thời điểm khó khăn về kinh tế của riêng mình – trên thực tế, những tình huống đôi khi có thể hết sức tuyệt vọng.

Bạn còn trẻ, và bạn không gây ra chuyện này, đó không phải lỗi của bạn. Ai cũng mắc sai lầm. Điều này làm cho việc đánh mất cảm nhận về cái tôi, không bạn tâm về cảm nhận của người khác trở nên dễ dàng hơn. Hãy thử nghĩ: “Tôi không quan tâm đến họ, tôi phải lo cho mình trước khi quá muộn.”

Đặc biệt là khi những người lãnh đạo cộng đồng của bạn nói rõ ràng đó chính xác là những gì họ cảm thấy về bạn khi mọi thứ sụp đổ. Còn không, hãy lờ điều đó đi. Chính vào lúc này, chúng ta phải cho thấy sức mạnh thực sự của ý chí bên trong.

Vài năm trước, giữa cuộc khủng hoảng tài chính, diễn viên và nhạc sĩ Henry Rollins đã diễn đạt về bốn phạm nhân văn sâu sắc này hay hơn nhiều giáo lý của các tôn giáo trong hàng thiên niên kỷ: “Con người đang có đôi chút tuyệt vọng. Người ta có thể không thể hiện ra những mặt tốt nhất với bạn. Bạn không bao giờ nên tự hạ thấp mình để trở thành một người mà bạn không thích. Không lúc nào tốt hơn lúc này để có nền tảng đạo đức và ý thức công dân, để có một định hướng đúng đắn về đạo đức và ý thức công dân. Đây là một cơ hội to lớn dành cho bạn – một con người trẻ tuổi, để trở thành anh hùng.”

Bạn không cần biến mình thành kẻ tử vì đạo. Bạn thấy đấy, khi chúng ta tập trung vào người khác, vào việc giúp đỡ họ hay chỉ đơn giản là trở thành một tấm gương tốt, những nỗi sợ và vấn đề của chính chúng ta sẽ nhỏ đi. Khi nỗi sợ và đau buồn không còn là nỗi bận tâm, chúng ta không còn thời gian dành cho chúng. Mục đích chung sẽ cho chúng ta sức mạnh.

Chúng ta sẽ cảm thấy ước muốn bỏ cuộc hay thỏa hiệp là khá ích kỷ khi nghĩ đến những người sẽ bị ảnh hưởng bởi quyết định đó. Chỉ vì bạn cảm thấy những cảm xúc

mà trở ngại gây ra – chán nản, thù ghét, tức giận, hay bối rối – không có nghĩa là ai cũng cảm thấy vậy.

Đôi khi cá nhân chúng ta mắc vào những vấn đề khó khăn, một trong những cách tốt nhất để tạo ra các cơ hội hay lối thoát là: Nếu tôi không thể giải quyết việc này cho bản thân, ít nhất tôi nên làm thế nào để khiến điều này nhẹ nhàng hơn cho những người khác. Trong một giây, hãy coi việc chúng ta không thể làm gì cho riêng mình là điều đương nhiên. Nhưng chúng ta có thể sử dụng tình huống này để làm lợi cho người khác như thế nào? Làm thế nào để chúng ta có thể tận dụng được vài điều tốt đẹp từ việc này? Nếu không phải cho tôi, thì là cho gia đình tôi, cho những người mà tôi đang dẫn dắt hay cho những người sau này có thể gặp phải những tình huống tương tự.

Biến chuyện này thành chuyện chỉ xoay quanh bạn chẳng giúp ích được gì cho ai cả.

Bạn sẽ sửng sốt khi thấy cảm giác tuyệt vọng vơi đi nhiều thế nào khi đến được kết luận đó. Bởi giờ đây chúng ta đã có điều gì đó để làm. Giống như Stockdale, bây giờ chúng ta đã có một sứ mệnh. Trong sự tuyệt vọng vô ích làm mờ mắt đó, chúng ta đã có những mệnh lệnh phải tuân theo và những việc phải làm.

Hãy ngừng làm khó cho mình bằng cách nghĩ về Tôi, Tôi, Tôi. Ngừng đặt cái Tôi đầy nguy hiểm lên trên sự việc. Tôi đã làm việc này. Tôi rất thông minh. Tôi có điều đó. Tôi đáng được nhiều hơn thế này. Chẳng trách bạn thấy tệ khi bị thua, chẳng trách bạn thấy thật cô đơn. Bạn đã phóng đại vai trò và tầm quan trọng của chính mình.

Hãy bắt đầu nghĩ theo cách: Unity over Self. Đoàn kết đặt trên Bản thân. Chúng ta cùng chung vai sát cánh.

Kể cả khi không thể gánh vác suốt chặng đường, chúng ta sẽ làm điều đó bằng cách chọn phía nặng hơn. Chúng ta sẽ phụng sự vì người khác. Trở nên tốt đẹp hơn vì điều đó, rút ra mục đích từ điều đó.

Bất kỳ chuyện gì bạn đang phải trải qua, bất kỳ chuyện gì đang cản trở bạn có thể được biến thành một nguồn sức mạnh – bằng cách nghĩ cho người khác thay vì nghĩ cho bản thân mình. Bạn sẽ không có thời gian để nghĩ về nỗi khổ của mình bởi vì có những người khác đang phải chịu đựng đau khổ và bạn đang tập trung vào họ.

Kiên nại có thể bị phá vỡ. Sự cứng rắn có giới hạn của nó. Nhưng mong muốn được giúp đỡ người khác thì sao? Không một sự khắc nghiệt, thiếu thốn hay mệt mỏi nào được phép can thiệp vào sự đồng cảm với người khác của bạn. Lòng trắc ẩn luôn là một lựa chọn. Tình bằng hữu cũng thế. Đó là một sức mạnh ý chí không bao giờ có thể lấy đi, chỉ có thể bị vứt bỏ.

Hãy ngừng vờ rằng điều bạn đang trải qua là đặc biệt hay bất công. Bất kể bạn đang gặp phải vấn đề gì – dù khó đến đâu – cũng không phải là một bất hạnh cho duy nhất bạn. Nó là nó mà thôi.

Sự thiếu cận này làm hại chúng ta bằng cách thuyết phục rằng chúng ta là trung tâm của vũ trụ. Trong khi thật ra có đầy người phải đối mặt với những sự tình còn tệ hơn ở thế giới bên ngoài. Chúng ta không phải là đặc biệt hay duy nhất. Ở các thời điểm khác nhau trong cuộc đời, tất cả chúng ta đều phải chịu các sự việc ngẫu nhiên và không thể lý giải được.

Tự nhắc mình về điều này là một cách để trở nên vị tha hơn một chút.

Bạn luôn có thể nhớ lại rằng vào một thập kỷ trước, một thế kỷ trước, một thiên niên kỷ trước, có một người nào đó giống bạn đang đứng ở chỗ bạn và cảm thấy những điều giống với bạn, vật lộn với những suy nghĩ rất giống bạn. Họ không biết là bạn sẽ tồn tại, nhưng bạn biết là họ đã từng tồn tại. Và một thế kỷ sau, sẽ có một ai đó ở đúng vị trí của bạn, một lần nữa.

Hãy đón nhận năng lực này, đón nhận cảm giác được là một phần của một tổng thể lớn hơn. Đó là một suy nghĩ khiến cho người ta phấn chấn. Hãy để nó bao bọc lấy bạn. Chúng ta chỉ là những người đang cố gắng làm tốt nhất có thể. Chúng ta đều cố gắng để sinh tồn, và trong quá trình đó, đẩy thế giới lên phía trước từng chút một.

Hãy giúp những người xung quanh tồn tại và phát triển mạnh mẽ, hãy đóng góp một chút nhỏ nhoi cho vũ trụ trước khi nó nuốt chửng bạn, và hãy vui vì điều đó. Hãy giúp đỡ những người khác. Hãy mạnh mẽ vì họ, và điều đó sẽ giúp bạn mạnh mẽ hơn.

SUY NGẪM VỀ CÁI CHẾT CỦA MÌNH

Khi một người biết mình sẽ bị treo cổ trong hai tuần nữa, điều đó sẽ khiến trí óc anh ta tập trung đến mức tuyệt vời.

– **Bác sĩ Johnson.**

Vào cuối năm 1569, một quý tộc người Pháp tên là Michel de Montaigne³⁸ đã bị đẽ mặc đến chết sau khi ngã từ một con ngựa đang phi nước đại.

Khi những người bạn mang thân thể mềm oặt và đầy máu me của ông về đến nhà, Montaigne đã chứng kiến sự sống tuột dần người mình một cách nhẹ nhàng, giống như có một linh hồn đang nhảy nhót trên “đầu môi”. Chỉ để quay trở lại vào phút cuối.

Trải nghiệm siêu phàm này đã đánh dấu khoảnh khắc thay đổi cuộc đời Montaigne. Sau vài năm, ông đã trở thành một trong những nhà văn nổi tiếng nhất châu Âu. Montaigne tiếp tục viết các cuốn tiểu luận nổi tiếng, làm thị trưởng hai nhiệm kỳ, đi du lịch quốc tế với tư cách là một chức sắc cao cấp và là bề tôi thân cận của đức vua.

Đó là một câu chuyện thời xa xưa. Một người đứng trước cái chết, chiêm nghiệm, vực dậy từ trải nghiệm đó để trở thành một con người hoàn toàn khác và tốt hơn.

Đó là Montaigne. Việc đến rất gần với cái chết đã cho ông năng lượng, khiến ông tò mò. Cái chết không còn là điều để e sợ nữa – việc nhìn thẳng vào nó đã làm giảm gánh nặng và truyền cảm hứng.

Cái chết không khiến cuộc sống trở nên vô nghĩa, mà khiến nó có mục đích. Và may thay, chúng ta không cần phải đối diện với cái chết để có được loại năng lượng này.

Trong các bài luận của Montaigne, chúng ta thấy rằng một người có thể chiêm nghiệm về cái chết – trong khi vẫn nhận thức rõ ràng về việc mình phải chết – mà không nhất thiết đang mắc bệnh hay trầm cảm. Thực ra, trải nghiệm của ông đã mang lại một mối quan hệ đặc biệt vui vẻ với sự tồn tại của chính mình và một nhận thức sáng rõ kể từ khi đó. Điều này thật đáng phấn khởi: nó có nghĩa là chúng ta có thể đón nhận sự mong manh của số phận với sự vui vẻ và quyền lực.

Nỗi sợ chết là một chương ngại hiển hiện trong cuộc sống của chúng ta. Nó định hình các quyết định, các quan điểm và các hành động của chúng ta.

Nhưng đối với Montaigne, trong toàn bộ phần đời còn lại của mình, ông sẽ suy ngẫm về khoảnh khắc đó và cố hồi tưởng phút giây đối diện với cái chết ấy. Ông nghiên cứu về cái chết, thảo luận về nó, tìm hiểu về vị trí của nó trong các nền văn hóa khác. Chẳng hạn, có lần Montaigne viết về một trò chơi trên bàn nhậu thời trước, trong đó những người chơi lần lượt giơ lên một bức tranh vẽ một xác chết nằm trong một quan tài và nâng ly: “Hãy uống và mừng vì khi chết trông bạn sẽ thế này.”

Như Shakespeare đã viết trong vở Giông tố³⁹ không lâu sau đó, khi chính ông cũng bắt đầu già đi: “Nghĩ lại đến lần thứ ba sẽ là năm mồ chôn chính mình.”

Mọi nền văn hóa đều có cách riêng để dạy cùng một bài học: Memento mori – Hãy nhớ rằng người sẽ phải chết. Người La Mã thường tự nhắc nhở mình như thế.

Có vẻ kỳ cục khi nghĩ rằng chúng ta sẽ quên mất hoặc cần được nhắc nhở về điều này, nhưng rõ ràng chúng ta có thể quên.

Chúng ta gặp khó khăn để chấp nhận cái chết là vì mối quan hệ của chúng ta với sự tồn tại của chính mình đã bị đảo lộn. Chúng ta có thể không nói ra, nhưng sâu bên trong, chúng ta hành động và cư xử như thể chúng ta không thể bị đánh bại. Như thể chúng ta miễn nhiễm với những thử thách và nỗi khổ đau của cái chết. Điều đó chỉ xảy ra với người khác, không phải với Mình. Mình còn khối thời gian.

Chúng ta quên mất rằng sự bám víu vào sự sống mong manh đến thế nào.

Nếu không thế, chúng ta đã không dành quá nhiều thời gian để theo đuổi những chuyện tầm phào, cố gắng để được nổi tiếng, kiếm nhiều tiền hơn những gì có thể tiêu cả đời, hay lên các kế hoạch dài hạn trong tương lai... Tất cả những việc này loại ra sự tồn tại của cái chết. Tất cả những giả định này cho rằng cái chết sẽ không ảnh hưởng đến chúng ta, hay ít ra, không phải khi chúng ta không muốn. Như Thomas Gray đã viết: “Con đường dẫn đến vinh quang không dẫn đến đâu ngoài nấm mồ.”

Bạn là ai hay bạn còn bao nhiêu điều phải thực hiện đều không quan trọng, ở đâu đó sẽ có một ai đó sẽ muốn giết bạn vì một ngàn đô hay vì một câu nói gây méch lòng, hay vì bạn cản trở việc của họ. Một chiếc xe có thể đâm phải bạn ở một giao lộ và khiến hàm răng của bạn lún ngược vào hộp sọ. Chỉ thế thôi. Tất cả sẽ chấm dứt. Hôm nay, ngày mai, hoặc một ngày nào đó sớm thôi.

Thật là một câu sáo rỗng khi hỏi Tôi sẽ thay đổi điều gì trong cuộc sống nếu bác sĩ nói tôi bị ung thư? Sau khi trả lời, chúng ta chắc chắn sẽ tự an ủi bằng một lời giả dối

rằng: Ôi, ơn chúa mình không bị ung thư.

Nhưng chúng ta có bị ung thư. Chẩn đoán của tất cả chúng ta là không thể cứu được nữa. Một bản án tử hình đã được ấn định. Mỗi giây, có thể nó đang ăn mòn dần những cơ hội sống tiếp vào ngày mai của chúng ta; điều gì đó đang đến gần và bạn sẽ không thể ngăn chặn được nó. Hãy sẵn sàng khi ngày đó đến.

Hãy nghĩ đến lời nguyện an tĩnh: Nếu có điều gì đang nằm trong tầm kiểm soát của chúng ta, nó đáng giá bằng tất cả nỗ lực và nghị lực. Cái chết không nằm trong đó – chúng ta không kiểm soát được việc mình sẽ sống bao lâu hay điều gì sẽ đến và tước đi mạng sống.

Nhưng việc suy ngẫm và ý thức về việc phải chết sẽ cho phép chúng ta tạo ra quan điểm và sự cấp bách thực sự. Nó không nhất thiết là một điều phiền muộn. Bởi nó tiếp thêm sinh lực.

Và vì điều này là đúng, chúng ta phải tận dụng nó. Thay vì chối bỏ cái chết của mình, chúng ta có thể đón nhận nó.

Việc tự nhắc nhở mỗi ngày rằng chúng ta sẽ chết sẽ giúp chúng ta coi thời gian của mình như một món quà. Một người đang cố đúng hạn sẽ không nuông chiều bản thân bằng việc cố gắng đạt những điều không thể; anh ta không lãng phí thời gian than phiền về việc anh ta muốn mọi thứ phải như thế nào.

Họ tìm những gì họ cần làm và thực hiện chúng, thực hiện tốt hết mức có thể trước khi hết thời gian. Khi thời khắc đó đến, họ tìm ra cách để nói: Đương nhiên tôi muốn có thêm chút thời gian, nhưng tôi đã làm được nhiều từ những gì tôi có, nên như thế này cũng là được rồi.

Không có gì phải thắc mắc: cái chết là trở ngại mang tính phổ quát. Nó là điều chúng ta khó có thể tác động nhất. Ở mức tốt nhất, chúng ta chỉ có thể hy vọng trì hoãn nó – và kể cả thế, chúng ta vẫn phải chịu thua vào phút cuối.

Nhưng không phải nó không có giá trị gì với chúng ta khi chúng ta đang sống. Trong bóng tối của cái chết, việc sắp xếp thứ tự ưu tiên sẽ được thực hiện dễ dàng hơn. Sự lịch thiệp, lòng biết ơn và các nguyên tắc cũng thế. Mọi thứ đều trở về đúng chỗ của nó. Vì sao bạn phải làm điều sai trái? Vì sao phải cảm thấy sợ? Vì sao phải làm bản thân mình và những người khác thất vọng? Cuộc sống sẽ mau chóng chấm dứt; cái chết khiến trách chúng ta rằng chúng ta cũng nên điều chỉnh cho đúng.

Chúng ta có thể học cách chấp nhận cái chết và tìm thấy sự nhẹ nhõm trong việc biết rằng chẳng còn điều gì khó khăn như vậy còn lại.

Và vì thế, nếu thậm chí cái chết có thể mang lại chút lợi ích thì tại sao bạn lại không thể thu lợi được từ từng chương ngại mà bạn gặp phải?

CHUẨN BỊ ĐỂ BẮT ĐẦU LẠI

Hãy sống tiếp trong những phước lành của chúng ta, số phận đã chịu thua.

Nhưng số phận kéo lê chúng ta từ thử thách này qua thử thách khác.

– **Virgil.**

Định luật vĩ đại của thiên nhiên là nó không bao giờ ngừng lại. Không có kết thúc. Ngay khi bạn nghĩ bạn vừa vượt được một chướng ngại thành công thì một chướng ngại khác lại xuất hiện.

Nhưng đó là điều khiến cuộc sống trở nên thú vị. Và như bạn bắt đầu nhận ra, đó chính là thứ tạo ra cơ hội.

Cuộc sống là một quá trình bút phá qua những trở ngại này – những lần ranh kiên cố mà chúng ta phải vượt qua.

Mỗi lần như vậy, bạn sẽ học được điều gì đó, bạn sẽ phát triển được sức mạnh, trí tuệ, quan điểm. Mỗi lần lại mất đi một chút cạnh tranh. Cho đến khi tất cả những gì còn lại là bạn: phiên bản tốt nhất của bạn.

Như châm ngôn của người Haiti: “Phía sau những ngọn núi là nhiều ngọn núi hơn nữa.”

Chốn thiên đường chỉ có trong thần thoại. Người ta không vượt qua một trở ngại để đến được vùng đất không có trở ngại.

Ngược lại, bạn càng đạt được nhiều, càng có nhiều điều ngăn trở bạn. Luôn có nhiều trở ngại hơn, những thách thức lớn hơn. Bạn luôn phải chiến đấu với khó khăn. Hãy quen với điều đó và rèn luyện tương ứng.

Biết rằng cuộc sống là một cuộc đua marathon và chạy nước rút không phải là điều quan trọng. Hãy để dành sức. Hãy hiểu rằng mỗi cuộc chiến chỉ là một trong nhiều cuộc chiến, và rằng bạn có thể dùng nó để khiến cho cuộc chiến tiếp theo dễ dàng hơn. Quan trọng hơn, bạn buộc phải có một quan điểm thực sự.

Vượt qua được một chương ngại chỉ đơn giản nói lên rằng bạn xứng đáng với nhiều chương ngại hơn nữa. Thế giới có vẻ như liên tục ném chúng vào bạn khi biết bạn có thể vượt qua được. Mà đó là điều tốt, bởi chúng ta sẽ khá hơn sau mỗi nỗ lực.

Không bao giờ được lo lắng. Không bao giờ phát điên lên. Luôn luôn hỏi hã và hành động với sự sáng tạo. Không gì ngoài sự chủ động. Không bao giờ cố gắng làm những điều không thể – nhưng hãy làm hết khả năng có thể.

Chỉ cần lật ngược các chương ngại mà cuộc sống ném vào bạn bằng cách trở nên tốt hơn bởi chúng, bất kể chúng là gì.

Và vì thế bạn sẽ không còn thấy sợ. Bạn sẽ cảm thấy phấn khích, vui vẻ và nóng lòng chờ đến hiệp tiếp theo.

SUY NGHĨ CUỐI

Vào cuối triều đại của mình, trong lúc ốm yếu và sắp chết, Marcus Aurelius nhận được một tin sững sốt: người bạn già và là vị tướng đáng tin cậy nhất của ông – Avidius Cassius, đã nổi dậy ở Syria. Khi nghe tin hoàng đế đang ốm yếu sắp chết, vị tướng đầy tham vọng đã tuyên bố mình là Ceasar và gây sức ép cướp ngôi.

Marcus lẽ ra nên nổi giận. Lịch sử đã có thể tha thứ cho ông vì muốn báo thù kẻ đã phản bội ông, đe dọa tính mạng ông, gia đình ông và gia tài của ông. Thay vào đó, Marcus đã không làm gì cả – thậm chí ông không để cho binh lính của mình biết được tin đó, mà chờ đợi để xem liệu Cassius có tỉnh táo trở lại.

Nhưng ông ta đã không tỉnh ngộ. Và rồi Marcus Aurelius triệu tập một hội đồng và đưa ra một thông báo khác thường. Họ sẽ hành quân đánh trả Cassius và giành lấy “phần thưởng lớn của chiến tranh và chiến thắng.” Nhưng tất nhiên, vì đó là Marcus, phần thưởng chiến tranh này là một điều gì đó hoàn toàn khác.

Họ sẽ bắt Cassius nhưng không giết hắn, mà “...tha thứ cho người đã trở nên sai trái, để ta tiếp tục làm bạn với kẻ đã quay lưng với tình bạn, để ta có thể tiếp tục trung thành với người đã phá vỡ lòng tin.”

Marcus đã kiểm soát được nhận thức của mình. Ông không tức giận, không khinh bỉ kẻ thù của mình. Ông không nói những lời tệ bạc chống lại hắn. Ông không xem đó là việc của cá nhân mình. Sau đó, ông hành động đúng đắn bằng cách ra lệnh cho quân lính hành quân đến Rome để xoa dịu đám đông đang hoảng loạn và sau đó vạch ra những việc cần phải làm: bảo vệ đế chế, chấm dứt mối đe dọa.

Như ông đã nói với quân lính của mình, nếu có lợi ích nào mà họ có thể thu được từ tình huống tồi tệ này, đó sẽ là “dàn xếp ổn thỏa và cho tất cả nhân loại thấy rằng có một cách đúng đắn để giải quyết vấn đề, kể cả khi vấn đề đó là nội chiến.”

Tất nhiên, như vẫn thường xảy ra, ngay cả các kế hoạch thiện chí cũng có thể bị xáo trộn. Đối với Cassius và Marcus, số phận của họ đã thay đổi khi Cassius bị ám sát ở Ai Cập ba tháng sau đó. Hy vọng ban đầu của Marcus rằng muốn được gặp trực tiếp và tha thứ cho người đã phản bội ông cũng kết thúc theo.

Nhưng điều này tự nó đã tạo ra một cơ hội tốt hơn – cơ hội để thực hành sự tha thứ ở một mức độ lớn hơn nhiều. Các nhà khắc kỷ thích sử dụng ẩn dụ về ngọn lửa. Trong nhật ký, Marcus đã có lần tự nhắc nhở rằng: “Khi ngọn lửa bùng cháy mạnh mẽ, nó sẽ mau chóng nuốt chửng thứ đã nhóm nó và bốc cao hơn.”

Cái chết bất ngờ của kẻ thù, người mà Marcus không có cơ hội tha thứ, là điều mà ẩn dụ này ám chỉ. Marcus giờ đây sẽ tha thứ cho tất cả những ai có dính líu. Ông đã trở thành một người tốt hơn, một lãnh đạo tốt hơn nhờ điều đó.

Không lâu sau cái chết của Cassius, Marcus đã không xử tử bất kỳ kẻ đồng mưu nào. Ông không truy tố bất kỳ một thượng nghị sĩ hay thống đốc nào đã sự ủng hộ cuộc nổi dậy. Và khi các thượng nghị sĩ khác khăng khăng đòi án tử hình cho các đồng nhiệm có liên quan đến cuộc nổi loạn, ông chỉ đơn giản viết cho họ: “Tôi khẩn cầu các ngài, những nghị sĩ, hãy giữ cho triều đại của chúng ta không bị hoen ố bởi máu của bất kỳ nghị sĩ nào. Mong chuyện đó sẽ không bao giờ xảy ra.”

Đúng vậy, khó có khả năng ai đó sẽ tấn công vũ trang vào sự trị vì của bạn. Nhưng người ta có những lời nhận xét ác nghiệt. Họ sẽ lấn làn đường của bạn. Những đối thủ sẽ nâng tay trên công việc kinh doanh của chúng ta. Chúng ta sẽ bị tổn thương. Các thế lực sẽ tìm cách kìm chân chúng ta. Những điều tồi tệ sẽ xảy ra.

Chúng ta có thể biến tất cả những điều này thành lợi thế của mình. Luôn luôn có thể.

Đó là một cơ hội. Luôn luôn là thế.

Trong trường hợp giống của Marcus, bị hại bởi lòng tham hay sự thèm khát quyền lực của một người khác, nếu sự lựa chọn duy nhất duy nhất của chúng ta đơn giản chỉ là làm một người tốt và thực hành sự tha thứ? Đó vẫn là một lựa chọn khá tốt đẹp.

Tôi chắc chắn bạn đã nhận ra đây là khuôn mẫu của mọi câu chuyện trong cuốn sách này.

Có điều gì đó nằm ngang đường của một ai đó. Họ đánh gục nó, họ không sợ hãi. Dấn thân vào vấn đề của mình, họ cống hiến mọi thứ mà họ có cả về tinh thần lẫn thể xác. Mặc dù không phải lúc nào họ cũng vượt qua được như đã dự tính, nhưng mỗi cá nhân đều trở nên tốt hơn, mạnh mẽ hơn.

Vật ngang đường đã trở thành con đường. Một cách nào đó, thứ cản trở hành động là thứ khiến cho hành động trở nên tốt hơn.

Điều này truyền cảm hứng. Điều này gây xúc động. Đây là một nghệ thuật mà chúng

ta cần có cho cuộc sống của chính chúng ta.

Không phải ai cũng nhìn vào các chương ngại và thấy lý do để thất vọng. Trên thực tế, họ thấy điều ngược lại. Họ thấy một vấn đề với một giải pháp sẵn có. Họ thấy một cơ hội để tự thử thách và nâng cao bản thân.

Không điều gì ngăn trở trên con đường của họ. Thay vào đó, mọi thứ đều đang chỉ dẫn họ trên con đường đó.

Chúng ta có thể đối diện với những điều “xấu” xảy đến trong cuộc đời bằng một sự biết ơn chứ không phải sự hối tiếc, vì chúng ta biến chúng từ thảm họa thành lợi ích thật sự – từ thất bại thành chiến thắng.

Số mệnh không nhất thiết phải là định mệnh. Nó có thể dễ dàng trở thành số phận và sự tự do.

Những cá nhân này không theo học một trường học đặc biệt nào đó (trừ sự hiểu biết về sự thông thái cổ xưa về chủ nghĩa khắc kỷ đối với nhiều người). Không có điều gì họ làm nằm ngoài tầm với của chúng ta. Thay vào đó, họ đã khai mở điều gì đó ngay trong mỗi con người. Được thử thách và tôi luyện bởi nghịch cảnh và thách thức, họ nhận ra những sức mạnh tiềm ẩn này – sức mạnh của nhận thức, hành động, và ý chí.

Bằng ba điều này, họ có thể:

Trước hết, nhìn nhận sáng rõ.

Tiếp theo, hành động một cách chính xác.

Cuối cùng, chịu đựng và chấp nhận thế giới như nó vốn vậy.

Nhận thức sự vật như chúng vốn vậy, không bỏ qua việc thử bất kỳ lựa chọn nào, họ đứng vững và thay đổi những điều không thể thay đổi. Và chúng có tác dụng tương hỗ: Hành động cho chúng ta sự tự tin để bỏ qua hoặc kiểm soát nhận thức của mình. Chúng ta chứng minh và hỗ trợ cho ý chí của mình bằng hành động.

Triết gia và tác gia Nassim Nicholas Taleb định nghĩa một người khắc kỷ là một người “biến nỗi sợ hãi thành sự can trọng, nỗi đau thành sự chuyển hóa, lỗi lầm thành sự khởi đầu và khát vọng thành hành động.” Đó là một vòng quay ngày một dễ dàng hơn.

Chắc chắn không ai nói rằng bạn phải làm tất cả những điều đó cùng một lúc.

Margaret Thatcher không được biết đến là Người đàn bà Thép cho đến khi bà 60 tuổi. Có một ngạn ngữ Latin là: *Vires acquirit eundo* (Chúng ta tập hợp sức mạnh trong hành trình). Đó là cách nó hoạt động. Đó là phương châm của chúng ta.

Thành thực được ba quy tắc này, chúng ta sẽ có được công cụ để lật ngược được mọi trở ngại. Chúng ta xứng đáng với mọi thách thức.

Tất nhiên, chỉ đọc và nói về nó là không đủ. Chúng ta phải thực hành những châm ngôn này, lật đi lật lại chúng trong đầu và hành động cho đến khi chúng trở thành một phần của bộ nhớ.

Để khi chịu áp lực và thử thách, chúng ta trở nên tốt hơn – thành những con người, những nhà lãnh đạo và các nhà tư tưởng tốt hơn. Bởi vì những thử thách và áp lực đó chắc chắn sẽ đến. Và chúng sẽ đến liên tục.

Nhưng đừng lo lắng, giờ đây bạn đã có sự chuẩn bị cho cuộc sống đầy trở ngại và bất hạnh này. Bạn biết làm thế nào để xử lý được chúng, để gạt sang một bên những trở ngại và thậm chí thu lợi từ chúng. Bạn hiểu được quy trình đó.

Bạn được học nghệ thuật quản lý nhận thức và ấn tượng của bản thân. Nói như Rockefeller, bạn bình tĩnh trước áp lực, miễn nhiệm với những lời lăng mạ và sỉ nhục. Bạn thấy được cơ hội ở những nơi tăm tối nhất.

Bạn có thể chỉ đạo các hành động của mình bằng nghị lực và sự kiên trì. Giống như Demosthenes, bạn chịu trách nhiệm về chính mình – tự dạy mình, bù đắp những nhược điểm và theo đuổi những vị trí chính đáng trên thế giới.

Bạn đã được tôi luyện thành thép và sở hữu một ý chí lớn lao và mạnh mẽ. Như Lincoln, bạn nhận thức rằng cuộc sống là một thử thách. Nó không dễ dàng gì, nhưng bạn đã sẵn sàng để dùng đến mọi thứ bạn có bất chấp điều đó, sẵn sàng để chịu đựng, duy trì sức mạnh và truyền cảm hứng cho người khác.

Hãy tự nhắc lại một lần nữa:

Nhìn nhận mọi thứ đúng như nó vốn vậy.

Làm những điều có thể làm.

Chịu đựng những điều phải chịu đựng.

Những gì chặn ngang con đường giờ đây cũng chính là con đường.

Những gì đã từng ngăn cản hành động giờ đây khiến hành động tốt hơn lên.

Hãy trộn lấy cơ may từ vận rủi.

TÁI BÚT

Giờ bạn đã là một Triết gia. Xin chúc mừng.

Là một nhà triết gia không phải chỉ đơn thuần là có những suy nghĩ tinh tế, hay thậm chí tìm được một trường phái... Đó là việc giải quyết được một số vấn đề của cuộc sống, không chỉ về mặt lý thuyết, mà còn về mặt thực tế.

– **Henry David Thoreau.**

Bây giờ bạn đã gia nhập hàng ngũ của Marcus Aurelius, Cato, Seneca, Thomas Jefferson, James Stockdale, Epictetus, Theodore Roosevelt, George Washington và nhiều người khác.

Những con người này đã nghiên cứu và thực hành một cách rõ ràng chủ nghĩa khắc kỷ – chúng ta đều biết rõ điều này. Họ không phải là các học giả mà là những con người của hành động. Marcus Aurelius là hoàng đế của đế chế hùng mạnh nhất trong lịch sử thế giới. Cato – tấm gương đạo đức đối với nhiều nhà triết học, không bao giờ viết gì ngoài những điều bảo vệ cho nước cộng hòa La Mã bằng sự dũng cảm mang đậm tính khắc kỷ cho đến tận cái chết của mình; ngay cả Epictetus, một giảng viên, cũng không có một đường công danh êm ái – ông từng là một nô lệ.

Frederick Đại đế được cho là đã đồng hành cùng với những tác phẩm của các nhà khắc kỷ trong túi yên của mình, vì theo cách nói của ông, chúng có thể “giúp ta đứng vững trong những lúc bất hạnh”. Montaigne, chính trị gia và là một nhà viết tiểu luận đã khắc một câu nói của Epictetus lên thanh xà ngang phía trên chỗ làm việc của mình. George Washington biết đến chủ nghĩa khắc kỷ qua những người hàng xóm khi 17 tuổi, sau đó ông dựng một vở kịch về Cato để truyền cảm hứng cho người của mình trong mùa đông đen tối ở Thung lũng Forge.

Khi Thomas Jefferson qua đời, ông đã có một cuốn sách của Seneca gối đầu giường. Các lý thuyết kinh tế của Adam Smith về sự liên đới lẫn nhau trong thế giới chịu ảnh hưởng rất lớn bởi chủ nghĩa khắc kỷ mà ông đã học từ thời học sinh từ một giáo viên đã dịch các tác phẩm của Marcus Aurelius; Eugène Delacroix, họa sĩ trường phái Lãng mạn Pháp nổi tiếng [được biết đến nhiều nhất qua bức tranh Liberty Leading the People⁴⁰] là một nhà khắc kỷ nhiệt thành, ông gọi đó là “niềm an ủi tôn giáo”

của mình. Toussaint Louverture, bản thân đã từng là một nô lệ dám thách thức một hoàng đế, đã đọc và chịu ảnh hưởng sâu sắc bởi các tác phẩm của Epictetus. Nhà tư tưởng chính trị John Stuart Mill đã viết về Marcus Aurelius và chủ nghĩa khắc kỷ trong tác phẩm *On Liberty*⁴¹, xem đó là “sản phẩm đạo đức cao cấp nhất của tư tưởng cổ xưa.”

Nhà văn Ambrose Bierce, một cựu chiến binh có huân chương trong Nội Chiến và là người cùng thời với Mark Twain và H.L. Mencken, đã từng giới thiệu Seneca, Marcus Aurelius và Epictetus với các nhà văn thiết tha gửi thư cho ông, nói rằng họ muốn ông dạy cho họ cách “làm thế nào để làm một khách mời xứng đáng tại bàn tiệc của các vị thần?” Theodore Roosevelt, sau nhiệm kỳ tổng thống của mình, đã dành tám tháng để thám hiểm (và suýt chết trong) một khu rừng chưa ai biết đến ở Amazon, và trong số tám cuốn sách ông mang theo trong chuyến hành trình, hai trong số đó là cuốn *Meditations*⁴² của Marcus Aurelius và *Enchiridion*⁴³ của Epictetus.

Beatrice Webb, nhà cải cách xã hội người Anh phát minh ra khái niệm thương lượng tập thể, nhắc về cuốn *Meditations* một cách rất triu mến trong hồi ký của mình như một “chỉ dẫn của lòng sùng kính.” Dòng họ Percy, triều đại chính trị, văn chương và trồng trọt nổi tiếng của miền Nam (LeRoy Percy, thượng nghị sĩ Hoa Kỳ. William Alexander Percy, với tự truyện *Lanterns on the Levee*⁴⁴, và Walker Percy, cuốn *The Moviegoer*⁴⁵) đã cứu hàng ngàn sinh mạng trong trận lụt năm 1927, được biết đến rộng rãi là những người trung thành với các tác phẩm của các nhà khắc kỷ, bởi vì như một người trong số họ viết: “Khi tất cả mất đi, thì nó vẫn trụ vững.”

Vào năm 1908, Robert Hale Ives Goddard, nghị sĩ, đồng thời là nhân viên ngân hàng và nhà tư bản công nghiệp, đã tặng một bức tượng cưỡi ngựa của hoàng đế Marcus Aurelius cho Đại học Brown. Khoảng 80 năm sau, nhà thơ và là tù nhân chính trị của Liên Xô, Joseph Brodsky đã viết trong tiểu luận nổi tiếng của ông về phiên bản ban đầu của bức tượng Marcus Aurelius ở Rome rằng “Nếu *Meditations* là đồ cổ, chúng ta chính là đồng đồ nát.”

Ngày nay, Bill Clinton đọc lại Marcus Aurelius mỗi năm. Ôn Gia Bảo, cựu thủ tướng của Trung Quốc, tuyên bố rằng *Meditations* là một trong hai cuốn sách mà ông luôn mang theo khi đi đâu xa và đã đọc nhiều hơn một trăm lần. Nhà đầu tư và là tác giả bán chạy nhất, Tim Ferriss gọi chủ nghĩa khắc kỷ là “hệ điều hành” của mình, và theo truyền thống của những người đi trước, ông đã áp dụng nó thành công ở Thung lũng Silicon.

Bạn có thể không xem mình là một “triết gia”, nhưng một lần nữa, hầu hết những người đàn ông và phụ nữ này cũng cảm thấy như bạn. Tuy nhiên, theo mọi cách định nghĩa, họ lại là các triết gia. Và bây giờ bạn cũng thế. Bạn đã là một con người

của hành động. Và dòng tư tưởng của chủ nghĩa khắc kỷ chạy xuyên qua cuộc đời bạn cũng giống như nó đã chạy qua cuộc đời họ – cũng như cách mà nó đã làm trong suốt quá trình lịch sử, đôi khi rõ ràng, đôi khi không.

Bản chất của triết học là hành động – bằng cách tận dụng khả năng lật ngược trở ngại của tâm trí. Hiểu được bản chất các vấn đề của mình và bối cảnh lớn hơn của chúng. Nhìn nhận mọi thứ một cách triết học và hành động theo đó.

Như tôi cố gắng thể hiện trong cuốn sách này, rất nhiều người đã đang thực hành chủ nghĩa khắc kỷ mà không hề hay biết. Những cá nhân này không phải là các nhà văn hay giảng viên, họ là những người hành động – giống như bạn.

Mặc dù qua nhiều thế kỷ, loại trí tuệ này đã bị tước mất khỏi chúng ta, bị cố tình dung nạp và che khuất bằng những luận thuyết bảo thủ và ích kỷ. Chúng ta bị tước mất những áp dụng thật sự của triết học: một hệ điều hành để xử lý những khó khăn và thử thách của cuộc sống.

Triết học không bao giờ là những gì xảy ra trong lớp học. Đó là một tập hợp các bài học từ chiến trường cuộc sống.

Bản dịch tiếng Latin cho tiêu đề Enchiridion – tác phẩm nổi tiếng của Epictetus – có nghĩa là “Trong tầm tay”, hay như một số người đã nói, “Trong tay bạn”. Đó là mục đích của triết lý này: ở trong tay bạn, là một phần mở rộng của bạn, chứ không phải thứ mà bạn chỉ đọc một lần và gác lên giá sách. Như Marcus đã từng viết, mục đích của nó là tạo ra các võ sĩ thay vì những người đánh kiếm – để cầm được vũ khí, chúng ta chỉ cần nắm bàn tay lại.

Hy vọng rằng bằng những cách nhỏ bé nào đó, cuốn sách này sẽ truyền tải và trang bị được cho bạn bằng những bài học.

Giờ đây bạn là một triết gia và là một con người của hành động. Và điều đó không hề mâu thuẫn.

CHÚ THÍCH

1. Hoàng đế thứ 16 của Đế quốc La Mã.
2. Tôi cho rằng triết học khắc kỷ là một triết lý cực kỳ quan trọng và thú vị. Nhưng tôi cũng hiểu rằng bạn đang sống trong một thế giới thực và bạn không có thời gian để học lịch sử. Cái bạn cần là những chiến lược thực sự để giúp bạn với những vấn đề của mình và đây là mục đích của cuốn sách này. Nếu bạn muốn có thêm nguồn thông tin và gợi ý đọc về triết học khắc kỷ, tôi đã để chúng ở phần danh sách đọc ở cuối sách. (Chú thích của tác giả)
3. Một công viên nằm gần khu tài chính phố Wall.
4. Ulysses Simpson Grant (1822-1885), là tướng của quân đội Liên bang miền Bắc trong Nội chiến Hoa Kỳ và là Tổng thống Hoa Kỳ thứ 18 (từ năm 1869 đến năm 1877).
5. Nhiếp ảnh gia nổi tiếng thời Nội chiến Mỹ.
6. Chiến dịch Overland, hay còn có tên Chiến dịch Overland của Grant hoặc Chiến dịch Wilderness, là một chuỗi các trận đánh diễn ra tại Virginia trong tháng 5, 6 năm 1864, thời Nội chiến Hoa Kỳ. Trung tướng Ulysses S. Grant giữ chức Tổng chỉ huy các đội quân Liên bang miền Bắc.
7. François-Marie Arouet (1694-1778) nổi tiếng qua bút danh Voltaire, là một đại văn hào, tác giả, bình luận gia, nhà thần luận và triết gia người Pháp.
8. Túc John Churchill (1650-1722) là một lãnh đạo quân sự và chính khách Anh mà sự nghiệp trải qua năm triều đại.
9. Thomas Wolfe (1900-1938) là một trong những tiểu thuyết gia lớn của Mỹ thế kỷ XX.
10. Nassim Nicholas Taleb sinh năm 1960, là người Lebanon, chuyên nghiên cứu về tính bất định, xác suất và tri thức con người. Ông chính là tác giả của thuyết “Thiên nga đen” nổi tiếng.

11. The Book of Five Rings – cuốn sách đã được Alpha Books xuất bản với tên gọi Ngũ luân thư (2013).
12. Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844-1900) là một nhà triết học người Phổ. Ông bắt đầu sự nghiệp như là một nhà ngữ văn học và viết nhiều bài phê bình về tôn giáo, đạo đức, các vấn đề văn hóa đương thời và triết học.
13. Epictetus (50-120 sau Công nguyên) là một triết gia khắc kỷ vĩ đại.
14. George Timothy Clooney là một diễn viên từng đoạt giải Oscar và giải thưởng Quả Cầu Vàng, đồng thời còn là một đạo diễn, nhà sản xuất phim và tác giả kịch bản phim.
15. Seth Godin là tác giả sách kinh doanh bán chạy và là một diễn giả nổi tiếng từ cuối thập niên 1990 đến nay. Cuốn sách nổi tiếng đầu tiên của ông là về chủ đề permission marketing (tiếp thị đồng tình).
16. Mickey Charles Mantle (1931-1995) là cầu thủ bóng chày chuyên nghiệp người Mỹ.
17. Mark McGwire là một trong những cầu thủ nổi tiếng nhất nước Mỹ những năm 1980, 1990 và từng giành được nhiều danh hiệu lớn.
18. Michelangelo Merisi xứ Caravaggio, (1571-1610) là một nghệ sĩ người Ý. Ông là đại diện lớn đầu tiên của trường phái hội họa Baroque, nổi tiếng với những bức vẽ đầy tinh tế và sử dụng cách phối sáng gây cảm xúc mạnh mẽ. Ông được nhìn nhận rộng rãi là một trong những họa sĩ vĩ đại nhất trong lịch sử châu Âu.
19. Nguyên gốc: Blitzkrieg (Chiến tranh chớp nhoáng) là một từ tiếng Đức mô tả cách thức tiến hành chiến tranh của Quân đội Đức Quốc xã trong Thế chiến II, nhằm đến mục tiêu nhanh chóng bao vây tiêu diệt chủ lực đối phương bằng các mũi vận động thọc sâu của các đơn vị xe tăng – cơ giới hóa hợp thành tập trung sau khi đã phá vỡ phòng tuyến với sự hỗ trợ của không quân.
20. Dwight David “Ike” Eisenhower (1890-1969) là một vị tướng 5 sao trong Lục quân Hoa Kỳ và là Tổng thống Hoa Kỳ thứ 34 từ năm 1953 đến 1961.
21. George Smith Patton Jr (1885-1945), còn được gọi là George Patton III, là một vị tướng, nhà chỉ huy quân sự nổi tiếng của Lục quân Hoa Kỳ trong Thế chiến II trong các chiến dịch ở Bắc Phi, Sicilia, Pháp và Đức, 1943-1945. Trong Thế chiến I, ông trở thành một trong những chỉ huy đầu tiên của binh chủng xe tăng của Hoa Kỳ.

22. Laura Ingalls Wilder: tác giả cuốn sách Ngôi nhà nhỏ trên thảo nguyên.
23. Amelia Earhart (sinh năm 1897; mất tích năm 1937 và được chính thức thông báo tử nạn ngày 5/1/1939) là một nữ phi công và nhà văn người Mỹ. Bà là người phụ nữ đầu tiên bay một mình xuyên Đại Tây Dương.
24. Andrew Johnson (1808-1875) là tổng thống thứ 17 trong lịch sử Hoa Kỳ. Ông vốn là phó tổng thống và lên làm tổng thống khi Abraham Lincoln bị ám sát năm 1865.
25. James Abram Garfield (1831-1881) là vị tổng thống thứ 20 trong lịch sử Hoa Kỳ.
26. Andrew Carnegie (1835-1913) là người một doanh nhân người Mỹ gốc Scotland và được mệnh danh là Vua Thép.
27. Satyagraha thường được dịch là “đấu tranh bất bạo động”, nhưng Satyagraha nghĩa gốc là “giữ lấy sự thật”, “đấu tranh vì lương tâm”, cũng có thể hiểu là bảo vệ, là hành động, là dẫn thân vì sự ngay thẳng, cái đúng, cái thật, lẽ phải, điều chính trực nằm ngay trong lương tâm mỗi người, được từng người cảm nhận.
28. Theodore Roosevelt, Jr (1858-1919), công chúng gọi là Teddy, là tổng thống thứ 26 của Hoa Kỳ, một lãnh đạo của Đảng Cộng hòa và của phong trào tiến bộ.
29. Haggadah là bộ sưu tập của người Do Thái về những câu chuyện kinh thánh, cầu nguyện và thánh ca có liên quan đến ngày thánh lễ Pesah quan trọng của người Do Thái. Bản văn tự cổ này được viết tại Tây Ban Nha vào khoảng năm 1314 của thế kỷ XIV – thời kỳ vàng son nhất của Tây Ban Nha, và trở thành một trong những cuốn sách có giá trị nhất trên thế giới.
30. Thomas Alva Edison (1847-1931) là một nhà phát minh và thương nhân đã phát triển rất nhiều thiết bị có ảnh hưởng lớn tới cuộc sống loài người trong thế kỷ XX.
31. Helen Adams Keller (1880-1968) là nữ văn sĩ, nhà hoạt động xã hội, diễn giả người Mỹ. Bà là người khiếm thị, khiếm thính đầu tiên giành học vị Cử nhân Nghệ thuật.
32. Samuel Johnson (1709-1784) là một tác giả người Anh.
33. Francis Bacon (1561-1626) là ông tổ của chủ nghĩa duy vật Anh và khoa học thực nghiệm.
34. Tạm dịch: Love for your fate – tình yêu dành cho số phận hay định mệnh của mình.

35. Jack Johnson là người da đen đầu tiên vô địch quyền Anh thế giới.
36. Cincinnatus là một chính khách La Mã lui về làm ruộng đã hai lần bị mời trở lại chính trường để nhận lãnh vai trò lãnh đạo La Mã (vào những năm 458 và 439 trước Công nguyên).
37. Cách ngôn của Winston Churchill, ông đã kết thúc hầu hết các cuộc điện thoại bằng "KBO".
38. Michel Eyquem de Montaigne (1533-1592) là một trong những nhà văn Pháp có ảnh hưởng nhất thời kỳ Phục hưng.
39. Nguyên văn: The Tempest.
40. Tạm dịch: Nữ thần Tự do dẫn dắt con người.
41. Tạm dịch: Bàn về tự do.
42. Tạm dịch: Suy ngẫm.
43. Tạm dịch Sổ tay, hay Các bài thuyết giảng, được lựa chọn và tổng hợp từ các bài thuyết giảng của Epictetus.
44. Tạm dịch: Đền lồng trên đê.
45. Tạm dịch: Người xem phim.